

2018/4 • XXV. évf. 4. szám

Ára: 600 Ft

FOLKMAGAZIN

25

A TARTALOMBÓL:

6. 2018 – MÁTYÁS KIRÁLY EMLÉKÉV
Bajcsy-Zsilinszky Endre
KÓKA ROZÁLIA ROVATA
8. Búcsú Barbócz Sándortól
Árendás Péter
9. Néptánc tudós szemmel
Pál-Kovács Dóra
10. Interjú Paár Juliannával
Ménes Márta
12. Gyermektáncház-kistükör
Sándor Ildikó
18. A jazz új sztárja: Bartók Béla
Végső Zoltán
20. TALLÓZÓ
Szeptemberi emlék
Móra Ferenc:
P. VAS JÁNOS ROVATA
23. KÉPGALÉRIA
Népművészet Mesterei és Ifjú
Mesterei díjátadó
Fotó: Hont Angéla és Papp Kornél
27. KITÜNTETÉSEK ÉS SZAKMAI DÍJAK
28. Zselíz 2018
Takács András
30. TÁNCHÁZAK, TANFOLYAMOK,
FOLK-KLUBOK
34. BUKOVINA, BUKOVINA – X.
Utam végén visszanezék
„Szóljatok, játszó, regölők!”
Kóka Rozália
38. MAGTÁR – *Kroó Katalin versei*
SZÉKI SOÓS JÁNOS ROVATA
42. ÉTELEK – HAGYOMÁNYOK
Palacsinta – III.
Juhász Katalin
46. *Sue Foy angol nyelvű ismertetője*

*Tisztelt Olvasóink! Felhívjuk figyelmüket,
hogy lapunk email-címe megváltozott. Az új
címünk: folkmagazin@tanchaz.hu*

A Téka Tábor története

A Téka együttesben akkor merült fel először a tábor gondolata, amikor minden helyről, ahol éjszaka muzsikálni akartunk, hol finoman, hol keményebben, de kijebb rugdaltak minket. Beszprémy Kati – aki annak idején a Téka-klubban a kézműves foglalkozásokat vezette – ajánlotta, hogy tud az Őrségben egy helyet, ahova érdemes lenne elzarándokolni. Itt nem zavarunk senkit, mivel a táborhely távol van a falutól, ezért pont ideális húsz-harminc ember számára, akik addig szeretnének muzsikálni, énekelni, ameddig csak kedvük tartja. Így kerültünk 1983-ban Hegyhátszentjakabra, a Vadása-tó partjára. Az ottani tanácselnök, Tolvaj elvtárs szívesen fogadott, de amikor látta azt, amin mi is meglepődünk, hogy háromszáz-háromszázötven fiatal vonzott a táborunk, megérezte a nagy üzleti lehetőséget, és az 1984-es tábor után saját vállalkozásba kezdett, mi meg mehettünk új táborhelyet keresni.

Egy zenésztanfolyamon találkoztunk Ferencz Katival és Marssó Bélával, akik Nagykállóból jöttek, és hallván a problémánkat, rögtön felajánlották, hogy a közelükben van egy szép kastély, ott talán tarthatnánk tovább a táborainkat. Amikor azonban kiderült, mekkora a létszám, maradt Harangod, ahol ugyan a gyönyörű akácok és a tó mellett csak igazi nomád tábor lehetett létrehozni, de gondoltuk, pont ez lehet a vará-

za. Családi nyaralás közben, Miskolc-Tapolcáról kerekedtünk fel, hogy megnézzem a helyet. Nem hittem a szememnek, amikor az erdő útvesztői után megérkeztem a nagy tisztásra, és a kis Trabcsimmal megálltam az Ínség-domb tetején. Festői környezet, csodálatos kilátás, tó, madarak, ürgék, közel négyszáz hektár érintetlen terület fogadott. Rögtön mondtam Katinak és Bélának: „Jö-vünk!”. Összel megismertük Stock Gyulát, a Művelődési Központ akkor frissen kinevezett igazgatóját, aki azzal hívta fel magára a figyelmünket, hogy bármilyen ötletünk volt, vagy megvalósíthatatlannak tűnő ter-vünk, arra neki csak az volt a válasza: „Meg-oldjuk!”. Együtt mentünk Fodor Jánoshoz, az akkori tanácselnökhöz, aki szintén mel-lénk állt, és Stock Gyulát kinevezte a Téka Tábor helybeli felelősévé, valamint minden-ben zöld utat engedélyezett neki.

Így 1985-ben már ide hívtuk az embereket, és a létszám lassan négyszáz fölé du-zadt, mert mindenki ilyen szabadságban sze-rette volna tölteni a nyarát, ahol a magyar népzene, néptánc tanulása mellett a kézművességgel is megismerkedhetett, hiszen ez akkortájt mind csak külön létezett. So-kan csatlakoztak hozzánk. Az Almássy Téri Szabadidőközpont – ahol akkoriban a Té-ka-klub üzemelt nagy sikerrel – szintén mel-lénk állt Hevesi István vezérletével.

Ferenczi Piroska besegített a kézműves-ségbe, majd a kézműveseket szervezte és írá-nyította. Volt ott szövés-fonás, agyagozás,

Makovecz Imre előadása a Téka Táborban (Fotó: Téka Archívum)

Címlap: Murguly Lajos és Végső Miklós a Táncháztalálkozó nagyszínpadán (fotó: Gorács József)

Belső borító: Mezei Ferenc „Csángáló”, Szászcsávási Zenekar (fotó: Majnik Zsolt)

kosárfonás, gyékényezés, gyöngyfűzés, ne-
mezés, gyermekjáték-készítés.

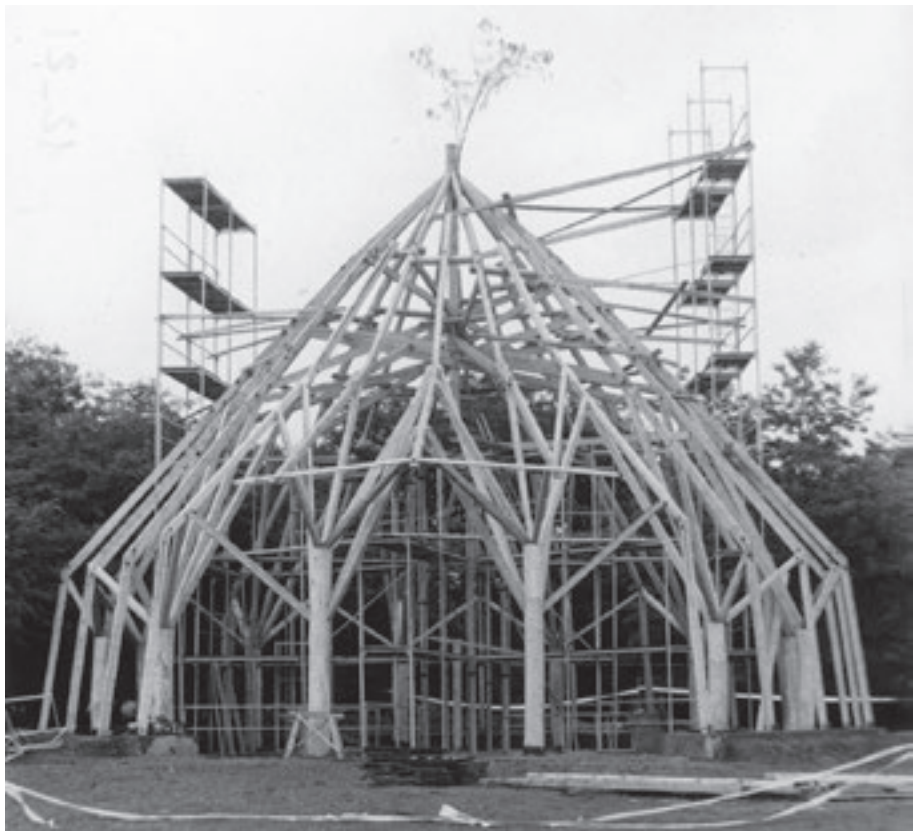
A lovaslás mellett lovasbemutatókat is
tartottak, sőt megalakult a Téka Lovas Egye-
sület, a későbbi Történelmi Lovas Egyesület,
de e tájban alakult az ottani táncoktatókból
a Téka Táncgyűttes is. Boka Gábor veze-
tésével a táborlakókból verbuvált „Lókötő”,
majd „Lopótök” színtársulat szórakoztatta a
„nagyérdeműt”. Kirándulások, tábortüzek,
valamint előadások (Makovecz Imre, Ratkó
József) színesítették a programot.

Emlékszem, meglátogattuk Makovecz
Imrét a MAKONA irodájában, és kértük,
hogy tervezzen nekünk egy tánccsúrt, ahol
esős időben is tudunk táncolni. El is monda-
ta a gondolatát, csak az volt a baj, hogy az
épület „királyfája”, ami középen tartja a ge-
rendákat, éppen a csűr közepén érkezik a
földre.

– Ez zavarni fog minket – mondtuk.

– Nem baj – mondta –, majd körtáncok-
kat táncoltok!

Ezt meghallotta Ekler Dezső, aki szintén a
MAKONÁ-ban alkotott. Ő lett aztán meg-
bízva a tervezéssel, és ő lett a tábor főépíté-
sze, a szellemiség megőrzésének egyik har-
cosa. Megszületett a jelenlegi tánccsűr, elő-
ször csak papíron. Nagyon tetszett nekünk.
Aztán a vizesblokk, az ebédlő, az informá-
ciós épület, a kilátó. Nagykálló elfogadta a
terveket, sőt más épületek tervezését is Ek-
ler Dezsőre bízta, hiszen éppen akkor in-
dult a városná nyilvánítás útjára Nagykálló,
amit aztán el is nyert. Dezső pedig építész-
tábort szervezett magyar és külföldi építész-
palántáknak, hogy a gyakorlatban is végig-
kísérjék egy munka megvalósulását, sőt lás-
sák, ahogy az elkészült művet birtokba ve-
szik a táborlakók. A lajtos kocsiból vett víz a
múlté lett, a betonoszlopokat fára cserélték,
a budikból szép, korszerű WC-k lettek.

Épül a Tánccsűr (Nagykálló-Harangod – fotó: Hevesi István)

Jöttek Brazíliából, Japánból, Európa szá-
mos nyugati országából, Ausztráliából, ami
akkor nagyon nagy szó volt. A tábor egy-
re olajozottabban üzemelt, nagy híre volt,
hiszen ilyen komplex népművészeti tábor,
mint a Téka Népművészeti Tábora, nem volt
még Magyarországon. Igaz, nagy erőfeszíté-
sek kellettek a Téka együttes részéről. Min-
den támogatást, amit kaptunk, a tábor fej-
lesztésébe tettünk, szerszámokat, szövöszé-
keket, matracokat, gyapjút és más anyago-
kat vásároltunk.

Stock Gyula biztatására Fodor János pol-
gármester megépíttette az aszfaltozott utat,

hogy kulturáltan lehessen kijutni a tábor-
ba, és ne csak az erdőn keresztül. Kihozatta
a villanyt. Stock Gyula a Művelődési Köz-
pont dolgozóiból személyzetet adott, akik
működtették és őrizték a területet egész év-
ben. A fafaragók óriás alkotásait kiállította
a tábor bejáratához.

Mint tudjuk, a lényeg az apróságokban
rejlik, így számára is fontos volt, hogy gyors
legyen a bejelentkezés, mindenhol tisztaság
legyen, a WC-k, mosdók, tusolók működ-
jenek, a szennyvízszippantás flottul menjen.
Nagy harca volt, hogy a tervek szerinti golf-
pálya helyett az önkormányzat üdülőköz-
ponttá nyilvánította a területet, majd meg-
alapította a Harangodi Téka Egyesületet.

A büfé, mely központi szerepet töltött be a
tábor életében, éjjel-nappal nyitva volt, hála
Szilágyi Ferke barátunknak, de voltak olyan
évek, amikor Tóth Ottó vállalkozó mutatta
meg, milyen is a vendéglátás felsőfokon. A
létszám egyre duzzadt. Volt, amikor ezerkét-
százan voltunk.

Mindenkit kértünk a zenészbartáink kö-
zül, akik zenekarban muzsikáltak, hogy szer-
vezenek hasonló tábort, mert nagy igény
van az ilyen típusú együttlétekre. Aztán meg
is fogadták a tanácsunkat, gombamód szer-
veződtek a zenész-, kézműves-, vagy hasonló
komplex táborok. A Tükrös együttes, akivel
közösösen elosztottuk a muzsikusi teendőket,
ma is nagy sikerrel tartja táborait.

A Tánccsűr átadása 1986-ban (Nagykálló-Harangod – fotó: Koncz Péter)

A Téka együttes: Porteleki László, Havasréti Pál, Nagy Zoltán, Lányi György (Fotó: Kása Béla, 1977.)

A táborunkban összekovácsolódott közösség tagjai saját bevallásuk szerint egész évben abból az érzésből táplálkoztak, amivel itt töltödték fel. Szövődtek itt szerelmek, fogantak és születtek gyerekek (sok Téka-gyereket tartottunk számon). Volt, aki a lakodalmát szervezte a táborunkra. Itt forgatta Szomjas György a „Mulatság” című filmjét, mely szintén érzékelteti az abban az időben oly áhított szabadságérzés fontosságát, ami az egész tábort áthatotta.

Az épületeket gondozni is kellett, amire nem volt önkormányzati pénz, így vállalkozók segítettek a legszükségesebb munkálatok elvégzésében. A terület tulajdonosi viszonyait azonban nem lehetett megoldani, hiszen sok magántelek is belenyúlt a Téka Tábor területébe, és mindenki nagy üzlet látott ebben, így nem könnyen lehetett felvásárolni.

Ekler Dezső Magyarországon egyedül kapta meg a Téka Tábor épületeiért 1989-ben az utolsó jugoszláv elismerést, a Piranesi-díjat, majd 1991-ban az olasz Palladio-díjat is, ami az egyik legrangosabb elismerés a világ építészeti közt. A Bedekker kiadványoktól, a hivatalos műegytemi tankönyveken át, egy tucat nemzetközi szakkönyv és folyóirat foglalkozik a tizenhét méter átvéelő, egyenes gerendákból megoldott, jellegzetes angyalszárny szimbólumú táncszúrral, hiszen ez a megoldás – ahogyan Ekler Dezső megoldotta az épület szerkezetét – egyedülálló. Akik építették: a Budapesti Műszaki Egyetem, az Iparművészeti Egyetem, a Debreceni Ybl Miklós Építőipari Főiskola hallgatói, valamint a Nagykállói Költségvetési Üzem ácsai, Toka Sándor ácsmester vezetése és irányítása mellett.

Több éven keresztül győzködtük az akkori vezetést, hogy értéket kell menteni, gondozni kell az itt felépített épületeket, de nem

találtunk meghallgatásra, illetve kivitelezésre. Jöttek a gondok, nem volt gazdája a területnek, Stock Gyula keze is egyre jobban meg lett kötve. A siker együtt jár az irigységgel is, mindenki magának akarta a koncot. Hiába voltak nagyon sokan a táborban, a végeredmény vagy nulla, vagy deficit lett.

Hosszú vívódás után jutottunk el oda, hogy váltani kell! Garáné Magyar Katalin jött a segítségünkre, aki azt javasolta, hogy építsünk egy másik tábort. Keressünk egy helyet, legyen saját tulajdonunk, hogy ne legyünk kiszolgáltatva! Ebben Ekler Dezső is támogatott minket.

– Majd építünk egy másikat! – mondta. 1999-ben tartottuk az utolsó tábort Nagykállóban, majd találtunk egy szép területet a Zemplénben, Boldogkőváralján, és egy év kemény munka után a következő Téka Népművészeti Tábort már ott tartottuk.

Csodálatos tájvédelmi környezet, patak, erdők, dombok, a Bodóközi vár. Pásztor Péter, az organikus építészet jeles felvidéki képviselője megtervezte és megépítette a táncszúrt, vizesblokkot, egy egységes képet adva a tábornak. Tetszett, hogy minden a miénk, bár tudtuk, ekkor kell a legtöbb munkát beletenni, hogy működhessen valami. Garáné Magyar Kati segített is ebben. Hosszú ideig, az egész nyarat kitöltve, igazán magas színvonalon működött a tábor.

Összegzőképpen elmondhatom, jó érzéssel tölt el, hogy működik valami úgy is, hogy nincs ott a Téka együttes, hiszen mindegyik helyszínen úgy adtuk át a stafétabotot, hogy ez a népművészeti értékörző szellemiség maradjon meg. Mindig is fontos volt számunkra, hogy minden embernek kielégítsük a ki-

vánságát, kedvenc dallamait eljuttassuk, ne mi legyünk az elsők, akik az ágyba bújnak. Minden esetben képesek voltunk akár három napig is fennmaradni a szórakozni vágyókkal, ami természetesen magával vonta, hogy egy egész éjszaka átmuzsikálása után egyértelmű volt, hogy a reggel kezdődő gyerektánccházat is nekünk kell végigmuzsikálni. Az is természetes volt, hogy a délelőtti, délutáni táncoktatásokon mi muzsikáljunk, az esti tánccházat mi csináljuk, és az utána következő kocsmai szórakoztatásnál is aktívan részt veszünk. Szerencsére a Tükrös együttes is bekapcsolódott a zenélésbe, és nagyon sokat segítettek. Persze, ha a szervezésben, vagy a programokban valami fennakadás volt, azt is mi oldottuk meg. Szívesen csináltuk, szerettük, minden a vérünkben volt, hiszen azt tanultuk az öreg mesterektől, hogy nincs olyan elvetemült helyzet, amit meg ne oldhatnánk. Ezért kaptunk „Magyar Művészetért-díjat”, vagy az „Erdélyi Világszövetség Becsületrend Rubinját” a magyar kultúra megőrzéséért és továbbadásáért.

2008. január 22-én Nagykállóban, a kultúra napján muzsikáltunk, ahol a mostani polgármester, Juhász Zoltán kérte: „Úgy is mindenki azt mondja Harangodra, hogy megyünk ki a Tékába, hadd nevezzék a területet ezentúl Tékának!”. Mi ennek a megítélésnek eleget tettünk, bár tudtuk, ez nem azt jelenti, hogy mi csináljuk a táborokat, hiszen ugyanebben az időszakban Pomázon, a Magyar Vár Táborban házigazdák vagyunk. Most is sokan jönnek a „Téka Táborba”, és kérdezik is, hogy ott leszünk-e, hiszen sokak emlékezetében még él a legenda Téka Tábor.

Kívánom, hogy gondozzák és őrizzék a területet a nagykállóiak, az érdeklődők pedig élvezzék ennek a területnek a szépségét, továbbra is ápolják, tanulják és adják tovább a magyar népi hagyományokat, hiszen magyarságunk csak így maradhat életben!

Lányi György

Részlet Lányi György: „Meséld el, Gyurkedli...!” – Történeteim a Téka együttesben eltöltött negyven év időszakából című készülő könyvéből, amely szerzői kiadásban, a Hagyományok Háza terjesztésében jelenik meg.

2018 - MÁTYÁS KIRÁLY EMLÉKÉV

Kóka Rozália sorozata - IV. rész

A MAGYAR NÉPMESE KIRÁLYA

Ha az ember elolvassa Fraknói Vilmos kitűnő *Hunyadi Mátyás király*-át, mindegyre meglevenedni véli a szigorúan oknyomozó történetírás soraiból a magyar népmese királyát, ahogy hadakozik diadalmasan a fél világgal, könnyedén, természetesen, magától értődő egyszerűséggel és ugyanolyan természetes pompában; kigúnyolja, megveri, csúffá teszi a császárt, mint Háy János Napóleont, csak-hogy valóban megveri, csakugyan megleckézteti; Bosznia déli sarkától Boroszlóig, Bécstől a Fekete-tengerig az ő zászlait lengeti a szél, Boroszlóból ki sem mozdul és mégis összeroppantja két nagy nemzetnek az övénél tízszer nagyobb, hatalmas, egyesült hadseregét; befejezi a bécsi Szent István dóm építését, s piros-fehér-zöld cserepet rakat a toronyra; újjáépíti a bécsi császári palotát; megkapáltatja és móresre tanítja a népnyúzó nagyurakat; s ami talán mindenél meszerűbb: nehéz és sűrű adókat vettet az országgyűlésekkel a magyar nemességre...

Hát ki a magyar, ha még Mátyás király sem az?

*

A MAGYAR SZELLEM BÉLYEGE ÍRÁSAIN, BESZÉDEIN, TRÉFÁIN

Mátyás nagy levélíró volt. Latin nyelvű levelein átüt a tiszta, természetes és józan magyar gondolkodás világossága, a magyar humor édes íze, és átüt az eredeti magyar kifejezések – hungarizmusok – derűje és melege. Az a különleges magyar kedvesség, szemérmes emberség, felsőbbes bölcsesség, férfias báj ömlik el levelein, beszédein, csevegésein, ötletein, tréfáin, melynek finom lepkeszárnyait olyan biztos kézzel s olyan gyöngéden tudta megfogni és megmutatni Mikszáth Kálmán, hol Deák Ferenc, hol Szilágyi Dező és más későbbi magyarok szellemének játékos verőfényében, a maradék magyar Olümposz valamelyik napsütötte szögletében – már küszöbén a nagy zimankónak...

Modern szellemtörténéseink a maguk kissé németes módszerei szerint reneszánsz királyi voltával szeretik őt jellemezni. De hát III. Frigyes császár miért nem volt hasonlóképpen reneszánsz császár, hiszen ugyanabban a korban élt, sőt közelebb a szellemi megújulás olaszországi forrásaihoz – földrajzilag? S ha még Frigyes sem lehet olyan könnyűszerrel megfejteni a „reneszánsz” sablonjaival, holott ugyancsak egyszerű és szegényes egyéniség volt Mátyás ragyogó figurája mellett, hogyan lehetne Mátyást, aki nemcsak a maga korában élt, hanem kicsit azon kívül is – fölötte? A vezérlő lángelmék és koruk viszonya rendszerint tele van rejtelmekkel, megfoghatatlanságokkal. S nem is kell nagyon elmélyednie az embernek Mátyás életének tanulmányába, hogy hamarosan észrevegye: egyénisége túlnő a mégolyan szellemesen ácsolt szellemtörténeti kereteken s még egy Rankéval és Diltheyjal ojtott legfrissebb új Taine is kevés volna ahhoz, hogy Mátyást egyszerűen korával és környezetével magyarázza.

*

VISSZATALÁL AZ ÁRPÁDI ELŐDÖK POLITIKAI ÚTJÁRA

Mátyás szellemi gyökérzetét a lángész titokzatai fődik, de bizonyos, hogy mélyen ereszkedett és erősen kapaszkodott az árpádi magyar történet hagyományaihoz; nagy elődei politikáját folytatja akkor is, mikor újat látszik kezdeni, vagy az újból minduntalan visszazökken a régibe, az örök magyar dolgok keréknyomaiba.

V. László, a császár öccse: Magyarország, Ausztria és Csehország királya; Mátyás csak Magyarországi, mikor trónra lép és megfordítani próbálja az ősi magyar politika németellenes fő irányát. Hihetetlen erőfeszítéseket tesz, hogy békés együttműködésbe, sőt szövetségbe hajszolja a rossz szomszédot, III. Frigyes császárt. Végül

szertefoszlik a római császárság álma is a német-magyar szövetséggel együtt, de Ausztria, szinte akaratán kívül, a markában ragad, és Csehország királyaként, Morvaország, Szilázia és Lausitz uraként hunyja le a szemét. Nagy szelleme hol lovagolja az ősi magyar politikai adottságokat, hol birkózik velük, s végül – mindössze helyreáll keze alatt, igaz, legjobb, legtökéletesebb formájában, legszélesebb keretei között, a nagy Árpádok magyar dunai birodalma.

*

Hogyan kapta a nevét Solymár?

Egyszer Mátyás király egy vadászatán összeszólalkozott a feleségével. Az asszony úgy megharagította a királyt, hogy az mérgeiben egész nap nem szólt hozzá.

Amikor vége lett a vadászatnak, letelepedtek egy szép erdei tisztáson. A szolgák tüzet raktak, finom pecsenyét és borokat szolgáltak fel az uraknak. Mátyás királynak jókedve kerekedett. Látta ezt a felesége, odament hozzá, hogy kiengesztelje. A királyné a cseh király leánya volt, törte a magyar szót, így szólt az urához:

– Mátyáskám! Soj már! – és megsimogatta a királyt.

– No, jól van. Béküljünk meg! – enyhült meg Mátyás. Megbékültek szépen. A király örömeiben meghagyta, hogy azontúl azt a helyet nevezzék Solymárnak. Így is lett. Később épült oda egy falu, s annak a neve máig is Solymár.

(Kóka Rozália:

Mátyás király neve napja – Száz szép mese Mátyás királyról.

Fekete Sas Kiadó, Budapest, 2014.

Illusztráció: Gyulai Líviusz)

A KIRÁLY ÉS AZ Ő MAGYARJAI

Csak egy minden ízében, idegszálában, erényeiben és hibáiban a „szittyá-nemzet”-tel tökéletesen összehangolt uralkodó, aki egyszerre tud igazi nagyúr és közvetlen, melegszívű, egyszerű magyar nemes, kemény, parancsoló, nagyvonalú vezér és merész, sőt vakmerő harcos, nagylelkű és kicsit könnyelmű, pompakedvelő és mulató gavallér és igazságszerető, minden emberi szenvedés felé részvétellel és segítséggel hajló, minden emberi gazsághoz ostorral és csizmasarokkal közelítő igazi ember lenni: csak egy ilyen király tudta az ő zordon és könnyelmű, szabadságukra, hagyományaikra, attilai és árpádi származásukra, jogaikra féltékeny, vért könnyebben, zabot és adót nehezebben ontó, szenvedélyes és izgága, sértődékeny, könnyen kiboruló, de hamar derülő, makacs, de a szép szó és kedély varázslatai alatt könnyen hajlítható magyarjait kordába fogni, s valósággal fiatalos anarchiára hajló korban, rendkívül nehéz nemzetközi viszonyok között is szép, biztos alapozású és kiegyensúlyozott birodalom tartógerincévé tenni. Csak egy ilyen gyökeresen magyar királyi egyéniség tudta feledtetni igazi támaszával, a köznemességgel, hogy bálványozott vezére nemegyszer nyúlt hozzá „vérrel szerzett” alkotmányos szabadságjogaihoz.

*

EGYÜTT TOVÁBBFEJLESZTIK AZ ALKOTMÁNYT

Kisebb-nagyobb szépséghibáktól eltekintve Mátyás hamar fölismerte, hogy a magyart nyers erőszakkal sem meghajlítani, sem megtörni nem lehet, amellet valósággal sámsoni erejétől fosztaná meg népét szabadságszeretetének, önértetének, önkormányzati hajlamainak letörésével. Szorgalmas országgyűléstartó, alkotmányos királlyá fejlődött végeredményben. Nagy alkotmányos intézményszervező, az ősi alkotmány céltudatos tovább építője, a nádori intézmény kifejlesztője, az ősi honvédelmi alapok és az új, korszerű zsoldos rendszer szerves összegeztetője, a magyar gyors, könnyed és rugalmas lovas hadviselés hagyományainak tudatos fönntartója és hadjárataiban gyakorlója, a közteherviselés gondolatának nagy, korát messze megelőző előharcosa, a szociális gondolat első megsejtőinek egyike, ösztönös és tudatos védője a széles néptömegeknek a kevés kiváltsággal szemben, az oligarchia született üldözője. A magyar nemzet lelkét, egyéniségét senki sem ismerte nála jobban, csakúgy, mint Napóleon a franciákét. Büszke is volt rá, hogy banni tud ezzel a nehezen fékezhető néppel. Tudta, mit ér, milyen remek penge az ő kezében a magyarság, s úgy vívott vele, mint kevesen a maguk népével a világtörténelem legnagyobbjai közül.

*

„SZENTSÉGED ISMERI ... A MAGYAROK SZELLEMÉT”

A pápának írja 1480-ban: „Szentséged ismeri vagy mások előadásából megismerheti a magyarok szellemét és szokásait, amely szerint későbbek volnának harmadízben is elpártolni a katolikus hittől és a hitetlenek táborába állani, mint megengedni, hogy az ország javadalmi a király választásának és bemutatásának mellőzésével, a szentsék által adományoztassanak”. Élete vége felé, mikor minden gondját fiának, Corvin János hercegnek trónöröklése foglalta le, így ír Beatrix királyné testvérének, Alfonz kalábriai hercegnek: „A magyarok készek magukat inkább egytől-egyig fölkoncoltatni, mintsem asszony uralma alá adni. Bizonyára soha senki olyan jól nem ismerte a magyarok természetét, mint én, ki őket oly sok esztendő óta tartom féken.”

*

MAGYAROK AZ ÉLEN

Birodalmi elgondolásának és uralmának politikai, diplomáciai, művelődési, katonai támaszai, végrehajtói, hősei természetesen elsősorban a szívéhez nőtt törzsökös magyarság, vagy az abban egészen fölolvadt rétegek és családok legjobbjai: Vitéz János, Csezmeicei János, Vetési Albert, Szilágyi Mihály, Ország Mihály, Kinizsi Pál, Magyar

Mátyás király kettős felségpecsétje, 1464, Bp., Magyar Országos Levéltár (Kat. 4.18)

Balázs, Báthory István, Bánfi Miklós, Csopor Miklós, Dávidházi István, Dóczy Péter, Dóczy Orbán, Egervári László, Geréb Mátyás és Péter, Lábatlan András, Nádas Ungor János, Nagy Simon, Pálóczi László, Pongrácz András és János, Rozgonyi János, Sebestyén Miklós, Székely Jakab és János, Thuz János, Upor László, Zápolyai Imre és István, Drágfi Tamás, Rahócz Tamás és még nagyon sokan mások. Ország Mihály huszonhat évig viseli a nádori méltóságot. E magyarok száma és súlya mellett eltörpül a Giskrák, Grefeneck Ulrikok, Tettauer Vilmosok, Beckensloerök, Hag Ferencek, Zele ni Jánosok, Brankovics Vukok és Jehlics Demeterek száma és súlya.

*

NAPÓLEONI ÉRTÉKKIVÁLASZTÁS

Mégis, elfogulatlanul és lángeszű biztonsággal onnan veszi híveit és munkatársait a nagy, birodalmi népmenedecéből, ahol adódnak és jelentkeznek. Kinizsi Pál molnárlegényből emelkedik az ország főkapitányi nyergébe, Bakócz Tamás jobbágyfiú. Faji és osztályelfogultságai nincsenek, mikor tehetséget és jellemet szimatol vagy használható eszközt fődöz fel – sasszemű biztonsággal emeli ki a névtelenségből a budai birodalmi székhelytől félreesett népfajok öléből munkatársai egy részét, és „marsalljai” jórészt a legnagyobb vezérek és államépítők dzsingiszkáni és napóleoni örök módszerei szerint kerülnek az élet naposabb oldalára a mélységekből.

*

A MŰVÉSZ

Mátyás egyénisége csodálatos sokoldalúságában, szinte határtalan szellemi éberségében, mozgékonyágában és fogékonyságában is a történelem legnagyobbjai mellé állítható. Felsőbbeséges vitái és eszmecseréi diplomatákkal, írókkal, művészekkel, tudósokkal ma is nagyszerű olvasmányok. Kiváló hadvezér, államférfiú és diplomata egy személyben. Nagy népribun, mint Julius Caesar, nagyszerű parlamenti taktikus, mint Cavour. S nemcsak pártolója a művészetnek, hanem a maga személyében is, lényének, szellemének szép arányosságán, minden porcikájában, csodálatos kifejezőképességében is vérbeli művész. Magyar művész és emberi műremek. Költő. Akár róla is mintázhatta volna Ady Endre az *Én nem vagyok magyar?* hősét:

*Ős Napkelet olyannak álmodta,
Amilyen én vagyok:
Hősnek, borusnak, büszke szertelennek,
Kegyetlennek, de ki elvérizik
Egy gondolon.
Ős Napkelet ilyennek álmodta:
Merésznek, újnak,
Nemes, örök-nagy gyermeknek,
Nap-lelkűnek, szomjasnak, búsitónak,
Nyugtalan vitéznek,
Egy szerencsétlen, igazi isten
Fájdalmas, megpróbált remekének,
Nap fiának, magyarnak.*

Bajcsy-Zsilinszky Endre
(folytatása következik)

Barbócz Sándor

1952–2018

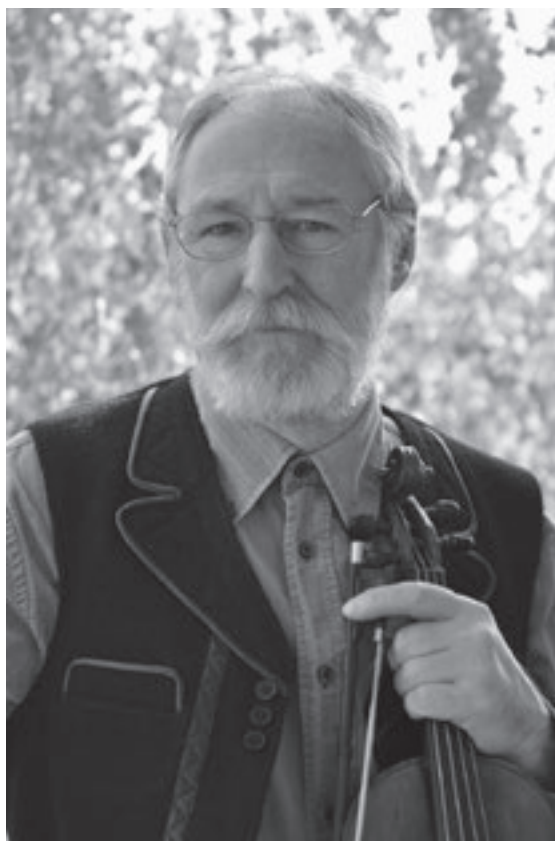
Tisztelt családtagok, rokonok, kedves muzsikustársak, tanítványok és barátok!

Megrendülten állunk egy elhivatott népzeneész, népzene gyűjtő és kiváló zenetanár, Barbócz Sándor ravatala előtt. Amikor muzsikust veszítünk el, mindig nagyobb a gyászolók száma, hiszen az élete abból áll, hogy örömet okoz másoknak, mosolyt csal az arcokra, boldog pillanatokat, jókedvet teremt, és ápolja hallgatósága lelkét. A muzsikusi életének ez a része nyitott könyv: amit a közönség lát és hall belőle, amit a mulatni vágyó táncosok, zenésztársak vagy az érdeklődő tanítványok kapnak tőle. A pihenni vágyó, befelé forduló és gondokkal küzdő muzsikust már kevesebben ismerik. De azt hiszem, ez rendben is van így. Barbócz Sándort muzsikáló, tréfálkozó primásként vagy lelkesen tanító zenepedagógusként őrizzük meg emlékezetünkben.

Tisztelt gyászoló gyülekezet, engedjék meg, hogy én elsősorban Barbócz Sándor szakmai életútjáról emlékezzek meg!

Ez év januárjában azzal hívtam fel, hogy a Békés Banda idén ünnepli negyvenedik évfordulóját, és szeretnék ezt egy méltó koncerttel megünnepelni az Országos Táncháztalálkozón.

Örömmel szerkesztettem be őket a programba, hiszen a Békés Banda szinte minden évben fellépett ezen a nagyszabású rendezvényen. Ha méhkeréki vagy eleki tánctanításhoz kellett zenét szolgáltatni, természetesen ők jutottak elsőként eszünkbe, de téved, aki azt gondolja, hogy a Békés Banda csak a szűk környezetének népzenejét ismerte ilyen alaposan. Az évek alatt megszámlálhatatlanul sok koncert és táncháztalálkozó, néptáncgyűjtésekkel közös műsorok sokasága bizonyítja, hogy Barbócz Sándor olyan zenekart alapított negyven évvel ezelőtt, amely hitelesen és otthonosan mozog a Kárpát-medence számos tájegységének népzenejében. A Békés Banda egyik erejét az adja, hogy népzenei kincsünket első kézből, falusi mesterektől tanulták és tudásukat tudatosan fejlesztve sajátították el azt. Látták és maguk is megtapasztalták, hogy eredeti funkciójában hogyan működik ez a zene, hogyan kell helyesen tánc alá muzsikálni, hogyan kell kiszolgálni egy közösséget. A Békés

megyei Méhkeréken, Eleken vagy Kétegyházaán készített felvételek mellett Barbócz Sándor többször gyűjtött a határ túloldalán fekvő román lakosságú településeken, de korábbi éveinek programjában az akkoriban elmaradhatatlan kalotaszegi, széki vagy gyimesi gyűjtőutak is szerepeltek.

Ahogy aztán idővel eltávoztak az idős falusi mesterek, Barbócz Sándor maga is mesterré, a népzene kutatásban használatos kifejezéssel élve – „adatközlővé” vált. Érezte és megértette az ezzel járó felelősséget, a gyakorlati muzsikálás mellett egyre inkább a megszerzett ismeretek átadását tartotta fontosnak. Hangszeres tudása olyan kivételes pedagógus-személyiséggel párosult, amely lehetővé tette, hogy kisgyermeket és felnőtteket is „beoltson” az autentikus népzene szeretetével. Nem csak zenei, hanem emberi példaképpé is vált a tanítványai körében. Azok is maradandó élményeket kaptak tőle, akiket csak rövid ideig tanított, de akikkel évekig dolgozott, azok mára a népzenei élet elhivatott, a népzene magas fokon művelő előadóművészei, népzene kutatói vagy zenetanárai lettek. Bár a Békés Banda élén főként hegedűsként és cimbalmosként láthattuk, emellett brácsázott, bőgőzött, kobzán és furulyán is játszott. A hangszeroktatás mellett egyre nagyobb hangsúlyt

fektetett az eredeti gyűjtések rendszerezésére, feldolgozására – aprólékos és precíz lejegyzései mind az oktatásnak, mind a népzene tudományának nagy hasznára váltak. Tudását hosszú évek óta a békéscsabai Bartók Béla Szakgimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola keretei között adta tovább. Sikeres pedagógiai munkájára példaként elég megemlíteni azokat a tanítványait, akik aztán bejutottak a Zeneakadémia Népzene Tanszékére és szép eredménnyel elvégezték azt. Tanítványait láthatjuk szerte a táncháztalálkozókban, a fesztiválok nagyszínpadjain, vagy a „Fölszállott a Páva” televíziós tehetségkutató adásaiban. De a legfontosabb talán az, hogy milyen szeretettel és hálával szólnak róla a zenésztársak és a tanítványok. Tudom, hogy Barbócz Sándor emléke az évek múltával sem fog halványodni bennünk.

A Békés Banda jubileumi koncertje az idei Táncháztalálkozón már sajnos nem valósulhatott meg.

A januári telefonbeszélgetést követően Sanyi februárban újra hívott, ekkor már súlyosbodó betegségéről és az előtte álló kezelésekről mesélt, egyúttal lemondta a tervezett koncertet. Még segített nekem elindítani egy, április végén megvalósult népzenei mesterkurzust a békéscsabai Bartók Béla Szakiskolában, de a kezelése miatt arra már sajnos nem tudott ellátogatni. Akkor még bizakodva kérdeztem állapota felől, és abban reménykedtem, hogy hamarosan újra láthatom őt muzsikálni. A július 9-i tragikus napon ezek a remények sajnos örökre szertefoszlottak.

A táncháztalálkozó az eltelt négy és fél évtized alatt sok olyan személlyel büszkélkedhetett, akik bátyaként álltak helyt, és elveiket soha fel nem adó, megalkuvást nem ismerő példaképekké váltak. Sajnos, többüket az elmúlt időszakban elveszítettük, elég csak Halmos Bélára, Kallós Zoltánra vagy Borbély Jolánra gondolnunk. Az iránymutató halhatatlanok társaságába most Barbócz Sándor is belépett.

Hálával köszönjük neki mindazt, amit és ahogyan tett, amit képviselt és amiben példát mutatott. Muzsikája a fülünkben cseng, emlékét pedig megőrizzük.

Nyugodjék békében!

Árendás Péter

(Elhangzott 2018. július 27-én, Gyulán)

Néptánc tudós szemmel

Beszámoló az ICTM Etnokoreológiai Munkacsoportjának 30. szimpóziumáról

Immáron harmincadik alkalommal rendezték meg az ICTM (*International Council for Traditional Music, Nemzetközi Népzenei Tanács*) Etnokoreológiai Munkacsoportjának (*Study Group on Ethnochoreology*) találkozóját, amelyre 2018. július 28. és augusztus 4. között került sor. A tudományos szimpóziumnak két évente a résztvevő országok egyike ad otthont, így a 2016-os ausztriai esemény után idén Magyarország, azon belül pedig Szeged városa látta vendégül a tanácskozás résztvevőit. A Magyar Etnokoreológiai Társaság, az SZTE BTK Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszéke, valamint az MTA BTK Zenetudományi Intézet szervezésében megvalósult

programon közel száz néptáncutató vett részt, kis túlzással a világ minden pontjáról érkeztek előadók (Anglia, Ausztria, Csehország, Egyesült Államok, Franciaország, Görögország, Írország, Litvánia, Kína, Macedónia, Magyarország, Mexikó, Németország, Norvégia, Olaszország, Oroszország, Románia, Szerbia, Szlovénia, Thaiföld, Törökország stb.).

Az Etnokoreológiai Munkacsoport az ICTM legrégebbi, legtöbb tagot számláló munkacsoportja. A 2018-as szimpózium fő témája a tánc és a politika, illetve a tánc és a kor kapcsolatának, valamint ezen hívószavak különböző aspektusainak vizsgálata volt a témákat érintő szakmai kérdések megválaszolása mellett.

A továbbiakban – szükségszerűen a teljesség igénye nélkül – néhány érdekesebb és/vagy fontosabb szekcióra és előadásra térek ki, hiszen a szimpózium teljes spektrumát bemutatni lehetetlenség volna e cikk keretein belül.

A tánc és a politika viszonya bizonyult kedveltebb témának, az előadók közel kétharmada ehhez csatlakozva ismertette kutatási eredményeit. A politikát sokan eltérően értelmezték, egyesek a politikai hatalom és a táncélet viszonyát ismertették előadásukban, míg mások ennél sokkal szűkebben, a tánclehetőség megválasztásának politikájaként értelmezték a fogalmat.

A szimpózium nyitányaként az első szekció legfőbb kérdése az volt, hogy táncutatóként milyen tudást „állítunk elő”, vajon mindezen ismeretekre a társadalomnak szüksége van-e, hasznosak-e a közösség számára. A fent említett kérdéseket a művészek, az oktatás, az intézmények, valamint a lokális közösségek oldaláról világította meg a Nyugat-, Dél-, és Közép-Európából érkező előadói csoport.

Néhány előadó az erdélyi néptáncot és népzenei örökséget érintő témákkal foglalkozott. Könczei Csilla a romániai és magyarországi nemzeti politika történeti ideológiáját és intézményi hátterét elemezte napjainkig a néptánc és a népzene tükrében, Varga Sándor a magyar illetve a román kultúrpolitikának, valamint a tánc ház-turizmusnak két, az erdélyi Mezőségeen használt tánc típusra gyakorolt hatásáról tartott előadást, Colin Quigley írországi népzeneutató két, napjainkban népszerű, diaszpórában (Kőrösi Csoma Sándor Program) és szórványban (Petőfi Sándor Program) élő magyarokat támogató ösztöndíj-program elemzését adta.

Fügedi János a magyar és általában a kelet-közép európai néptáncok mozdulatainak magas fokú összetettségét, valamint azok variábilis lehetőségeit mutatta be a szimpóziumon. A Svédországból és Norvégiából érkező kutatók az ottani néptáncok politikai aspektusait vették górcső alá, míg a görögországi PhD-hallgatók három különböző terepkutatásból származó anyag politikai interakcióit ismertették három eltérő aspektusból.

A „tánc és politika” nagy témának egy következő releváns alegysége a tánc és a testhasználat kérdésköre volt. Az indiai származású Urmimala Sarkar szociálintropológus a táncot terápiaként közelítette meg, amely az erőszakot átéltek nőknek segítséget

nyújthat a trauma feldolgozásában. Pál-Kovács Dóra doktoranda egy erdélyi falu páros táncában fellelhető, a mindennapi viselkedési normák határát átlépő mozdulat rövid ismertetésére vállalkozott.

A második nagy egységben, amelynek hívószavai a tánc és a kor voltak, az előadások többsége az adott táncos generációk, a generációk közötti különbségek problémáit próbálta körüljárni. Bepillantást nyerhettünk a török tánc kultúra változásába az emberi élet előrehaladtával, a New Yorkban létező balkáni táncok világába, amely szintén korosztályok szerint eltérő jegyekkel bír, valamint a csehországi báli táncok hagyományos és modern változataiba is. Felföldi László az erdélyi adatközlők táncolásának egy érzés-érzelem központú elemzését adta: mennyiben változik a táncolási vágy, szándék a különböző életkorokban.

Az egyhetes szimpóziumot két magyar doktoranda előadása zárta. Szőnyi Vivien a moldvai csángó tánc kultúra egy szegmensét mutatta be, azt, hogy miként változik az egyén táncja és annak funkciói a különböző társadalmi státuszokkal. Székely Anna a magyarországi néptánc-revival mozgalmon belül a tánc tudás fontosságába, valamint az idősebb generáció szerepébe nyújtott bepillantást, az adatközlőket, valamint a magyarországi profi táncosokat és koreográfusokat érintve.

Az ókori görögök számára a „szümpozion” ünnepi találkozást jelentett italozással, beszélgetéssel, szellemi szórakozással. Ez a tanácskozás, ha nem is maradéktalanul, de igyekezett hű maradni a hellén mintához. A szegedi program kiváló lehetőséget biztosított a nemzetközi kapcsolatépítésre, a szakmai vitákra, közös projektek indítására. Két év múlva Litvániában rendezik meg a szimpóziumot, amelyen remélhetőleg a magyar kutatók szintén szép számmal képviselhetik Magyarországot, bemutatathatják a magyar tánc-folklorisztikai műhely újabb eredményeit. Már csak azért is, mert a szegedi műhely tudományos működése, bemutatott munkássága kivívta a nemzetközi szakmai elismerést.

A szimpózium, amely a külföldi résztvevők körében osztatlan elismerésre talált, nem valósulhatott volna meg Szeged Megyei Jogú Város Önkormányzata, a Szegedért Alapítvány, Szent-Györgyi Albert Agóra, valamint az Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékpark támogatása nélkül.

Pál-Kovács Dóra

A zene struktúrát teremt a fejekben és a szívekben

Interjú Paár Julianna zeneterapeutával, a Dalinda énekesnőjével

„Teljesítményorientált, maximalista, játékelleses oktatási rendszerben nőnek fel a gyerekek, így éppen az a többlet, amit a zene tud adni, vész el. A zene struktúrát tud teremteni a fejekben, a szívekben, a zene által más dolgokhoz is sokkal lelkesebben, asszertívebben tudnak nyúlni a gyerekek. Ez az, amit kifiléz, tönkretesz a teljesítményorientáltság” – vélekedik Paár Julianna énekesnő, akit többek között zeneterápiás munkájáról, valamint az autentikus és modern hangzásokat is beépítő a cappella formációjáról, a Dalindáról kérdeztünk.

– *A Dalinda egy a cappella együttes. Az eddigi tapasztalatok, visszajelzések mit mutatnak, mennyire nyitott a közönség a vokális hangzásra csupaszított előadásmódra?*

– Azt látom, hogy az emberek szomjazták az őszinte, meghökkenítő, lecsupaszított dolgokat. A mai, vizuális effektek uralta világban folyamatosan különféle, más-más érzékekre ható globális sokkokat kapunk a médián, reklámokon, zenéken, filmekken keresztül. Az emberek szeretik ezt, mert érdekes, intenzív élmény, de szeretik ennek az ellenpólusát is, amikor van lehetőség arra, hogy lefejtjük a külső rétegeket és eljussunk valamilyen esszenciához akár a zenében, akár önmagunkban. Az emberek nyitottak erre, ám egyelőre korlátozott a befogadóképességük.

– *Azért is nehéz a feladatokat, mert az újabb generációknak már nincs olyan zenei és ének-repertoárjuk, amilyen a nagyszüleinknek volt, így még nagyobb az út, amit a hallgatóság felé meg kell tennetek.*

– Igen, ez egy generációk óta jelen lévő probléma: az éneklés gyakorlata kikopott, kevésbé trendi a fiatalok körében. Az aktív zenei tevékenység – éneklés, együtt zenélés, táborüzés feeling –, amit mi még gyerekként, osztálykirándulásokon átélhettünk, a mai fiataloknál átment egy passzív, fülhallgató, „kivonom magam a világból” attitűdbe. Ezzel egyébként nincsen probléma, mert ebben a nagy káoszban, hatalmas ingersokkolásban erre is szüksége van az embernek. Viszont azzal, hogy aktivizáld magadban a zenét, te magad hozod létre, te alkotod meg akár az énekhangoddal, akár hangszer-

rel, egy elképesztően kreatív alkotói folyamat része leszel, és ez jótékony hatással bír. Ezt szépen, lassan érdemes lenne visszacsöpögtetni. Nem mondom, hogy ez a Dalinda mottója, de mindhárunkban megvan a törekvés arra, hogy visszaadjuk a lehetőséget az emberek kezébe, torkába.

– *Mindhárman [a Dalinda másik két tagja Tímár Sára és Orbán Johanna – a szerk.] a népzenei világból érkeztek, az autentikus népdaléneklési hagyomány a kiindulópont, viszont ahova a Dalinda érkezik, az ennél sokkal több: játékos, kísérletező, kikacsintgató.*

– A magyar népzeneben elvéve van többszólamúság, csak két tájegységről tudunk, ahol megjelenik. Viszont bennünk, zeneileg sokat látott énekesekben, megvan az igény arra, hogy próbáljuk ezt a műfajt is közelebb hozni és úgy a saját képünkre formálni, hogy abban ne csak mi, de mások is kedvüket leljék. Ez egy nagyon izgalmas, kísérletező alkotói folyamat, amelyet a saját fantáziánk, lelki világunk mozgat.

– *A műfaji kalandozás is belefér – a népzene mellett megjelenik a jazz, a klasszikus és a balkáni zene is.*

– Próbálunk megragadni olyan világzenei irányzatokat, amelyek még nem annyira népszerűek. Habár a balkáni zene egyre nagyobb teret hódít itthon – főként Boban Marković szokott beugrani az embereknek –, a nagyon feszített, többszólamú, állóharmoniai, elképesztő hatásokat kiváltó balkáni énekstílust kevésbé ismerik. De próbáljuk behozni a klasszikus zenét is. Én klasszikussal indítottam, nekem nagyon fontosak ezek a gyökerek. Sok helyről inspirálódom,

személyes tapasztalatainkat építjük bele a zenénkbe. Mindezt úgy kell elképzelni, mint egy nagy fazekat, amibe folyamatosan bedobáljuk a kedvenc fűszereinket, kedvenc alapanyagainkat. A végeredmény viszont nem egy kutyulmány, próbáljuk megérlelni a dolgokat, finoman, tapogatózva megtalálni azokat a társításokat, amik együtt tudnak működni.

– *A lemezen a női élet fordulót, szakaszait jártatok körbe. Ezt miért tartottátok fontosnak?*

– Összejöttünk, napokat töltöttünk együtt, hoztuk a kedvenc dalainkat, elkezdett érlelődni, kikristályosodni az anyag, és akkor jött a felismerés, hogy a kollektív tudatalatunkban valahogy mindannyian ugyanazt az üzenetet hordozzuk: a női életszakaszok kerültek a középpontba. Most érkezünk a női lét első szakaszárójához, valahol ez erről is szól: ami mögöttünk van, amibe belépünk és amit a jövő mutat majd. Úgy gondolom, a témák, amelyeket körüljárunk, mindig általános és fontos kérdéseket vetnek fel.

– *Fiatalon, húszévesen belecsöppentél a zenei életbe a Tárkány Művek énekesnőjeként. Amit egy ilyen világzenei produkcióval el lehet érni Magyarországon, azt elértétek – fesztiválokon léptetek fel, a rádiók rongyosra játszották a dalaitokat. Miért váltál ki?*

– Szép időszak volt, viszont hét év után elérkeztünk egy fordulóponthoz, döntenem kellett, megyek vagy maradok. A zenekarvezető, Tárkány-Kovács Bálint új zenei koncepciót hozott be, ami nagyon markánsan más irányba terelte a zenekar zenéi, művészi működését, s ezzel nem tudtam azonosulni. Tudtam, hogy le kell zárnom a dolgot, mert akkor szép emlékként, fantasztikus tapasztalatként marad meg ez a hét év, nincsenek konfliktusok, ott a pont a végén.

– *Egyszer úgy fogalmaztál, hogy a zeneakadémiai tanulmányaid után kiégtél. Mi történt?*

– Nemcsak a rendszertől, önmagamtól is kiégtem. Szeretem a rendet, a rendszert, szeretem, ha valami struktúrába van foglalva, nekem nem ezzel van problémám. Inkább azzal, ha a struktúra két oldalán lévő embereket nem egyenlően ítélik meg, nem ugyanolyan bánásmódban részesítik őket. Liberálisan, demokratikusan gondolkodom, és ezt elvárom a környezetemtől is. Mindehhez hozzátartozik az is, hogy olyan személyiség

Fotó: Kocsis László Zoltán

Forrás: Magyarság Háza

vagyok, akinek arra van szüksége, hogy megélje a különféle végleteket a legmagasabbaktól a legmélyebbekig. Friss egyetemistaként csapódtam be a zenész közegbe, a pesti éjszakába. Ez az életmód, az egyetemi nyomás, a szakmai összefeszülések vezettek a kiégéshez. A népzene tanszékre jártam, viszont egy világzenei produkcióban énekeltem, és ezt nem nézték jó szemmel. Én viszont nem akartam beállni a sorba. Nem gondolom, hogy egy ember csak akkor lehet hiteles, ha csak egyetlen dolgot művel, épp ellenkezőleg, én szeretek több szálát futtatni, és ezt értékelni, tisztelni kell a másokban, nem elfojtani. Ezután a törés után vissza kellett pörgetnem az időt, megtalálni a saját emlékeim között azt a pontot, ahol elcsúsztam. Körülbelül fél évig tartott, ezután fogalmazódott meg bennem, hogy nem akarok pedagógus lenni, nem akarok katedrára állni, zeneterapeuta leszek.

– *Abból, amit mondtál, kiviláglik, nem feltétlenül értesz egyet a zene intézményesített keretek között történő oktatásával.*

– Most reneszánszát éli a folk kultúra, ami fantasztikus dolog. Egyrészt azért, mert azáltal, hogy az ember találkozik a saját kultúrájával, egyfajta belső indentitásépítés történik. Ez egy erősítő jelenlét. De valóban, nem mindenkinek való a zene intézményesített tanulása. A probléma azonban nem a felsőoktatásnál, hanem az alapoknál kezdődik. A zeneórák – még az alapfokú művészeti iskolákban is – nem arról szólnak, amiről kellene. Rossz struktúrából, rossz pedagógusok kezei közül kerülnek ki a gyerekek, tisztelet a kivételnek. Szörnyen nehéz jó pedagógusnak maradni ebben a rendszerben. Én is tanítottam öt évig, maximális tisztelet azoknak, akik harminc-negyven éve a katedrán állnak. Nagyon nehéz a feladatuk és óriási a felelősségük. Azt látom, hogy a fiatalok, mire eljutnak odáig, hogy egyetemi szinten tanuljanak zenét, rengeteg sérülést felszednek

magukra. Mindezt úgy mondom, hogy nekem fantasztikus zongoratanár nénim, fantasztikus énektanárom volt, kiváló mestereket fogtam ki. Mégis éreztem azt a nyomást, amit az intézmény helyezett a gyerekre. Teljesítményorientált, maximalista, játékelles oktatási rendszerben nőnek fel a gyerekek, így éppen az a többlet, amit a zene tud adni, vész el. A zene struktúráit tud teremteni a fejekben, a szívekben, a zene által más dolgokhoz is sokkal lelkesebben, asszerívebben tudnak nyúlni a gyerekek. Ez az, amit kifiléz, tönkretesz a teljesítményorientáltság.

– *Hogyan találtál rá a zeneterápiára?*

– Már a zeneakadémiai mesterképzés alatt hallgattam zenepszichológiai tantárgyakat, lediplomáztam, majd az ELTE-n folytattam, a gyógypedagógia szakon. A zeneterápia nagyon sokrétű, sok felhasználási lehetősége van. Ha a módszertant nézzük, megkülönböztethetünk aktív és receptív zeneterápiát. Az aktív terápiában olyan hangszereket használunk, amelyeket bárki, bárhol, előképzettség nélkül meg tud szólaltatni. Főként dobokról, xilofonokról, tehát nem intonáló hangszerekről van szó. Ezeket főként improvizációkon keresztül dolgozunk fel élményeket. A receptív zeneterápia pedig a hallgatott zene által keltett belső képek, élmények verbális feldolgozása. Én főként az aktív résszel foglalkozom, nyilván ez abból is fakad, hogy zenész vagyok, igényem az alkotó tevékenységet. Fantasztikus a folyamat, ahogyan a struktúrák szépen lassan kialakulnak, ahogyan megtanulunk a másik metakommunikációjával mit kezdeni, ahogyan szavak nélküli nyelvet kezdünk el beszélni a zenei hangokon keresztül.

– *Sérült gyerekekkel is foglalkozol.*

– Igen, több autista-terápia áll már mögöttem, ez egy nagyon izgalmas világ. De volt már dolgom pszichés problémákkal küszködőkkel is. Egy szorongó kislánnyal példá-

ul másfél évig foglalkoztam. Minden egyes ilyen folyamat nagyon nehéz út, hiszen a zeneterápia lassú folyamat, nem olyan, mint egy gyógyszer, amit bekapok és egyből hat. Egy autizmus spektrum-zavarral élő gyereknél nem a gyógyulás, hanem egy integrálhatóbb jelenlét, jobb életminőség elérése a cél. Segítünk neki e stratégiák által reagálni a környezetére, jobban megértetni a problémáit, segítünk abban, hogy megtanulja kezelni a saját indulatait, kimutatni az érzelmeit. Ez egy autista gyereknél óriási eredmény, hiszen náluk éppen az érzelmi kommunikáció van blokkolva. Azért fantasztikus a zene, mert minden olyat megmozgat, ami a tudatalatti rétegekben van, és fellazítja azt. Ez nagyon szép folyamat lehet például egy függő betegnél. Annak a tudatalatti rétegnek a helyére, amit ő drogokkal vagy alkohollal aktivizál, betesszük a zenét, innen építkezünk. Amint ez a feloldás megtörténik, onnantól van szükség az analitikusabb, verbális terápiákra. A zene nagyon jól tud működni oldószerként, segítségként. Ezért is használjuk a pszichiátrián felnőtteknél és gyerekeknél is.

– *A zeneterápiát más terápiákkal együtt is lehet alkalmazni?*

– Igen, a művészetterápiák sok esetben a legjobb kiegészítő terápiák. Egy kognitív terápia, ahol egy terapeutával beszélgetsz, a tudati rétegeket mozgatja meg. Lehet, hogy olyan traumák, amik el vannak rejtve, mélyen el vannak zárva, nem kerülnek a felszínre. Ezeknek a fellazításához nagyon jók a művészetterápiák.

– *Van olyan terápiás eset, ami igazán megérintett?*

– A legnehezebb a terapeutaságban a megérintődés: hogy segítsd, kísérj, vedd át a páciens érzelmi tónusait, ugyanakkor ne menj tönkre mindebben. Ezért egy-egy terápiás foglalkozás után én még egy órán keresztül tisztulok. Ez sok-sok belső munka, de jó munka, szeretem.

– *A zeneterápia most elsőbbséget élvez az életben, kevesebbet is látunk a színpadon.*

– A gyerekeim születése és a zeneterápiás vonalra való rátalálásom hozta azt is, hogy az előadóművészi munkám a háttérbe szorult. Csak olyan projektekből veszek részt, amelyek exkluzívák, nem a mennyiségi zenélésről szólnak. A Nana Vortex és a Dalinda is elmélyült munkát igényel, nem hajtjuk a szekeret. Mindkét zenekar pont annyit vesz el a szabadidőmből, amennyit ad nekem. Tökéletes harmóniában van a kettő. Emellett egy olyan foglalkozást is vezetek, ami a kora gyermekkori anya-gyermek kapcsolatra fókuszál. Ez egy élőzenés foglalkozás 0-3 éves korú gyerekekkel és szüleikkel.

Ménes Márta (061.hu)

Gyermektáncház-kistükör

(Mályi Borinak és Kiss Blankának ajánlva)

1988 novemberében tartottunk először gyermektáncházat a Marczibányi téri Művelődési Központban, amely néhány évvel az indulás után a „Kőketánc” nevet kapta. Közel harminc éve, vasárnaponként moldvai és gyimesi népzenevel, néptáncsal, gyermekjátékokkal és kézműveskedéssel várjuk a családokat. Ebben az összegző írásban az idők során kikristályosodott szakmai, módszertani tapasztalataink rögzítésére vállalkozom, kitekintéssel más gyermektáncházak néhány – a miénktől eltérő – sajátosságára.

KERETEK

A gyermektáncház – bár elnevezése a kicsinyekre utal – családi program, ahol a gyerekek az elsődleges célközönség, de törekszünk a felnőttek bevonására, aktív részvételére, hogy ők is élményt kapjanak, hiszen a gyerekek szüleikkel, nagyszüleikkel érkeznek a foglalkozásra. Különösen az óvodába még nem járók számára fontos az ismerős felnőtt aktív, biztonságot és mintát adó jelenléte a táncban, játékokban, éneklésben.

A résztvevők létszáma az esztendő során ingadozó, jó időben, a szezon kezdetén, szeptemberben és végén, az áprilisi, májusi vasárnapokon 15-20 fő körül mozog. A farsangi periódusban számíthatunk a legtöbb érdeklődőre, akár 100-120 vendég is megfordulhat ilyenkor nálunk.

A gyermektáncház indulásától kezdve, sok éven át az 5-10 éves korosztály jelentette a derékhadat. Az ezredforduló környékén már jól érzékelhetően eltűntek az iskolások, az óvodások mellett viszont nagy számban megjelentek a nálunk is kisebbek. Benyomásom szerint olyan általános tendenciáról van szó, melynek következtében az óvoda előtti korosztályt a szülők mind gyakrabban viszik nemcsak táncházba, de más közművelődési, művészeti programokra is¹, az iskolásokat viszont már inkább az alapfokú művészeti iskolák és a gyermek táncgyűttesek keretében részesítik népzenei és néptáncos nevelésben.

Programunk tanévhez igazodik, szeptembertől májusig heti rendszerességgel, kétórányi időtartamban vasárnap 10 és 12 óra között. Az első években havi két alkalommal tartottunk gyermektáncházat, a hónap első és harmadik vasárnapján, ezen néhány év elteltével változtattunk, mert azt tapasztaltuk, hogy nehéz számon tartani az időpontokat, az érdeklődés pedig annyira megnőtt, hogy bátran vállalkozhattunk a heti gyakoriságra.

Aprók tánca a Hagyományok Házában – fotó: Dusa Gábor

Jellemzően zárt térben, a művelődési központ tágas nagytermében tartjuk a foglalkozásokat, jó időben – alkalmanként – a szabadban. A belső zárt udvar biztonságos és hangosítás nélkül is lehetővé teszi a működést. Az időjárás függvényében a foglalkozás kezdetekor el tudjuk dönteni, hogy kimegyünk-e.

A gyermektáncház a népművészet – szakszerűbben: a szellemi kulturális örökség – számos elemét rejti magában. Az UNESCO által a jó gyakorlatok nemzetközi jegyzékébe 2011-ben fölvetett táncház-módszertan alapelveit követi. Élményt, igényes szabadidős programot kínál minden érdeklődőnek. Mivel a táncház nyitott közösségi művelődési tevékenység, minden egyes alkalom „kerék egész”, így aki csak egy-egy alkalommal jön el, az is be tud kapcsolódni, nem szükséges előzetes tudás. Ugyanakkor azokra is gondolnunk kell, akik szinte minden héten, több éven keresztül látogatnak bennünket. A törzsközönség kedvéért egymásra épülnek az év során az egyes foglalkozások, régi, ismert elemek és újdonságok váltogatják egymást – nincs két egyforma táncházunk azonos programmal. A táncház „nyitott, alulról szerveződő, mindenki számára hozzáférhető kulturális hálózat, amely filozófiáját a szellemi kulturális örökségvédelem gondolatkeréből, közös tartalmát pedig a helyi közösségek hagyományos kultúrájából meríti”.²

Egy jó táncház létrejötte sok közreműködőt igényel. Nálunk alkalmanként három-négy zenész, két táncos foglalkozásvezető és egy kézműves tartja a programot, melyhez a szakmai háttérrel képzett közművelődési szakember adja. Az intézmény honlapján, igényes nyomtatott műsorfüzetében, Facebook-oldalán a Kőketánc is megjelenik. A célzott levelező lista a gyermektáncházba járók számára szintén hasznos, ez azonban többletmunkát, figyelmet igényel. Időnként volt rá kapacitás, máskor sajnos nem. A művelődési ház technikai munkatársai az információs pult munkatársától kezdve a takarítóig, a terem berendezéséért felelős munkatársig szintén hozzájárulnak a minőségi munkához.

*

TARTALOM

A gyermektáncházban a néphagyomány több területe szerves egységben jelenik meg: kézművesség, népzene, néptánc, népi gyermekjátékok és a gyermekfolklor más műfajai, népszokások, népköltészet.³

*

Kézművesség

Tematikáját leginkább az esztendő menete, a jeles napok, a természeti év, olykor más aktualitások (anyák napja, március 15.) határozzák meg. Változatos anyaghasználatra törekszünk, kizárólag természetes anyagokat alkalmazunk: textil, fonal, gyapjú, bőr, csuhé, szalma, gyékény, termések, fa, kavics, virágok, levelek, a kukorica különböző részei. Az anyagok megmunkálásához egyszerű, archaikus technikákat használunk, mint

a sodrás, fonás, nemezelés, varrás, kötözés, karcolás stb. A gyermektáncházban készülő tárgyak használható, funkcionális darabok, elsősorban játékeszközök.

Néptánc

A felnőtt táncházak indulásakor, az 1970-es években egy-egy este a három nagy táncos dialektusterület⁴ mindegyikéről (nyugati, középső, keleti) megjelent egy-egy táncrend. A Dunántúlról a somogyi vagy a sárközi, a középső dialektusterületről a dél-alföldi vagy a szatmári, a keleti területről pedig a széki vagy a mezősegi táncok domináltak. A gyermektáncházak többségében az életkori sajátosságokhoz igazodva az ugrós táncok (Somogy, Sárköz, Dél-Alföld stb.) adták a néptáncos rész gerincét, ezt egészíthette ki az adott tájegység csárdásainak tanítása.

A Kőketánc – csakúgy, mint a Marczibányi téri felnőtt táncház, a Guzsalyas – eltért ettől a hagyománytól. Táncházunkban kizárólag két egymással rokon szűkebb térség, Moldva és Gyimes táncai kaptak helyet. Az ugrósokhoz hasonlóan a moldvai táncok is kitűnően megfelelnek a gyermektánc házi alkalmazásra.

A gyerektáncházak feladata elsősorban az élményadás és a táncelőkészítés, kevésbé az, hogy ott a táncot megtanulják a résztvevők (erről a módszertani részben még bővebben szó lesz). A moldvai táncok nagyobb részt kör- és lánc táncok, a legtöbb táncfajta motivikája igen egyszerű, a két dallamperiódusból álló zene és a táncmotívumok igazodnak egymáshoz. Ezért korosztályi szempontból különösen alkalmasak arra, hogy a táncokat eredeti formában vagy adaptálva sajátíttassuk el a 3-6 éves korosztállyal.

Moldvai táncok a gyermektánc házban: kezes, pálmáska, festeres, félöves, ardeleánka, hoina, floricsika, lapos és serény magyaros, ördög útja, alunelu, bulgareászka.

Gyimesi táncok a gyermektánc házban: kerekas, tisztai héjsza, alunelu, csárdás.

Népzene

A tánc házas módszertan sarokköve az élő zene. A Marczibányi téren a táncanyaghoz igazodva a moldvai és gyimesi tájegység jellemző hangszerei szólnak meg: furulya, kaval, tilinkó, hegedű, koboz, ütőgardon és dob, alkalmanként levélsíp, doromb, duda. A hangszerek mellett felhangzik az énekes is, a népi játékok esetében a foglalkozásvezetők és a közönség közös előadásában. A szokásdalog illeszkedik az egyes alkalmakhoz, amit kiegészít a zenehallgatás és/vagy daltanulás. A hangszerek megválasztásában a Kőketánc-tól eltér a Hagyományok Háza *Aprók tánca*⁵ elnevezésű programja. Ebben a tánc házban a Kárpát-medence több tájegységének zenéi, táncai jelennek meg, és a bourdon hangszereké a központi szerep. A hónap négy péntekén váltja egymást a magyar kecskeduda, a citera, a tekerő és a furulya-koboz hangszeregyüttes. E hangszerek a régiségben is az alkalmi táncmulatságok és a gyermekeknek rendezett táncalkalmak (serkebál, pulyabál, gyermekbál) kísérőhangszerei voltak. A bourdon hangszerek sokféle kedvező hatásáról, tulajdonságáról, a zenei nevelésben, és a gyermekeknek szánt tánc kíséretben való szerepéről Szerényi Béla írt kiváló, lényegretörő összefoglalást.⁶ A hetenként cserélődő, de minden hónapban újra visszatérő hangszerek bővítik a gyerekek hangszerismeretét (hiszen mindig tartunk hangszerbemutatót). A hangszerek váltogatása lehető-

Aprók tánca a Hagyományok Házában – fotó: Dusa Gábor

seget teremt a tájegységek zenei anyagának bemutatására, a népzenei élmény bővítésére. A gyermektánc házak többségében a vonós zenekari felállás az elterjedt.

Népi játékok

Az ölbeli játékok a foglalkozás elején, önálló 10-15 perces egységben jelennek meg, a mondókák és az énekes népi játékok pedig a táncokkal váltakoznak a foglalkozás fő részében. Az egyszerűbb énekes-táncos népi játékokat (játékba hívó, guggoltató körjáték, ki-betekeredő, várkörjáték, párválasztó körjátékok) különböző tájegységekről válogattuk, szinte az egész magyar nyelvterületről.

A játékválasztást vagy a soron következő tánchoz igazítjuk és azt megelőzően, előkészítő funkcióban alkalmazzuk, vagy a táncot követően, az abban megjelenő táncmotívum elmélyítésére használjuk. A mozdulatutánzó körjáték („Fehér liliomszál”) megalapozza a gyermektánc ház alapvető módszerét, a bemutatáson alapuló utánzást, a játékcselekményt lezáró párválasztás pedig a kontaktustermést (érintés – a törülközés mozdulatával) és a további páros tevékenységeket. A forgás egyedül (szédikézés, vagyis kitárt karokkal forgás énekeszóra) akkor kap helyet, amikor a táncban is forgás szerepel. Ugyanez vonatkozik a különböző ugrásokra, szökkenésre: a „Volt-e itt az úr?” kezdetű fogójátékban guggolva és egy lábon ugrálnak a játékosok szerepük szerint (béka guggolva, golya egy lábon), ezt kapcsoljuk az ugrás különböző fajtáit megjelenítő táncokhoz.

Egy másik lehetséges szempont, amikor az esztendő menetét (természet változásai, jeles napok) figyelembe véve a szöveg vagy a játékcselekmény-játéksituáció tematikája alapján illesztjük a foglalkozásba az adott játékot. Őszi játékokunk a „Kiszáradt a diófa...”, böjttben a kapuzó-vonulókhöz a „Bújj, bújj, zöld ág...” tartozik, húsvét után az „A pünkösdi rózsza...” párválasztó játék nem maradhat el a repertoárból.

Népszokások

A jeles napokhoz köthető szokások kiemelt szerepet kapnak az advent-karácsonyi időszakban, farsangkor és böjt-húsvét idején. A szokásokat élményközpontúan, cselekvő formában tesszük a tánc ház részévé (és kevésbé jellemző, hogy beszéljünk róluk). Egyes szokásokat a közönség aktív részvételével elevenítünk föl (farsangi maskarázás, télűző zajongás), mások a zenész és táncos foglalkozásvezetők előadásában jelennek meg; ilyenkor a közönség néző, passzív résztvevő (szálláskeresés, adventi mendikáló dalok).

A jeles napokat nem mindig a hozzájuk tartozó szokástevékenység megjelenítésével ünnepeljük, hanem más, a néphagyományból vett, téma szerint kapcsolható népköltészeti szöveggel és a kézművességhez kötődő tárgykészítéssel. A farsangi időszak palacsintás bálja nemcsak egy kedvelt táncra utal, hanem a batyus bál hagyományát is föleleveníti, hisz a szülők is szoktak palacsintát vagy beleválót tölteni. A mackó-bálra otthonról hozott kedvenc játékmackók a gyertyaszentelőhöz legközelebbi vasárnapon az ismert időjárás-jósló regulához kapcsolódnak. Farsang elmúltával például, egészen húsvétig minden alkalommal a természetmondókák közül válogatunk, pl. napcsalogatót, fecske- és gólyaköszöntőt. Összességében arra törekszünk, hogy a gyerekek életkorához igazított tartalmakkal, tevékenységekkel és az urbanus, kortárs kulturális környezetre reflektálva kapjanak helyet a jeles napok programunkban.

*

Népköltészet (mese és más műfajok)

A népdalok, a népi játékok (énekes játék, ölbéli játék, mondóka) szövege közös előadásban, a tevékenységhez (táncolás, játszás, szokás megjelenítése) kötve jelenik meg. Alkalmanként – ha a közönség életkora és pillanatnyi koncentrátsága ezt megengedi, mesét is illesztünk a táncprogramjába. Az eredetileg táncoláshoz tartozó táncszók (csujjogatások) nálunk a táncbefejezésekor, a lezárási rítusban kapnak helyet.

*

SZERKEZET

Táncbefejezésünk kétórnyi időtartamot ölel föl. Ennyi időn át igen nehéz 2-6 éves korú gyerekeket folyamatosan foglalkoztatni, mert a tartós figyelmük még meglehetősen rövid. A program hosszának meghatározásánál más szempontot is figyelembe kell venni, hiszen egy félórás, egyórás program kedvéért a családok talán nem indulnának útnak vasárnap délelőtt, esetleg az – egyébként igen méltányos – belépődíjat sokallnák egy rövidebb program esetében. Mindezeket megfontolva a művelődési ház munkatársaival közösen arra jutottunk, hogy kétórás programot hirdetünk és igyekszünk a résztvevők igényeit figyelembe venni a foglalkozásvezetés során.

A táncbefejezés két párhuzamos, nagyobb egysége a kézművesség és énekes-zenés-táncos tevékenység. A kézműves tárgykészítés esetében a tevékenységre fordított idő és a figyelem „önszabályozó”. Egy-egy gyermek ebben általában felnőtt kísérelőjével vesz részt, a tárgykészítés körülbelül 15-20 perc (olykor ennél is rövidebb lehet). A kézművességbe folyamatosan lehet bekapcsolódni, a foglalkozásvezető leginkább az óvodai mikrocsoportos foglalkozásokra emlékeztet, semmiképp nem frontális jellegű. A kézműves foglalkozásvezető egyénileg foglalkozik mindenkivel, annak tempója szerint haladnak a tárgykészítésben, egy időben maximum két-három fővel dolgozik. Ez utóbbi előfeltétele, hogy a gyerekek közel egy időben kapcsolódjanak be és haladni is közel azonos tempóban tudjanak. A kézművességnél (is) nélkülözhetetlen a szülők közreműködése, különösen a 2-4 évesek esetében.

A kézműves foglalkozás a tánc és játékkal egy időben, többnyire külön teremben zajlik, ritkábban azonos helyiségben dolgozunk. Külön teremre azért van szükség, mert a kézműves foglalkozásvezető számára igen megterhelő, hogy a zenével és az ének, a beszélgetés hangerejével megmérkőzzön. Amikor viszont a két program mégis egy térben van, a foglalkozásrészek közötti átjárhatóság sokkal jobban megvalósul, hiszen a látott tevékenység azoknak is fölkeltheti az érdeklődését, akik maguktól nem mennének be a kézműves terembe.

A foglalkozás második részében rövidebb „blokkok” váltakoznak: énekes játék, tánc, mondókázás-éneklés, zenehallgatás. Né-

hány blokk a foglalkozáson belül állandó helyen van, másokat a létszám, a közönség pillanatnyi állapota is befolyásol. A gyerekek tartós figyelme ebben az életkorban megkívánja, hogy a különböző tevékenységeket az igényeikhez, szükségleteikhez igazítva váltogassuk, ezt érezzék el az 5-15 perces blokkokkal. A kétórás programot szünet nélkül tartjuk, mert az érzelmi-hangulati építkezés íve csak így lehet sértetlen. Váltakoznak az egymást ellenpontosító (!), és az egymásra épülő foglalkozáselemek (a mozgásos tevékenységet követi a hangszerbemutató vagy a daltanulás, illetve a hangszeres zenével kísért tánc és énekes népi játék). A kezdés és a befejezés elemei, valamint ezek sorrendje állandóak:

- a kezdésnél fogadózene, ölbéli játékos blokk, játékba hívó, egy-két énekes játék, majd tánc hangszeres zenére, ami már a főrészhez tartozik;

- a fő részben énekes játékok, táncolás, hangszerbemutató és/ vagy zenehallgatás, daltanulás váltogatják egymást;

- a zárásnál a zenekar előtt ülve elismételjük az aznap tanult népdalt vagy mondókát, majd gyimesi zenére (kettős jártatója) csujjogatunk, elmondjuk a következő hétre vonatkozó tudnivalókat, elköszönünk, és ezt követően a zenészek pár percig még muzsikálnak, de irányított tevékenység már nincsen.

*

Fogadózene

A pontosan érkezőket kívánjuk megtisztelni azzal, hogy a foglalkozás a meghirdetett időpontban elkezdődik, ugyanakkor nem szeretnénk, ha lemaradnának a kezdésről azok, akik pár perc késéssel jönnek. A fogadózene idején még nincs irányított táncos-játékos tevékenység. A foglalkozásvezető ekkor alaposan meg tudja figyelni a gyerekeket: ki az, aki a zenészekhez jön közel, mert a hangszerek érdeklik, ki az, aki azonnal, önállóan táncra perdül vagy épp félszegen meghúzódik egy védettebb zugban, és ki az, aki egyedül vagy ismerős társaival önfeledt futkározásba kezd. A muzikusok olyan dallamokat játszanak, amelyek a gyermek-táncbefejezésre nem alkalmasak (pl. gyimesi lassú magyaros az aszimmetrikus lüktetése miatt, vagy a moldvai de doi, azaz kettős).

*

Ölbéli játék

Körülbelül 15-20 éve kezdtük az ölbéli játékokat rendszeresen, minden héten alkalmazni a táncbefejezésben. Erre rögtön a fogadózene után kerül sor. Egy kisebb körbe húzzuk a székeket a fal mellől, a felnőttek ölükbe veszik a kicsinyeket, a foglalkozásvezető egy plüss mackóval vagy rongybabával mutatja a játékokat.

Egy-egy alkalommal 8-10 ölbéli játék kerül sorra, a játéktípusok sorrendje nagyjából rögzített (tenyeresdi és ujjasdi, hűvösítő, kibillentő játékok, a test részeit érintő, megnevező játékok, végül cirógató), ám a szövegeket és a játékmódokat variálgatjuk hétről hétre. Egy közel 50-60 játékból álló repertoár elemei cserélődnek, ismétlődnek újra és újra vasárnaponként.

*

Énekes játék

Játékba hívóval indítunk, majd általában guggoltató körjáték vagy vonulós következik. Ezek az énekes játékok a köralakítást, az egymásra hangolódást, a kapcsolatteremtést szolgálják elsősorban. Mindeközben a foglalkozásvezető megfigyelheti a gyerekeket: ki az, aki megfogja a szomszédja kezét, ki az, aki erre még nem áll készen, képes-e a figyelmét ránk irányítani, milyen a mozgás megfigyelő és -utánzó készsége.

A dalos játék táncra váltakozik, általában két-három tánc kerül sorra egymás után, majd újra játszunk. A játékok és táncok sorrendjében, egymásutánjában szerepet játszik, hogy erőnlét és figyelem szempontjából mennyire terhelhető éppen az adott közönség (ezt az életkori összetétel mellett a létszám is befolyásolja). A fog-

Hangszerbemutató – fotó: Dusa Gábor

lalkozás mozgásos egységének kb. a félidejében ülünk le a zenekar elé, mert ilyenkorra a gyerekek rendszerint elfáradnak. A hosszú szünet idején a testi fáradalmakat ki tudják pihenni, miközben a figyelmüket máshova irányítjuk. A zenészeké lesz a főszerep, ekkor kerül sor a hangszerbemutatóra, zenehallgatásra, daltanulásra, közös éneklésre.

A zenés-hangszeres részt ismét táncos és játékos blokkok követik, végül a záró rítus: csujjogtatás hangszeres zenére, elköszönés, záró muzsika.

*

MÓDSZERTAN

A régiségben a bemutatás-utánzás, a hagyományból vett „ellesős” tudásátadás volt az alapja a gyermekek játékba és táncba való bele-
nevelődésének⁷, a tánc ház módszer is alapvetően erre épít, mert így a résztvevők már a tánc elsajátítása közben is táncélményhez jutnak. A táncos foglalkozásvezető kulcsszerepet játszik ebben a folyamatban: mutatja – ahol pedig arra van szükség, szöveges instrukcióval segíti –, irányítja a táncot. A gyerekek – ki-ki képessége szerint – utánozzák a látottakat. Ezért is fontos a felnőttek aktív részvétele: egy nagyobb, 40-50 fős körben a foglalkozásvezető olyan távol van az átellenben levőktől, hogy a kisebbek, a lazább figyelműek számára nem tud megfelelő impulzust adni. Ám a gyermek közelében táncoló felnőtt (különösen az, akihez ő maga érzelmileg erősen kötődik) a foglalkozásvezetőtől látott mintát továbbítja-tükrözi a gyermekek számára. A gyerektánc házban nincs hibajavítás vagy külön motívum-gyakorlás. Az instrukciók esetében sokat segít, ha azokat hozzáigazítjuk a zene lüktetéséhez vagy akár az adott motívum ritmusához: röviden, célratorően, tánc közben mondjuk, mikor kell irányt váltani, párba összekapaszkodni, forogni vagy épp dobbantani, tapsolni.

A tánc tanítás során a mozdulat- és motívumelemzés – a néptánc kutatásnak köszönhetően – igen hasznos kiegészítője a bemu-

tatás, utánzás módszerének. Egy-egy tánc típust a foglalkozásvezető motívumokra, kisebb mozdulat egységekre bont, az egyszerűbbtől a bonyolultabb forma felé halad. Ezt az eljárást követi a táncok foglalkozásbeli sorrendjének megválasztásánál is. Fontos megemlíteni, hogy a gyerektánc házban csak a táncok kisebb részénél jutunk el azok teljes, eredeti formájáig; augmentációval vagy diminuációval könnyítjük, vagy a tititá ritmusú lépés helyett negyedes járással egyszerűsítve járjuk a táncot. Az eredeti néptánc pedagógiai átalakítása (adaptációja) sosem lehet öncélú: annak motívumkészletéből, szerkezetéből, térformájából kell kiindulnunk, és úgy alkalmazni a foglalkozáson, hogy ha a gyermek valamikor később autentikus formában tanulja az adott táncot, a tánc ház élmények segítsék annak birtokbavételét.

*

Példák

A *kezes* a moldvai körtáncok közé tartozik. Legtöbbször ez a kezdő táncunk. A körben arccal a kör közepe felé állunk, a zene megszólalását követően eleinte csak kézgesztusokat alkalmazunk (összefogott kezek lengetése mélytartásban, kéz fölemelése és leengedése fél értékekre, körzés az összefogott kezekkel előre, hátra, fél és negyed ritmusértékekre). Ezek a mozdulatok alkalmasak a lüktetés megéreztetésére, megjelenítik az irányokat a saját testhez viszonyítva. Az álló körben lassanként azok is megfogják egymás kezét, akik eleinte ettől vonakodnak. (Természetesen olyan is akad, akinek hosszabb időre van szüksége, hogy számára ismeretlenekkel kontaktust teremtsen.) A kezek megtáncoltatását követően körben haladunk, féldallamra, dallamzárlatra irányváltással, (jobbra-balra, szűkülő-táguló kör) a negyedes járást dinamikai különbségekkel (dobbantás) színesítjük.

A moldvai magyarok körtáncai között sok olyat találunk, amely két dallamperiódusból építkezik, s a két zenei egységhez más és más mozgásos motívum kapcsolódik. Ilyen a *félőves*, a *pálmáska*, a *festeres* vagy az *ardeleanca*. Ez a szerkezet hatékonyan támogatja a zenei és táncos formaérzék alakítását. A gyerektánc házban az egyik periódushoz negyedes járást kapcsolunk irányváltással. A másik zenei egységhez az eredeti táncéval rokon motívumot (forgás, ugrás, dobbantás váltott lábbal, tapsolás) kötünk.

Az *öreg (lapos) magyaros* kötött térformájú páros tánc. Eredetileg a párok csillag alakban egy kisebb körben (4-6 pár) tititá lépéssel, hátul keresztezett kézfogással táncolnak, a kör haladási irányának változtatásával. A gyerektánc házban a kézfogást egyszerűsítettük (sima kézfogás mélytartásban), negyedes járással – a kéz elengedése nélkül – időnként irányt váltunk, de nem csillag alakzatban, hanem nagy körben. Majd ugyanerre a zenére páros kapuzás következik, azaz a mindenkor utolsó páros átbújik az összefogott kezek alatt, majd a sor elején ismét kaput tart. Az öreg magyarosnak eredendően nem része ugyan ez a táncolási mód, de a magyar népi játékok között általánosan elterjedt és ismert volt („*Bújj, bújj, zöld ág...*”). Az adaptáció során hangszeres zenéhez kapcsoljuk, nem pedig énekelt játékdalhoz. A moldvai páros táncok közül a *hoina* és a *floricrika* szerepel még a gyerektánc ház repertoárjában.

A gyimesi *csárdás* páros, improvizatív karakterű tánc, a gyerektánc házban körben tanítjuk. Motívumai közül a páros forgás helyett körben járunk negyedesen, irányváltással a féldallamra vagy a dallamzárlatra. A páros forgás és az improvizatív figurázások között a felnőtt táncosok pihenő motívumként eredetileg ingást, egyes csárdást (testsúly áthelyezése egyik lábról a másikra, párban összefogódzva) járnak. Mi ezt körben összekapaszkodva vagy olykor összefogódzás nélkül járjuk. A pihenőt követő motívumok: váltott lábas dobbantások a hangsúlytalan negyedre (esztam), forgás egyedül, irányváltással, tapsolás fél majd negyed ritmusértékre („ritkán” és „sűrűn”). A tapsolást később páros lábas ugrással is összekötjük.

A hangsúlytalan negyedre történő váltott lábas dobbantástól különbözik a fél értékre lépés dobbantással, majd negyedekre és nyolcadokra, amelyet mindig utolsóként illesztünk a motívumaink sorába. A motívumokat egyre bővülő, koncentrikus tananyag-szervezéssel illesztjük egymás után: ingás, dobbantás váltott lábbal a hangsúlytalan negyedre, forgás, taps (másodjára ugrással), dobbantó lépés fél, negyed, nyolcad értékekre. Az egyre bővülő motívumkészlet-sorozatot ingás és körben járás irányváltással tagolja. Végezetül a zenekar előtt, a muzsikuskhoz egészen közel, szemben állva „ropogtatunk”, mulatunk egyesével, összefogódzás nélkül. A foglalkozásvezető ekkor is irányít, ő mondja, melyik motívum következik, mert a gyerektánc ház fiatal közönségétől a szabad motívum-improvizáció még nem várható el. A gyimesi csárdás adaptációjánál célunk az ismerkedés a tánc motívumaival és szerkezeti felépítésével, valamint az improvizáció előkészítése, ill. „ropogtatás” (zenekar előtti figurázás) mint táncbeli viselkedésforma élményszerű megismertetése a közönséggel.

*

A táncok tudatosan kialakított sorrendje is igen hasznos a gördülékeny foglalkozásvezetés és az egyes táncok tanítása szempontjából. A periódusos dallamokból többet egymás után alkalmazunk (*félőves, pálmáska, ardeleanca, festeres*). Ezek mindegyikében állandó elem a vonulás (negyedes járás egy irányba vagy irányváltással – az eredeti táncokban tititá ritmika), majd forgás, ugrás, taps, dobbantás váltakozik, attól függően, hogy az adott tánc típusra milyen motívumok jellemzőek. A páros tevékenységek is egy blokkot alkotnak, páros játék és páros táncok (*hoina, floricsika, öreg magyaros*) kapnak benne helyet. Ez a foglalkozásszervezés szempontjából is egyszerűbb így, mert a kialakult párok együtt maradnak a páros rész során. A gyerektánc házban nem célszerű párcserét kérni, mint ahogyan ez a felnőtt tánc házban megszokott. A gyerekek főként saját szüleikkel, nagyszüleikkel, testvérükkel, óvodai barátjukkal állnak szívesen párba. Csak a nyitottabb, nagyobb gyerekek közt akad olyan, aki szívesen kapcsolódik idegenhez.

Az óvodás és még fiatalabb gyerekek számára tartott tánc házban nem lehet célja a táncok megtanítása; sem a gyermekek életkora, sem a munkaforma (minden alkalomnak zárt, kerek egészként kell működni) nem teszi ezt lehetővé, indokoltá. A tánc házban a táncélmény áll a középpontban. Természetesen ez nem ment fel bennünket a pedagógiai-szakmai tudatosság felelőssége alól. Az élményadás mellett a táncelőkészítés, mint a célhierarchia egy alárendeltebb kitűzése, számos formában megjelenik.

A játék mint a gyermekhez leginkább illő tevékenység, a táncelőkészítésben is jó szolgálatot tesz. A népi játékok segítségével énekszó vagy mondóka és a mozgás összehangolása történik meg, a legalapvetőbb táncos mozdulatok-motívumok (járás-futás, ugrások, forgás, gesztusok) mind megtalálhatóak a játékokban. A páros viszony előkészítése és a térformák szempontjából tudatosan válogatott játékok szintén a tágabb értelemben vett táncelőkészítést szolgálják. A foglalkozás elején önálló blokkban megjelenő ölbeli játékok a metrum-ritmika, a testtudat, az irányok szempontjából szintén alkalmasak a táncelőkészítésre.

Mint korábban már említettem, a tánc ház élő zene nélkül nem képzelhető el. A tánc tanulás és a táncolás igényeihez érzékenyen tud igazodni a hangszerjáték tempója, ritmizációja. A pillanatnyi szükséglet a tempóvétel szempontjából aszerint változik, hogy épp most kezdünk ismerkedni a figurákkal (ilyenkor lassabb tempóra van szükségünk) vagy már mind gyakorlottabban járjuk, és felgyorsulhat a tempó. Az életkori sajátosságok közül elsősorban az óvodások rövid végtagjai, az első alakváltás előtti testalkat mozgásos jellemzői (pl. a rövidebb végtagokkal ha felugrik, hamarabb ér újra földet, ezért feszesebb tempót igényel) befolyásolják a tempóvételt.

Kézműveskedés – fotó: Dusa Gábor

*

Hangszerek az énekes játékok kíséretében

Az énekes játékok hagyományos előadásmódja hangszerkíséret nélküli. A gyerektánc házban ennek ellenére lehet helye, szerepe a játékdalok instrumentális kíséretének, de nem mindegy, mikor, miért, hogyan. Az ölbeli játékokat kizárólag énekszóval adjuk elő. A dalos játékok esetében az alábbi helyzetekben támogathatja meg hangszerkíséret az éneklést:

- új játékdal tanulásakor: mivel nem tanítjuk meg külön a játékdalokat, hanem játék közben, hallás után csipegetik fel a gyerekek és a felnőttek, eleinte a táncos foglalkozásvezető egyedül, másodmagával tölti be hangjával az egész termet, a dúsabb zenei élmény kedvéért egy prímhangszer (hegedű, furulya) a dallammal vagy pl. a koboz a harmóniával, ritmussal támogatja meg az énekest;

- ha nagyon bátortalanul énekel a közönség vagy bármilyen ok miatt túl nagy a kívülről érkező alapzaj (a tánc ház hatalmas, kétszárnyas ajtaja a büfé-aulára nyílik), a figyelem és a játékelmény fenntartása érdekében;

- egy-két játékunkban mindig szerepet kap a hangszer, mert segít a játék-situáció megteremtésében. A „Gyertek haza, ludaim!” párbeszéd felelgetése csak énekszóval történik, de amíg a farkas üldözi a libákat, a zenészek időnként zeneileg is kifejezik a feszültséget, kergetődzést, a rohángálás kaotikus élményét. Az „Egy ember jött Párizsból...” dramatikus játékban a kérő mellé sorakozik a koboz, és – mint egy szerenád adó trubadúr – kíséri a játékdalt.

Amíg táncolunk, a gyerekek hallják ugyan a zenét, de tudatos figyelmüket nemigen tudják odafordítani a hangszerjátéokra. A gyerektánc házban minden alkalommal (!) helyet kapó hangszerbemutató többféle szerepet tölt be.

A közönség a hangszerbemutató alatt a zenekarral szemben, ülve helyezkedik el, így módja van arra, hogy a tánc közben szerzett hallás-élményt most hozzárendelje a látványhoz. A hangszerbemutató során egyenként szólalnak meg a hangszerek, majd közösen is előadnak egy-két dallamot. Általában ezt a tanuló ének bemutatásával kötik össze, vagy az aznapra tervezett szokásdal, lírai dal hangszer-kíséretes előadásával. A külön-külön, majd együtt megszólaló instrumentumok a táncoló, zenehallgató gyermek számára lehetővé teszik, hogy a továbbiakban képes legyen külön is meghallani, kihallani az egyes hangszereket és a teljes, komplex hangzásélményt is befogadni.

A tánczene tudatos hallása, hallgatása az egyes hangszerek eltérő tánc kísérő funkciója miatt is fontos: a dallamot játszó prímhangszerek (fúvolya, hegedű), a harmóniát és a pengetésnek köszönhetően ritmizáló kísérőhangszer (koboz) és a ritmushangszerek (ütőgardon, dob) jellegüknek megfelelően mást és mást adnak hozzá a táncoláshoz, a táncélményhez.

A hangszerbemutató interaktív formában történik. A kérdésfeltevés módjával és kisebb módszertani fogásaink segítségével az évek során elértük, hogy a gyerekek érdeklődését, figyelmét a foglalkozásrész során végig fenntartsuk. A hangszerbemutató lépései a következők:

1. A hangszereket egyesével mutatjuk be, végezetül együtt is megszólalnak.

2. A soron következő hangszerrel kapcsolatban a gyerekek előzetes kérdés formájában egy megfigyelési szempontot kapnak. A hangszerjáték alatt erre kell megfigyelniük, majd pedig választ adni a kérdésre.

– *Mitől szól ez a hangszer?*

Ez arra vonatkozik, hogy mi a megszólaltatás módja: fúvós, pengetős, ütős stb.

– *Hogyan kell játszani rajta?*

A játéktechnika legfontosabb elemeit figyeljük meg: például nem elég belefújni a fúvolyába, hanem a játszólukakon mozgatni kell az ujjakat, ill. bemutatjuk a dűnyögő játékmód és a sima fúvás közti hangzásbeli különbséget is. A koboz esetében a lúdtoll és a modern műanyag pengető is előkerül. A hegedű esetében a vonó,

Irodalom

dr. Csonka-Takács Eszter – Havay Viktória (szerk.): A tánc ház módszer mint a szellemi kulturális örökség átörökítésének magyar modellje. Szabadtéri Néprajzi Múzeum, Szentendre, 2011.

Ratkó Lujza: „Nem úgy van most, mint vót régen”. A tánc, mint tradíció a nyírségi paraszti kultúrában. Nyíregyháza, 1996.

Sándor Ildikó: Honnan jön, hova tart az aprók tánca? In: Halmos Béla – Hoppál Mihály – Halák Emese (szerk.): „Meg kell a búzának érni.” A magyar táncmozgalom 40 éve. Európai Folklor Intézet, Budapest, 2012. 110-115.

Szerényi Béla: Bourdon hangszerek az óvodában. In: Gundyné Szerényi Andrea: „Csíp, csíp, csibőricke...” Dél-alföldi hagyományok az óvodában. Hagyományok Háza, Budapest, 2007. 47-49.

Jegyzetek

1. Hétköznap délelőttként a kisgyermeket baba-mama foglalkozásokra lehet elvinni (Ringató, Kerekítő), a Kolibri Színházban kezdeményezett csecsemőszínház is számos követőre talált az elmúlt években. A téma iránti növekvő érdeklődést jelzi a 2012 óta évente megrendezett Baba-art művészeti szakmai konferencia.

2. dr. Csonka-Takács, Havay, 2011:8.

3. Sándor, 2012:111.

4. *táncdialektus* címszó Néprajzi Lexikon <http://mek.oszk.hu/02100/02115/html/5-360.html>

5. http://www.hagyományokhaza.hu/main/gyermekprogramok/aprok_tanca/

6. Szerényi, 2007:47-49.

7. Ratkó, 1996

a húr – melyet egy alkalommal madzagnak titulált egy kisfiúcska –, a koboz esetében a penget a szókinccs bővüléséhez is hozzájárulnak.

A húros hangszereknél megfigyelhetjük a jobb és bal kéz eltérő funkcióját (pengetés, vonóhasználat, dallamjáték a húrokon).

– *Képes-e dallamot játszani az adott hangszer?*

A dallamjátészó és a ritmushangszerek közti különbség rögzítését szolgálja ez a kérdés. Mindegyik hangszerünkre vonatkozóan megfigyeljük ezt is.

A hangszerek fokozatos bekapcsolódása a tánczenébe (ez a hegedű-koboz-dob esetében is lehetséges, de még erőteljesebb az élmény a vonós zenekarok hegedű-brácsa-bőgő hangszerfelállása esetében) a tudatosabb auditív figyelemre is kedvezően hat. Ez az érzékenyebb hallásfigyelem összerendezettebbé teszi majd a táncos mozdulatokat is a továbbiakban.

– *Mi a hangszer neve?*

A választ csak az tudhatja, aki korábban találkozott már a hangszerrel és megtanulta a nevét. Azért kerül sor utolsóként erre a kérdésre, mert így azok, akik most látják, hallják először életükben a hangszert, így természetesen nem tudhatják a nevét (a gardont és a kobozot csak a törzsközönség vájtfulú tagjai ismerik), eddig a pillanatig ugyanolyan eséllyel adhattak választ, mint a beavatottak. Ha a kérdések sorrendjét megfordítanánk, először érdeklődnénk a hangszerek nevééről, azok válaszolnának, akik ezt már korábbról tudják, így pedig elveszthetjük azoknak a gyerekeknek a motivációját és figyelmét, akik nem rendelkeznek ilyen helyzeti előnnyel.

Az Aprók Táncbourdon hangszerei (különösen a duda és a tekerő) még egy páratlan lehetőséget rejtegetnek a hangszerbemutatóhoz. E hangszerek alkatrészekre bonthatók, működésük (pl. a tekerő dallamjátészó billentyűinek mozgása a húrokon vagy a recsegő ki- és bekapcsolása, a bourdon húr hangzása a kerék megforgatásakor) a „hogyan működik?” érdeklődésű gyerekeket minden alkalommal lázba hozza.

3. A tánc ház befejezése után az érdeklődők lehetőséget kapnak a hangszerek kipróbálására is.

*

Játék és tánc egymásra épül. A kétórás programnak szilárd váza van: állandó szerkezeti elemek (kezdés, zárás, középrészben a hangszeres-énekes ülős egység), rugalmasan igazítjuk a közönség létszámához (pl. ha nagyon sokan vagyunk, több a páros tevékenység), életkori összetételéhez (ha sok a kicsi, akkor hosszabb ölbeli, több mondókás, énekes játék, ha több a nagyobb, akkor lehet mese), de évente két ízben még az óraátállítás is befolyásolja, mit és hogyan tethetünk aznap.

*

– Közreműködő zenészek: Kerényi Róbert, Nyíri László, Horváth Gyula, Vellner Balázs, Nyíri Balázs, Bolya Mátyás, Bolya Dániel, Nagy Bercel, Benke Grátzy, Benke Félix, Dobos Viktor

– Kézművesek: Nemes Andrea, Forstner Krisztina, Bálint Ágnes, Huszti Kinga, Makrai Krisztina, Csíki Virág

– Néptáncos foglalkozásvezetők: Sándor Ildikó, Halmos Kata, Palya Bea, Prekler Kata, Szerényi Andrea, Kiss Blanka, Mályi Borbála, Földi (Halászi) Lehel

– Közművelődés: Németh Katalin, Vörös Zsuzsanna, Hajdú Zsófia Csenge, Szelezky Petra, Selmei Márti, Vörös Judit

A gyermektánc ház zenészeire, táncos, kézműves foglalkozásvezetőire nagy felelősség hárul. Az első találkozás hosszú távon meghatározza a gyermekek viszonyát kulturális örökségünk fontos szegmenséhez, a néphagyományhoz. A jó hangulatban, gondos és tudatos szakmai irányítással megtartott gyermektánc ház olyan lenyomatot hagy a résztvevőkben, amelyből a népi műveltséghez való viszonyuk a későbbiekben is táplálkozik majd.

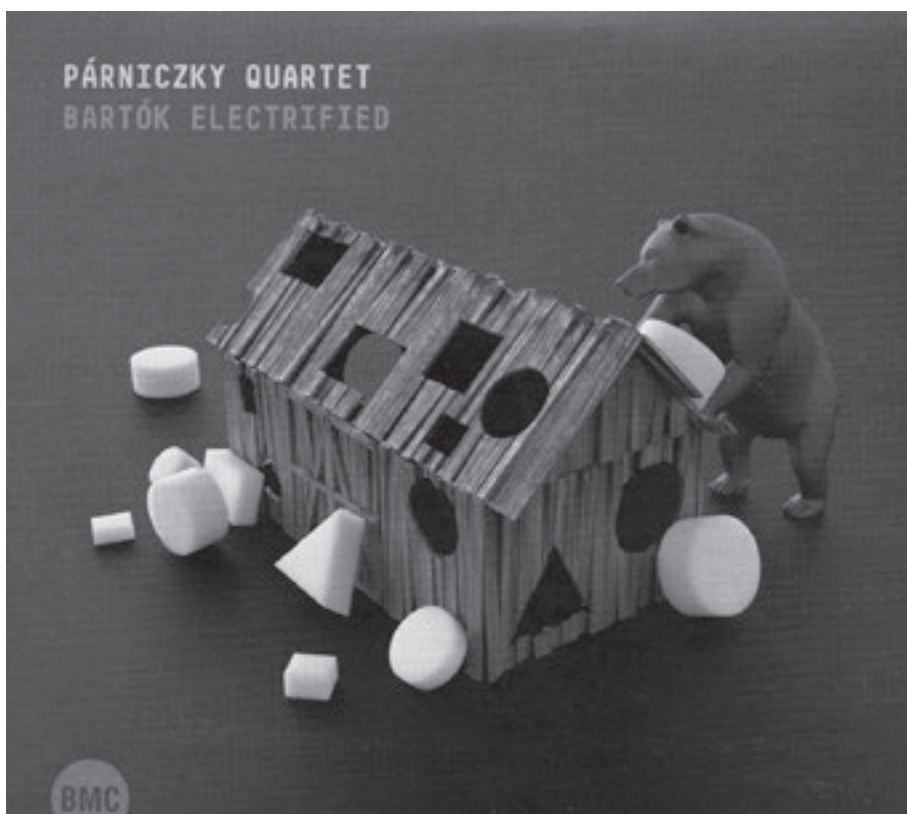
Sándor Ildikó

A jazz új sztárja: Bartók Béla

Párniczky Quartet: Bartók Electrified (BMC) • Borbély-Dresch Quartet: Körbe-körbe (Fonó)

Tapasztalat, hogy nem lehet úgy két tetszőleges magyar népzenei, világzenei albumot a kezünkbe venni, hogy azok között ne lenne jelen valahol, összekötőkapocsként Bartók és zenéje. De hogy van ez a jazzel? Ugyanígy! Az alább tárgyalt két lemez persze szándékoltan, koncepciójában és a zenészek teljes életútját tekintve is elválaszthatatlan a bartóki hagyatéktól. Kívülről nézve különös lehet azt látni, hogy nemzeti-kulturális identitásunkat egy zeneszerző szellemisége ilyen mértékben meghatározza – és ezzel talán egyedülállóak vagyunk a világon.

2006 őszén Uri Caine, az egyik leginvenciózusabb zeneszerző-zongorista a Trafóba látogatott azzal a céllal, hogy Bartók muzsikájából merítve jazz estet tartson együttesével, magyar zenészekkel kiegészülve. Caine Beethoven, Mahler, Bachot és más klasszikus szerzőket is inspirációforrásnak tart, sajátos hangvételű átdolgozásokat készített kompozícióikból, miközben legalább olyan jó klasszikus zongorista, amennyire jó jazz zenész. Legnagyobb hatásként azonban mindig Bartókot emlegeti. A jogörökös akkor mégis közbeszólt, így az eredetileg *Bartók Projekt* címen meghirdetett programot *Hungarian Projekt* címen mutatták be.

Tehát tényleg lehet benne valami, ha még a legnagyobb amerikai jazzerek is úgy látják, hogy egy magyar projekt lényegében megfeleltethető Bartók életművének, de persze ennél sokkal többről van szó, ahogy az a Bartók-jogok szabaddá válása utáni egyik első jelentősebb műből kiderül. Párniczky András a zsidó gyökerű jazz kiemelkedő hazai képviselője, zenekarának, a Nigunnak zenéjét – talán nem teljesen lefedve a műfaji kört – klezzjazzként is szokták jellemezni. Ahogy a zsidó kultúrához nyúl, ahogy mélyre ás, ahogy a bejárható legkisebb ösvényeket megkeresi, úgy érezzük munkásságát a bartóki szemlélet következményének.

Az érzékeny viszonyt jól jellemzi, hogy Bartóknak a sok bejárt és felgyűjtött terület között az akkori Palesztinát nem sikerült meglátogatnia, nem gyűjtött zsidó dallamokat, ezért nem túlzás azt mondani, hogy Párniczky a jazz területén évtizedekkel későbbi reflexióként szorosan kapcsolódott a Nigunnal Bartók folklorista, kutató szemléletéhez. Ha ez nem lett volna eddig nyilvánvaló, most egy nagy hommage-zsal bizonyítékot is szolgáltat a Párniczky Quartetnek elnevezett, de javarészt a Nigun zenészeiből álló együttesével a fent elmondottakra.

Párniczky pályafutásának egyértelmű sarokköve ez az album. Személy szerint én azt a bátorságot tudom értékelni, ahogy a ki-

választott darabokhoz hozzányúltak (a fűszövegből kiderül, hogy a zenekari tagok is részt vettek az ötletelésben) és megmutatták azt a nyitottságot, amiről tudjuk, hogy ott van Bartók műveiben, de eddig nem volt igazán mód az évtizedekre, sőt évszázadokra muníciót adó, mélyen gyökerező zenék kibontására. A gesztus nagyszerűsége éppen abból derül ki számomra, hogy én egészen mást gondolok Bartókról, bizonyosan nem így nyúlnék hozzá a műveikhez, és eredetileg nem is éreztem bennük mindazt, amit a lemezen hallhatunk.

A *Medvetánc* szerintem így lassú, a teljes anyag hangütését puhának találom, ugyanakkor a *Nagy szekundokban* meggyőzően bontakozik ki Bartók találmánya, az alfa-akkord. Talán nem is ezeket a mű-részleteket állítottam volna egymás mellé, de hát érezni a szomjúságot, hogy már rég lett volna mit kezdeni Bartókkal, és szerintem Párniczky fejében már egy ideje meg is fogalmazódott, mit hogyan csinálna Bartók zenéjével.

És éppen ettől válik releváns ciklussá a lemez, hiszen megfásult Bartók-képzeteinket kezdhethetjük el mostantól más szemüvegen keresztül figyelni.

Párniczky gitáron, Bede Péter szaxofonon, Hock Ernő bőgőn, Baló István dobokon megnyitott egy kaput: a *Bartók Electrified* referenciáértékű lemez, mert az első

**Hangszerek, Tokok,
Kellékek, Javítás**

**Népzenei CD-k teljes választéka
ÓVODÁKNAK, ISKOLÁKNAK
KEDVEZMÉNY**

Cím: Budapest VII., Dohány u. 84.
Bejárat az Almássy utca felől

telefon/fax: 351-3341,
Mobil: 06/30 954-9903, 06/30 399-5042

E-mail és Web Site:
pro@t-email.hu, <http://www.afolk.hu>

Nyitva tartás:
hétfőtől csütörtökig: 10:00-17:30,
pénteken: 10:00-17:00

BORBÉLY-DRESCH QUARTET

KÖRBE-KÖRBE + ROUND AND ROUND

egybefüggő magyar anyag a „legális” korszak kezdetén. Ha valahol a világon Bartókhoz fognak nyúlni, ezt a lemezt biztos meghallgatják.

Bartóknak ambivalens viszonya volt a jazzhez, és csak későn kezdte felismerni, hogy a jazz ugyanúgy igényes, aprólékos, értékes, mint az ő expresszionista törekvései. Sokan kíváncsiak lennének, hogy a mai magyar jazz két legnagyobb alakja, Borbély Mihály és Dresch Mihály zenéje milyen hatást gyakorolt volna Bartókra. Mindkettejük munkásságát, annak népi ihletettségét meghatározza a bartóki hagyaték, egyikük intuitívabb, másikuk tudatosabb módon építi népzenei tapasztalatait a jazzbe.

Egyikük szerteágazóbb irányokba mozog, másikuk egy zártabb világot épített fel maga köré, azonban most, *Körbe-körbe* című lemezükkel egyedülálló mesterművet tettek le az asztalra. A lemezen explicit módon nem jelenik meg Bartók, de a két mester életműve szervesen tartalmazza és viszi tovább a magyarság (és a környező népek) zenéjével megtermékenyített műzenei hagyományokat. Alapvetően jazzként kell értékelnünk a *Körbe-körbe* anyagát, mégis vannak olyan formai megoldások, elsősorban Borbély szerzeményeiben, amelyek a kreatív kortárs kihívásokra adnak választ, amelyekről klasszikus kortárs-zenékben megjelene is erényként beszélnénk. Borbély a szoprán- és altszaxofon mellett basszusklarinéton is játszik, például a *Jókívánság* című Dresch-számban egyfajta rubatóként kont-

rálva Dresch szoprán lamento-témájára, vagy az *Úton hozzád* gyönyörű invokációjában.

A kromatikus furulya nyilvánvaló pandantja Dresch fuhunjának, és már csak ebből a motívumból is érezhetjük, mennyire eltalálták kettejük között az arányokat anélkül, hogy egy pillanatig is a kiszámítottságot éreznék. Ennek ékes példája, ahogy a már említett *Jókívánság* prologusában először Borbély a basszusklarinéton, majd Dresch szaxofonon és végül együtt vezetnek ki a darabból a böggövel együtt. Dresch szoprán- és tenorszaxofonokon fúj még tehát, amelyek az egy ideje jobban szeretgetett fuhunnál most nagyobb hangsúlyt kapnak.

Borbély magas szintű kompozíciós formalizmusát, imitációs játékait (*Fogócska*, *Körbe-körbe*) szépen egészíti ki Dresch tiszta szív flow-szerű élményzenéje, amelyhez egy remek ritmusszekció társul: Horváth Balázs böggön, G. Szabó Hunor dobon zenél, elrugaszkodik, támogat. A *Körbe-körbe* hiánypótló lemez, már ha arra gondolunk, hogy nehéz két gigászt ennyire természetes közös muzsikálásra bírni és hiánypótló abból a szempontból is, hogy most megint egy kicsit több indokunk van identitásról gondolkodni. A magam részéről mindebbe szívesen belelátom Bartókot, a közös gyökereket, az örök életen átívelő megtermékenyítő szemléletet. Örülhetünk, hogy a mi életünkben született meg egy ilyen lemez.

Végső Zoltán
(ritmuseshang.blog.hu; 2018. június 22.)

Bartókék Bécsben

– Katonadalok, 1918 –

AKUSZTIKUS, AUTENTIKUS
ZENEAKADÉMIA – NAGYTEREM
2018. OKTÓBER 7.

A koncerten Bartók, Kodály és Kodály Emma által készített katonadal-feldolgozások hangzanak el, valamint eredeti népzene a Kárpát-medencéből.

A Hagyományok Házával közösen szervezett koncert egy olyan műsor-koncepciót mutat be, amely az eredeti tervek szerint az I. világháború utolsó évének Budapestjén valósult volna meg. Előzménye az az 1918 januárjában megtartott bécsi koncert volt, amelyen az Osztrák–Magyar Monarchia népeinek régi és újabb katonadalait mutatták be. Az előadás magyar nyelvű részének színpadra állításában Bartók oroszánrészt vállalt – maga is fellépett –, és Kodályt is bevonta a munkába. A nagy sikerre való tekintettel került volna sor a koncert budapesti megismétlésére, ezúttal további, az akkori Magyarországon élő nemzetiségek zenei anyagával kibővítve, ugyancsak Bartók Béla szerkesztésében. A történelem azonban közbeszólt, az ismétlés elmaradt. Száz év múltán elérkezett az idő, hogy – a kerek évfordulón visszaemlékezve – a Bartók által tervezett hangverseny megvalósulhasson. A koncerten elhangzanak Bartók Béla, Kodály Zoltán és Kodály Zoltánné Sándor Emma népzenei feldolgozásai, kiegészítve a Kárpát-medencei nemzetiségek hagyományos népzenejének legszebb darabjaival.

Szerkesztő: Kelemen László

Szerkesztő-asszisztens:

Lipták Dániel

Közreműködik: Agócs Gergely (duda, ének), Balogh Kálmán (cimbalom), Borbély László (zongora), Kelemen Barnabás, Kelemen Gáspár (hegedű), Hideg Anna (Ördögösfüzes, Erdély – ének), Lengyel László Türei (Kalotaszeg, Erdély – ének), Lénárt Ágota (zongora), Navratil Andrea, Pál Eszter, Sőregi Anna (ének), Szabó Péter (cselló), Szent Efrém Férfikar, A Magyar Állami Népi Együttes zenekara

Rendező: Zeneakadémia
Koncertközpont, Hagyományok Háza

Szeptemberi emlék

Írta: Móra Ferenc

Az a nyár is ilyen telt kalászá, tömött gerezdű volt, mint az idei. Fára almát, tőkére szőlőt aggatni se lehetett volna többet.

- No, gyerelem, lesz ám szüretre új könyv, új ruha! - veregette meg Péter-Pálkor édesapám a vállamat. - Lesz ám! Még aranygombos kislajbi is! Ezüsttel futatott, arannyal szalajtott.

Eszendő óta hazajáró szégyen pirította meg a képeimet. Elsős gimnazista koromban én is szerettem volna pünkösdre kicifritani magamat, mint a Stross szomszéd gyerekei. Persze nekik könnyű volt, mert ruhásboltja volt az apjuknak, olyan hercegnek öltözhetek, amilyenek akartak. (Sárga bugyogó, piros mándli és zöld kalap árvalányhajjal.) Nekem azonban magamnak kellett ékességeimről gondoskodnom. Szerencsére nem kellett értük messzire mennem. Hetedhét ház ellen lakott Hollós koporsós, kint szárította a frissen festett koporsókat az udvaron, azokról leloptam az aranypapírból lévő betűket és fölvarrtam őket a kabátom elejére, jobbrul-balrul. Nagyon szép volt az, és az Úristennek bizonyosan több öröme telt bennem, mint akármelyik császárbán, akinek érdemcsillagok tejútja kanyarog a mellén. De a nagyoknak sosincs olyan szépérezkük, mint a gyerekeknek. Édesanyám leparancsolta rólam az ordókat [*rendjeleket*] és aggóskodva csóválta meg a fejét.

- Mi lesz belőled, édes fiam, ha még elsős gimnazista korodban is ilyeneket cselekszel? Hát a te eszed már sohasse érik meg?

No, második gimnazista koromra megért. Végigolvastam az egész nagy bibliát, ó- és újtestamentumot, beleértve az Énekek énekét is, meg az apokalipszist is, és az a sok zsidó király rendkívül komolytalanul hatott rám. Ha Stross Olgával összevesztem a túrós bodagon, mindig Jezabelnek neveztem és kijelentettem neki, hogy ha elveszem feleségül, kutyákkal nyalom föl a vérét. (Ez szép fametszetben volt meg a bibliában.) A Daru utcában táltos hírében álltam, és jelességeimet hivatalosan is méltányolták. Húsz pengő *stipendium*-ot [*ösztöndíjat*] kaptam bizonyítvány kiosztáskor, a legnagyobbat az iskolában, és azt számoltam le az asztalra, mikor apám jókedvében fölédzte múltam sötét foltját, a koporsós kreációt.

- Rá se hallgass, kisfiam - nézett be anyám a konyhárról - apád csak az eszit járja. Mást mondok én teneked. A pénzecskéből tíz pengőt odaadunk apádnak, kifizeti be-

lőle a tavalyi porciót. Tíz pengőt meg kölcsönadsz nekem, abból diófakeresztet csináltatunk az öregapadék sírjára, meg veszünk két malackát. Te legelteted őket a szőlőben a nyáron, szüretre fölpendülnek, az egyiket eladjuk az őszi vásárban, abból veszünk neked harmadikos könyveket. Jó lesz-e így?

Hát hogyan lett volna jó? Az apám csak úgy nem értett a pénzhez, mint én nem értek, az anyámnak kellett kézben tartani a pénzügyi impériumot. Ez volt az első-utolsó jól megalapozott költségvetése az életemnek. Hogy a jó Isten-nél nem nyert felsőhatósági jóváhagyást, arról mi nem tehattünk.

Szent István délutánján elverte a jég a szőlőt. Azaz dehogyan elverte: széthasogatta még a tőkéket is. Még másnap reggel is marékszámra lehetett szedni a jeget a laposokon, ahol a víz összesodorta. Ez a Szent István-nap azóta a mi családunkban történelmi dátum. Ez az *ab urbe condita* [„a város alapításától”, a római időszámítás kezdete], innen számítunk mi mindent.

A mennyei parittyakövek fültövön verték a két malackát is. Ha az apám római császár lett volna, a csillagászok bizonyosan fölítették volna őket legelni valahova a sarkcsillag mezejére, ahol a többi csillagállatok is találhatóak. Így csak elástuk őket az orgonabokor tövébe, segítettem én is, s nagyon elámultam, hogy az édesapám a szeméhez emelgeti a kezefejét. Felnőtt embert én addig nem láttam sírni. Minálunk meg különösen nem. A mi fajtánknak befelé szokott folyni a könnye, ahogy azóta megtanultam.

Csak most sejtettem meg, hogy itt valami nagy baj van. De hogy micsoda, azt csak szeptember elsején tudtam meg. „A fehér kezek napján.”

Iratkozni az anyám vezetett föl az iskolába. Az anyák oroszlánok, ha gyermekük csimpaszkodik a szoknyájukba. Nem ijednek meg a tekintetes uraktól se.

No, Zólyomi tanár úr, az inspekciós nem is volt valami megijedni való ember. Drága jó mézeskalács ember volt, úgy tudom, ma is az még, élte napáldozatán. Még le is ültette az anyámat, ahogy a második bizonyítványomban meglátta a tiszta jelest.

- No, szüle, nagy öröme lehet ebben a kis vászonzacskóban - ütögette meg a léniával az ijedt-fehér arcomat.

Az édesanyám kora szerint lánya lehetett volna a tanár úrnak. De a hajába már huszonöt esztendősen korában be-leragadoztak a bikanyálak, amiket a gondpók fonogat-

nak. Nem is szoktunk mink azért haragudni, ha öregeknek néznek bennünket. A büszkeség lobbantotta őszibarackvirág színűre az én mindig bánatos szülöm arcát, nem a sértett hiúság. Ellágyulva nézett rám, de mindjárt erőt vett magán. Előkapta a tarka kendőjét a kebeléből.

- Mivel tartozok, tekintetes tanár úr? - csomózta ki a kendő sarkát.

- Hat forint ötvenhárom krajcár, lelkem.

Olyan lett a barackvirágarc, mint a meggyfavirág.

- Nekünk csak egy forintunk van, tekintetes úr. Nem adott többet a cigányasszony a selyemkendőmért. Úgy mondta az uram, szegény gyerektől egy pengő jár.

- Jó, jó, lelkem, csakhogya akkor szegénységi bizonyítvány kell - nézte elkomolyodva Zólyomi tanár úr a rubrikás papírost. Most már ő kivakarja onnan, amit beleírt? Jaj, mennyi bajt csinálnak ezek az értetlen asszonyok!

Anyám összetette a fakéreg formájú, eres két kezét.

- Tekintetes tanár úr, szegények vagyunk mink bizonyítvány nélkül is, tessék azt meghinni minekünk.

Zólyomi tanár úr hirtelen elkapta rólunk a szemét és lesütötte a fejét.

- Látom én azt, lelkem, hiszem is, de látja, nekem is a törvény parancsol. Hozzon írást a városházáról!

A városháza csak miatyánknyira volt az iskolához, mégis nagyon messze volt. Hogy tudhatná ott a járást az olyan asszony, aki csak mezítláb-papucsban jár? A Dobos baktort ismeri, aki az adóintőt ki szokta hozni, de az süket, meg a Csajka végrehajtó urat, de az goromba.

Bizony ránkharangozták a delet, mire a tetthelyre taszigáltak bennünket. Csakhogya ott akkorára be volt zárva az ajtó. Az írnok úr átment sörözni a Koronába. Most már mit csináljunk? Az anyám életében kocsmában nem volt. Az írnok urat sem ismeri. No, leülünk itt a küszöbre, kivárjuk szépen. Az előfogatos megkérdezte, mi járatban vagyunk, s megmondta, hogy az írnok egy sánta ember, azt szólítsuk meg. Délelőtt csak az egyik lábára sánta, de sörözés után mind a kettőre, könnyen megismerhetjük.

Meg hát, meg is ismertük úgy két óra felé. Először nagyon jó kedve volt, mindenáron meg akarta csókolni édesanyámat, de ahogy nekitántorodott a kerékvető kőnek, egyszerre fölmérgesedett:

- Mit reszel a fene ilyenkor benneteket? Aztán úgy tudom, nektek szőlőtök is van.

- Van. Két lánc. Egy lánc belüle egészen pusztá föld.

A bicebóca ember most már ordított.

- Nahát! És még szegénységi bizonyítvány kellene nékik! Bitangok! Csalók!

Már a piac másik végén bukdácsol, de még akkor is hallottuk a káromkodását. A hajdú peckesen szalutált neki, aztán belénk döfte a szemét.

- Oszoljunk, oszoljunk, asszony, még szépen vagyunk!

Megrettentünk egy kicsit, de a városháza sarkán magunkhoz tértünk. Nagyakaratú asszony volt az anyám.

- Nem hagyom én ezt ennyiben, kislíam. Gyertünk csak el a Bajáki tanító úrékhoz, mindig jó emberünk volt az nekünk!

Bajáki tanító úr tanított engem ábécére s azóta minden szüretkor eljött megnézni, hogy nagyot nőttem-e. Nagyon jó ember volt, de most ő se segíthetett.

- Akinek *birtoka* van, lelkem, annak nem jár szegénységi bizonyítvány.

Azt se tudtam eddig, hogy nekünk birtokunk van. Birtok, olyan birtok, hogy tíz bukfencel át lehet érní, de a tizediknél már a szomszéd földjére huppan az ember lába. Az a szerencse, hogy csupa feneketlen homok. Ha agyagföld volna, amiből sár lesz, azóta rég elhordtuk volna az egész birtokot a lábunkon.

A tanító azt a tanácsot adta, hogy próbáljon az apám szót érteni azokkal a városi urakkal, akiknek a házához az öregapám járatos volt valaha. Tudniillik az öregapám tudta valamikor a legszebben vágni a dohányt a városban, s ezért igen híres ember volt a maga idejében. (Ezt a jövődöbeli életíróim kedvéért jegyzem föl. Tudják meg, hogy a híresség nem velem kezdődött!) Minden városi úr vele vágatta a dohányját. Tudták, hogy az öreg juhász kezéhez nem ragad abból egy gyújtatnyi se.

Hát hiszen az öregapámra csakugyan jó szívvel emlékeztek vissza a városházán a kiskun urak, amikor az apám másnap beszélgetett hozzájuk. De ővele nem állt szóba, csak a főjegyző, az is csak annyit mondott:

- Látja, Márton, nem kellett volna annyit éltetni Kosuth Lajost. Akkor most nem volna maga olyan jegyes ember.

Az adóügyi tanácsnok maga is negyvennyolcas ember volt, az legalább tanácsal szolgált.

- Nézze, még ebben a hónapban kimegy a szőlőbe a jégkárbecslő bizottság. Esetleg az ad maguknak egy kis írást arról, hogy hogy és mint. Azt azután be kell adni a tanácshoz, kérvénnyel. Utóvégre lehet tandíjmentességet adni, csak akarni kell. De a világért nem mondja meg senkinek se, hogy ezt én javasoltam, mert engem úgyszintén azzal áztatnak, hogy bujtogatom a népet.

Engem nem hurcolt föl az apám a városházára, lent hagyott a kapuban. Azzal mulattam magam, hogy a kapura akasztott hirdetményt silabizáltam. Valami monostori betyárnak a fejére tűztek ki száz pengő jutalmat. A betyár feje ennyit ért a hazának. Az én tiszta jeles kis életem nem ért meg senkinek hat forint ötvenhárom krajcárt.

Ezt akkor tudtam meg, mikor az apám lejött és szótlanul megfogta a kezemet. Csak akkor szólalt meg, mikor a piacon a csizmadiasátrak elé értünk. Szelíden, halkán kérdezte tőlem:

- Látod-e, milyen szép a szép csizma?

- Látom - dobbant nagyot a szívem. Mert már tudtam, mi lesz a következő kérdés.

- Mit szólnál hozzá, hátha csizmediainasnak adnánk?

Nem tudtam szólni. Csak a fejem ráztam. Mit értettem én még akkor a világi élethez és honnan tudhattam volna még akkor, mi minden pálya nyílik meg öreg koromra a csizmediák előtt? Én csak azt tudtam, hogy a csizmediainasok piszkosak, szurokkal dolgoznak, és ha találkozom velük az utcán, akkor belelöknek az árokba. Hiszen ha én azt fölértem volna ésszel, hogy a lökdelődző embereké a világ!

Otthon erre nagy tanácskozás volt. Kanapét, tükröt, ágyterítőt, minden luxustárgyat összenéztünk, amit pénzé lehetne tenni, hogy az egy pengőből hetedfél pengő legyen. Még a kétesztendős húgom bölcsőjét is föltekintettük - nagy gyerek már az, vackolhatunk neki a kuckóban is. De hát ez mind kevés. Ha a tandíjat futná is, miből győznénk a könyvet? Szerbe-számba szedtük a komákat és a sógorokat is. De hát azok is mind jégverte emberek voltak - hogy segíthetne vak a világtalanon?

Azon az éjszakán nekem már nagyon rossz álmaim voltak. Csirizes tálba ragadtam, dratvát [cipészek szurkos varrófonalát] kötöttek a lábam ujjára a csizmediainasok és úgy húztak magukkal a kocsiúton a piacra. Mire fölbredtem, dagadt volt a szemem az álombeli könnyektől.

Akkorra apám kihurcolkodott a szőlőbe. Mindig odabujdosott az olyan bajok elől, amiket se szétnevetni, se szétkáromkodni nem lehetett. (Ó, ha nekem maradt volna a birtokból csak annyi, mint egy kutyaól, de sokszor elbújnék oda én is!) Az anyám azonban az ölébe húzott, holott szégyenlős népek voltunk mink és nem is értünk rá az ilyen úri tempókra. Még azt is megpróbálta, hogy rendet csináljon a bozontomban a bontófésűvel.

– Ne félj, kislány, nem mégy még inasnak. Eszembe jutott az éccaka Agócs főtisztelendő úr. Jó ember az a szegényhez. De szépen kezet csókolj ám neki!

Agócs főtisztelendő úr igazán nagyon jó ember volt. Mindig ott sétált a templom körül, mint valami megelevenedett, hatalmas szép nagy bálvány, és asszonyt, gyereket el nem engedett volna maga mellett anélkül, hogy csókra ne nyújtotta volna neki a kezét. Név szerint ismer-te az egész várost, és anyámat is mondjárt a nevéen szólította, ahogy a gyűrűs, kövér kezét elént tolta.

– Mindörökké, Móráné lelkem, mindörökké! No, hodzs vannak, hodzs vannak a Daru uccsában? Kerestölő less-e, vadzs haláleset?

Mosolygott a nagy tányérrózsa képe, de mire az anyám a végére ért a jajveszékelésnek, akkorára lehervadt róla a mosoly. Szigorú lett a jó ember, mint a kőbálvány.

– Hát ostán? Ezsért jajgat? Hát hun van azs megírva, hodzs mindenkinek musáj urat nevelni a dzserekiből? Adhassa inasnak is, nézzse. No, Isten hírvél!

De aki jó ember, az csak nem tudja megtagadni magát. Akárhogy megharagítottuk, búcsúzóra is csak megcsókol-tatta velünk a jószagú kezét.

Most már csakugyan elszakadt minden kötél. Az anyám is azt kérdezte tőlem, hogy milyen inas szeretnék lenni. Istenem, hát mit mondhattam volna rá mást, mint azt, hogy „könyvkereskedő”. Ezt elég könnyű szívvel mondtam, és erre az anyám is földvidult egy kicsit. Tán arra is gondolt, hogy milyen szép históriás könyveket olvasok én föl neki ezután vasárnaponként az árokparton.

Ranezay bácsi volt abban az időben a városunkban az egyetlen könyvkereskedő. Éppen kint is volt a kirakatban a tábla, hogy jó házból való gyereket fölvesz inasnak. Ettől egy kicsit felhődztem, mert a mi házunk bizony roskadt volt egy kicsit, meg a zszindely is lekéredzkedett itt-ott a tetejéről. De ebből nem lett semmi baj se. Ranezay bácsi megnézett gyalogszemmel is, pápaszemmel is, aztán kijelentette, hogy kitanít könyvkereskedőnek – és nem kíván érte többet, csak három pengőt havonta.

Sose felejtem el azt a délutánt, ami erre következett. Meleg volt akkor a fecskeváló hónap, az édesanyám kint mosott a kútnál, én meg ültem a lábánál a teknő alatt. Egyikünk se szólt egy szót se, csak sírtunk csöndesen mind a ketten. Az ő könnye a teknőbe hullt, az enyém pedig az ő lábára.

De az igazi kinszenvedésre csak másnap virradtam rá. Amikor az utcabeli pajtásaim reggel mentek a *Veni Sancté-ra* [a katolikus iskolák tanévnyitó miséjére], és megzörgették a zsalugáttert, a kisajtót, a kerítést és bekiabáltak a kapu hasadékan:

– Ferkó! Ferkó!

Ezt Dante kifelejtette a poklából!

Bújtam én színbe, ölba, padlásra, de a boldogok zszibongása minden reggel rám talált. Nem is bírtam egy hétnél tovább. Ahogy elhaladtak a házunk előtt a pajtásaim: megvártam, míg a sarokra érnek, akkor én is utánuk eredtem. A piacon, a guggon ülő kofák közt ácsorogtam addig, míg odahallatszott az iskolánkból a nyolcórás csenge-tés, mire betakarodott gyerek és tanár. Akkor aztán megkerültem az iskolát, először csak messziről, aztán mindig kisebb körben. Ádám tehetett így, mikor az elveszett paradicsomból kicsukták. Ha van valaki a világon, aki próbálta az ő kinszenvedését, én vagyok az!

Csakhogy Ádámot a paradicsomból kergették ki, nem az iskolából, őt csak a terített asztaltól tiltották el, nem a könyvektől – azt ki lehetett bírni, abba bele lehetett nyugodni. Én már a negyedik nap belül voltam a kerítésen. Négykézláb csúsztam el az igazgatói szoba előtt, végig a hosszú fehér folyosón, míg elértem a harmadik osztály nyitott ajtajáig. Ott aztán hallottam én mindent. Azt is, amit magyaráztak, azt is, amit feleltek, azt is, amikor az öreg pedellus odacsoszogott a csengőhöz. Akkor aztán usgye, szaladtam vissza az utcára, már amennyire négykézláb szaladni lehet.

Szeptember közepéig nem volt semmi baj. Lopva is lehet józúteket inni a tudomány kútjából, amitől szöges drótkerítéssel zártak el engem, szegény kis kócos csürhét. Hanem akkor az történt, hogy Eyszrich tanár úr a latin nyelv szépségeit ragyogtatta a harmadik osztály előtt. Hogy milyen ércsengésű, hogy milyen erővel teli, hogy milyen tömör nyelv az, hogy annak semmi más nyelv a nyomába nem hághat.

– A latin azt mondja: Unus es Deus. Ki tudja, hogy lehetne ezt magyarul mondani?

Mély csönd.

– No, senki sem meri megpróbálni? Nagy Mátyás?

Nagy Mátyás jeles diák volt, valami uradalmi inspektornak a fia, vetélytársam a másodikban. Meg is szólalt a provokálására:

– Egy vagy Isten.

– No, nem egészen. Micsoda szórend ez?

Nagy Mátyás észbekapott.

– Vagyis hogy: egy Isten vagy...

Megint a tanár úr hangját hallottam:

– Nem, nem. Nem érzitek, hogy a latinban valahogy több van?

Rémülten dobogott a szívem, de nem bírtam magammal. Be kellett kiáltanom:

– Egyedül te vagy az Isten...

Abban a percben már koccant is a homlokom a téglán, mert beleszédültem az izgalomba. Mit tettem, mi lesz ebből?

Az lett, hogy a latin tanár úr ölben vitt be az osztályba és többet azután sose kértek tandíjat Móra Márton földbirtokostól. *Unus es Deus. Egyedül te vagy az Isten.* Ha egy kicsit messze vagy is, ha sokszor nem érsz is rá a földre nézni...

De azért a szeptember nekem legszomorúbb hónapom marad erre az életre. És ha én a befelé síró fajtából vagyok is, mindig teliszivárokodik könnyel a szemem, ha szeptemberben lehajtott fejű kisgyereket látok...

[In.: Szeptemberi emlék. Polis Kiadó, Kolozsvár, 1998.]

Lele József muzslyai (délvidéki) citerás és Harlet Ioan „Nucu” budatelki primás, a Népművészet Mesterei – fotó: Papp Kornél

Pál István „Szalonna” és Árendás Péter – fotó: Papp Kornél (A képek a 32. Mesterségek Ünnepén készültek)

Kásler Miklós miniszter és Legeza Márta kosárfonó, a Népművészet Ifjú Mestere – fotó: Papp Kornél

Varga Erzsébet mérai bujkekészítő, a Népművészet Mestere – fotó: Papp Kornél (A képek a 32. Mesterségek Ünnepeén készültek)

Mihó Attila primás, a Népművészet Ifjú Mestere – fotó: Papp Kornél

Csapó Frigyesné mosonmagyaróvári hímző és Bartha Gergely mezőpaniti táncos, a Népművészet Mesterei – fotó: Papp Kornél

A Népművészet Mesterei és a Népművészet Ifjú Mesterei 2018-ban – fotó: Hont Angéla

Tóth Lilla Lenke énekes, a Népművészet Ifjú Mestere – fotó: Hont Angéla (A képek a 32. Mesterségek Ünnepén készültek)

Állami kitüntetések és szakmai díjak 2018. augusztus 20. alkalmából

A MAGYAR ÉRDEMREND KÖZÉPKERESZTJE A CSILLAGGAL POLGÁRI TAGOZATA

dr. SÁROSI BÁLINT Széchenyi-díjas népzene kutató, a zene tudomány doktora,
a Magyar Tudományos Akadémia Zene tudományi Intézetének nyugalmazott osztályvezetője

A MAGYAR ÉRDEMREND TISZTIKERESZTJE POLGÁRI TAGOZATA

dr. BALOGH BALÁZS, a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpontjának főigazgatóhelyettese,
Néprajztudományi Intézetének igazgatója, Társadalomnéprajzi Témacsoportjának vezetője

A MAGYAR ÉRDEMREND LOVAGKERESZTJE POLGÁRI TAGOZATA

BÖSZÖRMÉNYI GERGELY, a Magyar Örökség és Európa Egyesület elnöke, a Periferic Records – Stereo Kft. alapító igazgatója
HALÁSZ PÉTER, a Honismereti Szövetség tiszteletbeli elnöke

A MAGYAR ARANY ÉRDEMKERESZT POLGÁRI TAGOZATA

dr. AGÓCS GERGELY etnográfus, népzene, a Hagyományok Háza tudományos munkatársa
CSATAI LÁSZLÓ néptáncpedagógus

FARKAS JÓZSEF néptáncos, fotográfus, a Hagyományok Háza Hálózat Szlovákia vezetője

KERÉNYI RÓBERT GYÖRGY népzene, népzene gyűjtő, a Tatros együttes és a Szigony zenekar alapítója és vezetője

LIMBACHER GÁBOR, a Kubinyi Ferenc Múzeum igazgatója

PAPP IMRE néptánc-koreográfus, a Jászság Népi Együttes alapító művészeti vezetője és a jászberényi Csángó Fesztivál alapítója
VÉGH-POZSÁR KITTI ÉVA Harangozó Gyula-díjas táncművész, a Duna Művészegyüttes táncos szolista

A MAGYAR EZÜST ÉRDEMKERESZT POLGÁRI TAGOZATA

CSAPÓ FRIGYESNÉ hímző, népi iparművész

DULAI ZOLTÁN, a Duna Művészegyüttes Göncöl Zenekarának vezetője

FEKETE BENCE, a Magyar Nemzeti Táncgyüttes táncos szolista

MADARAS JÁNOS késkészítő népi iparművész

PÁL ESZTER népdalénekes, előadóművész

TÓTH JÁNOS paszománykészítő és gombkötő mester

TÓTH MELÁNIA, a Magyar Nemzeti Táncgyüttes táncművésze

TÓTH SÁNDOR JÓZSEF, a Magyar Nemzeti Táncgyüttes előadóművésze

A MAGYAR BRONZ ÉRDEMKERESZT POLGÁRI TAGOZATA

DAJKA ILKA, a Magyar Nemzeti Táncgyüttes táncművésze

A NÉPMŰVÉSZET MESTERE DÍJ

BARTHA GERGELY táncos adatközlő • **CSAPÓ FRIGYESNÉ** hímző

DECSI KISS MÁRIA gyöngyésztervező • **HARLET IOAN „NUCU”** népzene, prímás

LELE JÓZSEF citerás • **NAGY VINCÉNÉ** csipkekészítő szakoktató

SZEGEDI MIKLÓS JÁNOS bútorfaragó • **TÓTH MIHÁLYNÉ** viseletkészítő, táncos

VARGA ERZSÉBET bujakkészítő mester • **VARGA JUDIT** szövőmester

A NÉPMŰVÉSZET IFJÚ MESTERE DÍJ

LEGEZA MÁRTA kosárfonó • **MIHÓ ATTILA** prímás, népzene

PETROVICS NIKOLETT szövő • **SIMON KATALIN** tojásfestő

TÓTH LILLA LENKE énekes, zenetanár

Zselíz 2018

52. Országos Népművészeti Fesztivál

2018. június 8-10-én sikeresen lezajlott az 52. Országos Népművészeti Fesztivál Zselízen. Azért hangsúlyozzuk, hogy sikeresen, mert a fesztivál értékét újból felismerték és tudatosították a helyiek mellett a járásai, a kerületi és az országos vezetők és összefogtak. A gondolat talált magának két szorgalmazót – Juhász Esztert és Juhász Sándort –, akik maguk mellé állították az önkormányzatot, élén Juhász András polgármesterrel, a CSEMADOK-ot teljes elnökségével, tagságával, a Kincső együttest-egyesületet, a Családot. És mindenki tette a dolgát. Közös erővel szép eredményt értek el. Újra beigazolódtott, hogy megfelelőbb, környezetében gyönyörűbb fesztiválszínhelyet, mint Zselízen az Esterházy-kastély parkja, még a mesében is nehezen lehet elképzelni.

Volt ott minden, vagy legalábbis sok minden, amivel az ének-, zene-, tánc- és a szokáshagyomány összefügg, és ez a sok minden okosan lett elosztva: mind a három napra szép, értékes, jól rendezett programokra jutott belőle.

Már pénteken elfoglalták helyüket a kézműves sátrak, nagy ünnepélyre számítva sokan voltak. Gyönyörűen megrendezett kiállítás kapott helyet az egyre szépülő, megújuló kastély épületszárnyakkal lezárt belső udvarán. Hatalmas táblákra festve Szlovákia egyes tájegységeinek jellegzetes, mértékletesen stilizált pártái kerültek bemutatásra a „Párták a XXI. században” című vándortárlaton, köztük láthattuk a martositi és a zséreit is. A kiállítás szokatlanul nagy látogatottságnak örvendett. Ebben az évben ez volt az első jelentős bemutatózó állomás, ezután, a nyár folyamán még további fesztiválok közönsége láthatja, köztük Východná az ottani országos népművészeti fesztivál több tízezres közönsége is.

A műsorszerkesztőket dicséri a városi Franz Schubert Vegyeskarnak, valamint Nyitra megye éneklő csoportjainak, énekarainak és a komlói Munkáskórusnak biztosított egyórás műsoridő. A jelenlevő szépszámú közönség nagy élménnyel gazdagodott.

Egyedi sajátosság jellemezte a következő egyórás műsort, a „Szilicétől Borzováig: barangolás Gömör múltjában és jelenében” címűt. Érdekes ezen az új műsorformán jövőre is elgondolkodni, mert kamara jelleggel tudja a hagyományörzőket és a színpadi gondos továbbadókat a nagy nyilvánosság előtt úgy prezentálni, hogy a hagyomány lehető legteljesebb értékét tegye láthatóvá.

„A mi Erdélyünk” című műsorban a Dunaszerdahelyen működő Csallóközi Táncegyüttes mutatta be Erdély hagyományos táncművészetét. Ez új műsor, hasonlóan jól szerkesztve, mint az előzők voltak, a táncok nagy gondattal vannak betanítva, előadva. (Ez a szerkesztési forma nem teljesen új. Már a régebbi zselízi, gombaszögi fesztiválokon is jelen volt: akkoriban is két-két együttest állítottunk egy műsorba. Ez akkor is és most is igen nagy ösztönző erővel bírt és bír, mert

a szereplő együttes, együttesek egész évben gondosan készülnek a bemutatkozásra, és a befektetett munka ugrásszerű fejlődésüket eredményezi. Az előadások sikerének hatását láthatjuk az együttesek további színpadi szerepléseiben is.)

Másnap, szombaton délelőtt a gyerekek foglalták el a park felső felét. Nagy élvezettel csináltak mindent: játszottak, követték a műsorokat. Mesterségeket tanultak: csodálták a kézműves mesterek munkáját, aztán, ha megengedték nekik, ők is belemerültek. Sokat jelentett számukra, hogy a figyelem középpontjában lehetnek.

Ezután öt, egymást követő, egy-egy óras időtartamú műsorban jutottak a nagyszínpadra a gyermek és felnőtt táncegyüttesek, zenekarok, önálló előadók. Legalább a címetek ide írom, hogy aki nem jött el, láthassa, miről maradt le.

„Aranykapu” – az elmúlt évi országos versenyek győzteseinek bemutatkozása; rendező: Konkoly Annamária.

„Nem család, nem ámtás” – gyermekcsoportok közös műsora; rendező: Strack Orsolya.

„Kodály-iffak, II. Bicinia Hungarica” – az ifjúsági együttesek közös műsora; rendező: ifj. Juhász Sándor.

„Bennünk élő múlt és jelen” – a felnőtt táncegyüttesek közös műsora; rendező: Nemes Szilvia.

„Falusi Színek” – Fitos Dezső és társulata; rendező: Kocsis Enikő, Fitos Dezső.

Boldog volt az ember lelke ezt a gazdagságot látva.

Összesítve az élményeket megállapíthatjuk, hogy jelentős fejlődés szemtanúi lehetünk, látva hagyománykultúránk színpadra állításában elért eredményeket. Többirányú, sőt, sokirányú volt az egyes művek, koreográfiák alkotói hozzáállása, de mindegyik „tisztán nyelven beszélt”. A bemutatott művek nagyobb részben szlovákiai magyar tájegységeket szólaltattak meg, rendezőileg beleszőve azokat az egységes magyar táncművészet más tájegységeibe (Erdély, Dunántúl, Felső-Tisza-vidék stb.) Így egyszerre gyönyörködhettünk a magyar néphagyomány értékeiben, és a nálunk, a „Felvidéken” létrehozott gyöngyszemeiben. Az egyes műsorok rendezői ezt a lehetőséget még felerősít-

tették azzal, hogy olyan csokrokat kötöttek a gyermek, az ifjú és a felnőtt korokat megszólaltató műsorokból, amelyek közel hozták a csoportok által őrzött értékeket. Azt hittük, hogy ezt már nem lehet tovább fokozni, – lehetett. A táncházban „kivilágos kivirradtig” húzta a Dobroda zenekar, a házigazdák, Lengyel Szabolcs „Micsi” és a Dernői Borostyán Táncműhely apraja-nagyja irányításával.

Vasárnap, június 10-én is gazdag műsor várta az érdeklődőket a parkban. A délelőtt főleg a gyerekeké volt. Éltek is vele.

Talán elmondhatom, hogy a rendezvények között kiemelt értéket jelentett a tízenegy óraker kezdődött szentmise a Komlói Munkáskórus közreműködésével ékesít-

folkMAGAZIN

LELŐHELYEK

TÁNCHÁZ ALAPÍTVÁNY

FOLKMAGAZIN SZERKESZTŐSÉG

1011 Budapest,

Szilágyi Dezső tér 6. I. em.

Tel.: (1)-214-3521

Interneten megrendelhető a

www.folkmagazin.hu oldalon

NÉPTÁNCOSOK KELLÉKBOLTJA

1137 Budapest, Katona József u. 21.

Tel.: (1)-239-1199

ÍRÓK BOLTJA

1061 Budapest, Andrásy út 45.

Tel.: (1)-322-1645

KALÁKA ZENEBOLT

Bp., V. ker., Deák Ferenc tér 4.

Tel.: (1)-267-5331

A FOLK

1074 Budapest, Dohány u. 84.

Tel.: (1)-351-3341

MESTERPORTA

1011 Budapest, Corvin tér 7.

Tel.: (70)-244-8432

A táncegyüttesek műsorának záróképe – fotó: Révész Csilla

ve, és az istentisztelet, melyben helyet kapott a református zsolnárok és népénekek akusztikus koncertje. Mindkét rendezvény mára már elmaradhatatlan része a fesztiválnak, és nagyon illik a háromnapos műsorba. A megjelentek a hitben elmélyült, nagyon komoly, áhítatos érzéssel gazdagodtak. Az 1980-as és '90-es években szerettük volna ökumenikus szerkesztésben szabadtéren, a parkban, a nagy színpadon megvalósítani az istentiszteletet is. A fesztiválhoz szorosan kapcsolódónak véltük és – talán – Zseliz lakosságát is jobban mozgósította volna. Hogy az elképzelés akkor nem valósult meg, az nem csak a fesztivál rendezőin és felügyeleti szervein múlott. Ma is érdemesnek vélem a gondolatot „leporolni”, mert gyönyörű helyen valósulhatna meg az ökumenikus Istenhez fordulás. Utána a résztvevőknek nem kelle hazarohanniuk, mert a szép számban felállított gasztronómiai sátrak bő kínálata kiválthatná a gazdasszonyok főzéssel eltöltött idejét, munkáját. Szabaddá tehetné az asszonyokat is, és családiasabb hangulatúvá a rendezvényt.

Így láttam ezt a szlovák kerületi és országos fesztiválokon, de Magyarországon, Kálcsán, Szekszárdon, Budapesten is, és a hírek szerint így van más európai országok folklorfesztiváljain is. Ott a fesztivál a „boldog találkozások ünnepe”. Rajtunk múlik, hogy Zselizen, Gombaszögön is az legyen.

A délutáni műsort a nagyszínpadon Lajos András indította az „Egy disznótor pontos leírása” című elbeszéléssel. Az előadásnak nagyon komoly mondanivalója volt. A disznóölés keretében helyezte legújabb korunk keményhangúan parabolikus, parodi-

zált bemutatását. Igen, közeli múltunknak, a múlt század hetvenes, nyolcvanas éveinek, a konszolidációs éveknek emberi lelkeket, jellemeket deformáló vezetőit, „huszáki hőstetteit” [utalás Gustáv Husák hajdani pártvezetőre – a szerk.] parodizálta – jelentős színészi teljesítményt nyújtva.

A folytatást két, egy-egy órás értékes produkció jelentette: a Lengyel Szabolcs „Micsi” rendezte „NETZ”, valamint az „Apa és fia”, melyben Berecz András énekes-mesemondó, és „pávát” nyert táncos fia, István adták tanúbizonyságát, hogyan lehet a hagyományt átfogalmazva, illetve más keretbe állítva, az értékek megőrzésével feldolgozni, belőle színpadi előadást teremteni. Mindkét műsor a nézők tetszésével találkozott, melyet a hosszan tartó taps mutatott meg.

Aztán elérkezett az 52. Országos Népművészeti Fesztivál az „Idejöttünk muzsikálni, nektek víg kedvet csinálni” című záró műsorhoz. Ez tulajdonképpen az előzőekben már szerepelt együttesek újbóli színpadra állítása volt.

A fesztiválszignál elhangzása után először a két központi intézmény, a Szlovák Köztársaság Kulturális Minisztériuma képviselőiben Rigó Konrád államtitkár, a Csemadok nevében pedig Bárdos Gyula országos elnök fejtette ki véleményét. Beszédükben hangsúlyozták, hogy Szlovákia számára mennyire fontos ez a rendezvény, és azt, hogy folyamatos, évente történő megvalósítását az ország kulturális élete szempontjából is fontosnak tartják, ezért költségvetésének biztosítását lehetőségeik szerint a helyi, a járási és a kerületi államigazgatási szervek és társadalmi szervezetek bevonásával természetes kö-

telességüknek tekintik. Legalábbis én, az országos népművészeti fesztiválok és az országos kulturális ünnepélyek műsorainak negyven éven keresztül egyik szellemi főszervezője, ötletgazdája, rendezője lévén, ezt hallottam ki a beszédjükből. Hozzászólásomban nemzeti hagyományaink folyamatos művelésére biztattam mindenkit.

A műsor – mint általában a gálaműsorok – összegző jellegű volt. Az előző két és fél nap alatt bemutatott, nagy hatású alkotások kerültek újra színpadra. Deffend Irén rendezői igyekezete arra irányult, hogy másfél órába sűrítse azt a temérdek értéket, amit a fesztiválon a szereplő együttesek a különböző műsorokban felvonultattak. És sikerrel járt. A tömegből bővült közönség örömeire valóban gazdag áttekintést nyújtott értékes hagyományainkról, múltunk értékeiről – nagyon ügyesen és áttekinthetően szerkesztve.

A három nap alatt látott műsorok megéremelnék a részletesebb bemutatást, elemzést. Itt, most nincs erre hely, meg aztán ebben az „örömjelentésben” azt szeretném ország-világ és benne a Szlovákiában élő magyarság számára hangsúlyozni, hogy újra él országos népművészeti fesztiválunk, hogy hatalmas hagyományértékkel rendelkezünk, amit évente újból és újból ilyen jól szervezett fórumon is a nyilvánosság elé kell tárunk, mert az „örökségünk: a múlt(unk), s a jövő(nk) találkozása.”

Gratulálok a fesztivál rendezőinek, szereplőinek, előkészítőinek, mindenkinek, aki valamit is tett a siker érdekében, és örülök a szépszájú közönségnek.

Takács András

TÁNC HÁZAK, TANFOLYAMOK, FOLK-KLUBOK

Aranytíz Kultúrház
1051 Budapest, Arany J. u. 10.
Tel.: 06-1-354-3400
aranytiz@aranytiz.hu; www.aranytiz.hu

NÉPTÁNCOKTATÁS FELNŐTTEKNEK
minden szerdán és pénteken 18.30-20.30-ig
Táncanyag: vajdaszentiványi táncok
Oktató: Szabó Lajos – Információ: 06-70-392-3982
luiszabo88@gmail.com
Naptűz Táncgyűttes
1068 Budapest, Városligeti fasor 2.
www.facebook.com/NaptuzNeptancegyuttas/

NÉPTÁNCOKTATÁS GYEREKEKNEK
Óvodás csoport: minden hétfőn 16.30-17.15
Általános iskolás csoport: minden hétfőn 17.15-
18.30 és szerdán 17.00-18.30
A Bartók Táncgyűttes 1958-ban alakult. Zene- és
táncrepertoárja felöleli az egész Kárpát-medence
folklór hagyományát. Az együttesben tudatos
utánpótlás nevelőmunka folyik: rendszeresen
óvodás- és gyermekcsoport valamint ifjúsági
csoport dolgozik a felnőtt együttes mellett.
Tanítók: Pataki Brigitta, Aranyos Nándor
Tanfolyami díj: 5000 Ft/hó
Információ: 06-30-820-3487
www.bartoktancegyuttas.hu
Budavári Művelődési Ház
1011 Budapest, Bem rakpart 6.
Tel.: 06-1-201-0324
bem6@bem6.hu; www.bem6.hu

„KOLO” DÉLSZLÁV TÁNC HÁZ
minden szerdán 18.30-23.00 óráig
Délszláv (szerb, horvát, macedon, bolgár) és görög
népzene és táncok.
Tánc tanítás: 18.30-tól
Tánc ház: 19.45-től
Belépődíj: 700 Ft
Ferencvárosi Művelődési Központ
1096 Budapest, Haller u. 27.
Tel.: 06-1-216-1300, 06-1-476-3410
info@ferencvarosimuokp.hu
www.ferencvarosimuokp.hu

A VILÁG KÖRTÁNCAI
minden szerdán 18.15-19.45-ig
Válogatás a világ népeinek legrészebb körtáncaiból.
Balkáni, breton, ír, izraeli, hazai, és a világ minden
tájáról származó néptáncok, valamint szakrális és
meditációs táncok, mindig más összeállításban. Női
csoport, partner és előképzettség nem szükséges.
Mindен lépést együtt tanulunk meg. Örömteli
együttlét, egészségmegőrző mozgás. Idősebbeknek
is ajánlott. Bármikor lehet csatlakozni. Az első
alkalom ingyenes.

A táncot vezeti: Istenes Emilia festőművész
Információ: 06-1-319-6145; 06-20-579-5035
www.istenesemilia.hu/
MOM Kulturális Központ
Budapest XII., Csörzsi u. 18
www.momkult.hu

CSÜTÖRTÖK

„HÖCÖGŐ” TÁNC HÁZ
minden csütörtökön 17.00 órától
Kézműves foglalkozás, tánc-, játék-, énektanítás,
jeles napok felelevenítése.
Zene: Olasz György és barátai
húzzák a talpalóvalót

Belépő: 300 Ft
Ferencvárosi Művelődési Központ
1096 Budapest, Haller u. 27.
Tel.: 06-1-216-1300, 06-1-476-3410
info@ferencvarosimuokp.hu
www.ferencvarosimuokp.hu

BARTÓK TÁNC HÁZ
Kéthetente csütörtökön 19.00-01.00
19.00-21.00 Széki és szatmári táncok oktatása
21.00 Szabad tánc oktatása és tánc ház
Állandó zenekar: Vizedi Bálint és barátai
Információ: Pataki Brigitta: 06-30-438-5501
Teszary Miklós: 06-30-378-2977
E-mail: info@bartoktancegyuttas.hu
Ferencvárosi Művelődési Központ
1096 Budapest, Haller u. 27.
Tel.: 06-1-216-1300, 06-1-476-3410
info@ferencvarosimuokp.hu
www.ferencvarosimuokp.hu

GUZSALYAS CSÁNGÓ TÁNC HÁZ
csütörtökönként 19.00-tól
Moldvai és gyimesi tánc ház és tánc tanfolyam
csütörtök esténként.
Belépő: 1200 Ft
Diákoknak és csángóknak: 800 Ft
Marczibányi Téri Művelődési Központ
1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a.
www.marci.hu

MAGYAR TÁNC HÁZ CSIDUVAL
minden csütörtökön 19.30-22.00-ig
Belvárosi helyszínen, a HelloAnyu! családbarát
közösségi térben várjuk a családokat tánc tanítással
egybekötött mulatságra.
Tánc tanítás Csiduval, majd felnőtt tánc ház.
Zenél az Eszterlánc Zenekar és Olasz Gyuri
bandája, hetenkénti váltásban.
Információ: Lipták Orsi; Tel.: 06-70-3837-211
liptakorsi@gmail.com
HelloAnyu; 1077 Budapest, Csányi u. 7.
https://www.facebook.com/HelloAnyu/

**MAGYAR NÉPTÁNCTANFOLYAM
FELNŐTTEKNEK**
minden csütörtökön 19.00-21.00-ig
Táncanyag: magyarbódi táncok
Oktatók: Hejzei Gabi és Repka Gyula
Információ: 06-20-44-297-33; 06-30-366-0012
Fráter György Katolikus Gimnázium
3500 Miskolc, Városház tér 6.

PÉNTEK

ROMA TÁNC HÁZ
minden hónap első péntekén 17.00-20.00
Tánc ház vezető: Farkas Zsolt, a Khamoro Budapest
Band vezetője
A belépés díjtalan!
Ferencvárosi Művelődési Központ
1096 Budapest, Haller u. 27.
Tel.: 06-1-216-1300, 06-1-476-3410
info@ferencvarosimuokp.hu
www.ferencvarosimuokp.hu

PÉNTEKI INTENZÍV NÉPTÁNC
péntekenként 19:30 – 21:30
Széki páros táncok – Fialatos lendülettel olyan
magyar néptáncokat oktatunk, melyeket a mai
tánc házakban a leginkább kedvelnek, zenéjüket
mindig húzzák. Bármely korosztály érdeklődését

szívesen várjuk akár teljesen kezdők, akár olyanok,
akik a néptáncal már korábban kapcsolatba
kerültek, alapszintű tudással rendelkeznek.
Oktatók: Horányi Csaba és Horányi-Pirók Panka
Jelentkezés előzetesen: Horányi Csaba: 06-30-308-
7743, horanyi.csaba@freemail.hu
Horányi-Pirók Panka: 06-20-615-0404,
pankapirok@gmail.com
Marczibányi Téri Művelődési Központ
1022 Budapest, Marczibányi tér 5/A
www.marci.hu; www.intenzivneptanc.hu

NÉPTÁNCOKTATÁS FELNŐTTEKNEK
minden szerdán és pénteken 18.30-20.30-ig
Táncanyag: vajdaszentiványi táncok
Oktató: Szabó Lajos – Információ: 06-70-392-3982;
luiszabo88@gmail.com
Naptűz Táncgyűttes
1068 Budapest, Városligeti fasor 2.
www.facebook.com/NaptuzNeptancegyuttas/

GÖRÖG TÁNC HÁZ
kéthetente pénteken 18.00-20.00
Az Ilios Kulturális Egyesület tánc háza haladóknak.
Az est folyamán Görögország ismert és kevésbé
ismert táncait lehet gyakorolni (pl: nizamikos,
mais, gerontiko, ters, getirere, streis, troirou,
ballaristos, berati, kleftes, maleviziotis stb.).
Belépőjegy: 800Ft
Információ: Miklós Zoltán: 06-30-822-3859
Helyszín: Aranytíz Kultúrház
1051 Budapest, Arany J. u. 10.
Tel.: 06-1-354-3400; www.aranytiz.hu

TÖRTÉNELMI TÁNC KLUB
havonta egy alkalommal 19.00-21.00
A Mare Temporis táncosai.
John Playford 1651-ben megjelent „The English
Dancing Master” című tánc könyve mérföldkő a
17. századi táncéletben. A számos kiadást megért
mű az angol kontratáncok zenéjét és leírásait
tartalmazza, ezekből válogatunk. A vidám,
játékos, változatos térformákkal járt csoportos
táncok mellett terítőkre kerül például a 19. század
elején népszerűvé váló waltz és a quadrille is,
azaz a négy pár által táncolt francia négyes is,
ami az 1700-as évek végén indul hódító útjára
Párizsból. A legnépszerűbb figurák és lépések korai
formáival ismerkedünk az 1810-1830 között kiadott
tánc könyvek alapján.
Jegyár: 1000 Ft; helyszín: Aranytíz Kultúrház
1051 Budapest, Arany J. u. 10.
Tel.: 06-1-354-3400; www.aranytiz.hu

LES ALUETTES - FRANCIA TÁNC HÁZ
havonta egy alkalommal pénteken 19.00 órától
A francia néptáncok változatosságára építve
tradicionális francia hangulatot varázsolunk a
résztevők számára. Élő zenére, a francia Baléti
(tánc ház) hangulatát megidéző, a ma is élő
táncokat tanítjuk és táncoljuk.
Franciaország egész területéről válogatunk, hogy
minél színesebb és átfogóbb képet kapjanak a
résztevők a nép táncos kultúrájáról, így többek
közt Bretagne, Provence, Auvergne, Limousin
táncosai ismerkednek.
A táncpalettán szerepel rondeau, bourrée, avant
deux, rigaudon és még sok minden más.
Tánc mesterek: Bojtor Mária és Yves-André Gomez
Belépő: 900 Ft
TEMI Fővárosi Művelődési Ház; 1119 Budapest,
Fehérvári út 47. – Tel.: 06-1-203-3868
fmh@fmhnet.hu; www.fmhnet.hu

TÁNCHÁZAK, TANFOLYAMOK, FOLK-KLUBOK

MOLDVAI ÉS VONÓS TÁNC HÁZ

kéthetente pénteken 20.00-tól
Tánc ház egyszerre két helyszínen tánc tanítással.
Muzsikál a Berka együttes
Belépő: diákoknak 500 Ft, felnőtteknek 1000 Ft
Fonó Budai Zeneház
1116 Budapest, Sztregova u. 3.
fono@fono.hu
www.fono.hu

ZURGÓ

havonta egy pénteken 20:00 és 01:00 között
szeptember 21., október 19., november 16.,
december 14.
Moldvai csángó népzene, tánc tanítás, daltanítás.
20.00-21.00: tánc tanítás Gyurka Fábiánnal
21.00-22.00: tánc ház
22.00-22.20: énektanulás, közös éneklés Soós Réka
vezetésével
22.20-22.30: Nagy Bercel mesél
22.30-00.30: tánc ház
Jegyárak: 500 Ft; 300 Ft (diákjegy)
MOM Kulturális Központ
Budapest XII., Csörsz u. 18
www.momkult.hu, www.zurgo.hu

TÁZLÓ KLUB

minden páros héten pénteken 19.00-tól
2018. szeptembertől újra várjuk a moldvai
zene és tánc kedvelőit. Az ötödik évadunkat
is tánc kurssal kezdjük, így az is bátran
csatlakozhat, aki soha sem járt még tánc házban.
Tánc tanáraink, Molnár Előd és Skopp Júlia
segítenek elsajátítani a táncokat, kialakítani
és fejleszteni azt a közös mozgáskultúrát, ami
meghatározza a táncolás élményét. A tánc tanításon
a teljesen kezdők elleshetik a lépéseket, a régebb
óta tánc házba járók újabb táncokat tanulhatnak,
a legelszántabbak pedig finom stílusjegyekkel
gazdagodhatnak. A tánc tanításokhoz az élő zenét
a fiatal FolkPakk zenekar és a Tázló együttes
biztosítja.
Tánc házunkba minden alkalommal vendég
zenekart hívunk, akik a házigazda Tázló együttes
felváltva muzsikálnak. A tánc ház egyetlen
szünetében moldvai népdalokat tanítunk.
Jegyár: 800 Ft;
diák, nyugdíjas és terézvárosi: 400 Ft
Eötös10 - Közösségi és Kulturális Szintér
1067 Budapest, Eötös utca 10.
www.eotvos10.hu, www.tazlo.hu

TÁNCOLDA - CSALÁDI TÁNC HÁZ

minden páros héten pénteken 17.00-18.00-ig
Kéthetente pénteken, a Tázló klubok estjén családi
tánc házba invitáljuk a mondókákat, körjátékokat,
dalokat, néptánc lépéseket tanulni vágyó kisebb és
nagyobb gyermekes családokat.
Vezeti: Pálfi-Cseri Anikó óvodapedagógus, „Így
tedd rá” táncoktató
Jegyár: 600 Ft/fő (2 éves kor alatt díjtalan),
terézvárosiaknak 300 Ft/fő
Információ: 06-1-6900-978
urban.judit@eotvos10.hu
Eötös10 - Közösségi és Kulturális Szintér
1067 Budapest, Eötös utca 10.
www.eotvos10.hu

APRÓK TÁNCA

minden pénteken 17.00-18.30 óráig
Szeretettel várjuk azokat a játszani, táncolni,
énekelni, kézműveskedni vágyó gyerekeket és
szüleiket, akik szeretnének megismerkedni az

évkörhöz tartozó ünnepeink és jeles napjaink
szokásaival! Minden héten más hangszerezen szól a
talpalávaló: duda, tekerő, furulya, citera, hegedű,
koboz, gardon.
Belépő: 500 Ft/fő (2 éves kor felett)
Információ: Legeza Márta
Tel.: 06-1-225-6086; 06-30-731-1327
Hagyományok Háza Magyar Népi Iparművészeti
Múzeum
Apor Péter utcai közösségi terem
1011 Budapest, Apor Péter utca 2-4.
legeza.marta@hagyomanyokhaza.hu
www.hagyomanyokhaza.hu

SZOMBAT

„ARANYTÍZ” TÁNC HÁZ
minden szombaton 17.00-00.00
18.00 – 19.00: Aprók tánca Csatai László Csídu
vezetésével
19.00 – 20.00: Kézműves foglalkozás Horti Zoltán
vagy Szöllősi Anna vezetésével
20.00 – 21.00: Kalotaszegi csárdás tanítása –
Bánhegyi Nikoletta és Bohus György
21.10 – 21.30: Énektanítás – Bánhegyi Nikoletta
21.30 – 00.00: Táncrendek (változó zenekarokkal)
Gyermek tánc ház: a belépés a gyermekek számára
ingyenes, a kísérőknek 500 Ft/fő
Felnőtt tánc ház: 700 Ft/fő
Aranytíz Kultúrház
1051 Budapest, Arany J. u. 10.
Tel.: 06-1-354-3400
aranytiz@aranytiz.hu
www.aranytiz.hu

KAMASZ TÁNC HÁZ A SARJÚ BANDÁVAL
havonta egyszer 18.00-22.00
A 2016-os „Fölszállott a páva” vetélkedőből jól
ismert Sarjú Banda havonta egyszer tánc ház
muzsikál, ahova a tizenéveseket várjuk. A kamasz
tánc ház azoknak a fiataloknak nyújt tánc ház
élményt, akik a gyerektánc házakból már kinőttek, a
felnőtt tánc házakhoz pedig még túl fiatalok. Korai,
18.00 órai kezdéssel várjuk a tizenéveseket szülői
kísérettel, vagy anélkül, a tánc ház 22.00 óráig
tart és ingyenes. A táncloknak már tudók mellett
számítunk azokra is, akik most ismerkednének a
néptáncal, tánc házal, tánc tanáraink segítik a
bekapcsolódást akár teljesen kezdő szinttől.
Fonó Budai Zeneház
1116 Budapest, Sztregova u. 3.
fono@fono.hu; www.fono.hu

MOLDVAI CSÁNGÓ ÉS GYIMESI TÁNC HÁZ

kéthetente szombaton 19.00-24.00
A tánc házban a Sülti zenekar, valamint a gyimesi
népzenét játszó Pesti Csángók Baráti Társaság
Zenekar zenél. Az eredeti népzene mellett lesz
tánc tanítás kezdőknek és haladóknak, valamint
közös éneklés és anekdotázás a csángó énekléssel,
Szilágyi Angelikával.
Belépő: 700 Ft
TEMI Fővárosi Művelődési Ház
1119 Budapest, Fehérvári út 47.
Tel.: 06-1-203-3868
fjh@fmhnet.hu; www.fmhnet.hu

APRÓK TÁNCA

kéthetente szombaton 16.00-17.30-ig
szeptember 22.: Itt az ősz; október 6.: Diószüret;
október 20.: Kukoricamorzsó; november 3.:
Márton nap; november 17.: Jeles névnapok;

december 1.: Advent; december 15.: Karácsonyi
készülődés
Kézművesség, népi mondókák, népi énekes játékok
tanulása
Belépődíj: 450 Ft/fő 1 éves kortól
Szórakaténusz Játékmúzeum és Műhely
Kecskemét, Gáspár A. u. 11.
Tel.: 06-76-481-469
muzeumesmuhely@szorakatenusz.hu
www.facebook.com/szoraka
www.szorakatenusz.hu

VASÁRNAP

VASÁRNAPI INTENZÍV NÉPTÁNC

vasárnapi tanfolyamok:
"A" tanfolyam: mezőszegi táncok 16:45-18:45-ig
"B" tanfolyam: kalotaszegi magyar és román
táncok 19:00-21:00-ig
Fiatalság lendülettel olyan magyar néptáncokat
oktatunk, melyeket a mai tánc házakban a leginkább
kedvelnek, zenéjüket mindig húzzák. Bármely
korosztály érdeklődését szívesen várjuk akár
teljesen kezdők, akár olyanok, akik a néptáncal már
korábban kapcsolatba kerültek, alapszintű tudással
rendelkeznek.
Oktatók: Horányi Csaba és Horányi-Pirók Panka
Jelentkezés előzetesen:
Horányi Csaba: 06-30-308-7743,
horanyi.csaba@freemail.hu
Horányi-Pirók Panka: 06-20-615-0404,
pankapirok@gmail.com
Marczibányi Téri Művelődési Központ
1022 Budapest, Marczibányi tér 5/A
www.marcsi.hu
www.intenzioneptanc.hu

APRÓK TÁNCA - MAGYAR TÁNC HÁZ GYEREKEKNEK

vasárnaponként 11.00-12.00 óráig
Közreműködik a Mező Együttes és Kovács
Zsuzsanna
A tánc ház minden alkalommal 10.00-11.00 óráig
kézműves foglalkozás előzi meg
Vezeti: Kiss Erzsébet kézműves
Belépő: 500 Ft/fő
Időpontok: szeptember 30., október 7., 21., 28.,
november 4., 18., 25., december 9., 16., 2019.
január 6., 13., 20., 27.
Cserepesház – Zuglói Művelődési Ház
1144 Budapest, Vezér u. 28/b
Tel.: 06-1-363-2656, 06-1-383-1341
info@cserepeshaz.hu
www.cserepeshaz.hu

KÖKÉTÁNC GYERMEKTÁNC HÁZ

minden vasárnap 10.00-12.00 óráig
Moldvai és gyimesi népzenevel, sok-sok játékkal,
mondókával, kézműves foglalkozással, régi és új
ünnepekket várjuk a nagyérdemű aprónépet 1-7
éves korig.
Tánc és játékok:
Sándor Ildikó, Prekler Kata, Gundyné Szerényi
Andrea, Mályi Bori, Kiss Blanka
Muzsika:
Kerényi Róbert (furulya), Horváth Gyula (koboz),
Nyíri László (hegedű), Vellner Balázs (dob)
Kézművesség: Csiki Virág, Makrai Krisztina
Belépő: 600 Ft/fő;
Marczibányi Téri Művelődési Központ
1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a.
www.marcsi.hu

NEMZETI TÁNCSZÍNHÁZ

VÁRKERT BAZÁR

2018. szeptember 24. 19:00
Menyegző | Tavaszi áldozat
Szegedi Kortárs Balett

2018. október 3. 10:30; 15:00
Sárkánymese
Magyar Nemzeti Táncgyűttes

2018. október 4. 19:00
Három nővér
Budapest Táncszínház

MŰPA – FESZTIVÁL SZÍNHÁZ

2018. szeptember 24. 19:00
Napszédítő
Magyar Nemzeti Táncgyűttes

2018. október 2. 19:00
Rómeó és Júlia
Pécsi Balett

2018. október 8. 19:00
OktóberPest Tango-show
Budai László és vendégei

MU SZÍNHÁZ – STÚDIÓSZÍNPAD

2018. szeptember 25., 26. 10:00
Talpak alatt
Duna Táncműhely – Káva Kulturális Műhely –
Nemzeti Táncszínház

BETHLEN TÉRI SZÍNHÁZ

2018. szeptember 3. 10:30
Igaz történet alapján
NTSZ-KET-Káva-BTSZ

2018. október 10. 19:00
Tátika
Góbi Rita Társulat

www.nemzetitancszinhasz.hu

Pillanatképek a Táncháztalálkozóról

Kubinyi Júlia
Fotó: Gorác József

Szabó Szilárd
Fotó: Gorác József

Vajai Franciska és Gilyén Miklós
Fotó: Majnik Zsolt

Táncháztalálkozó 2019

2019.
ápr. 5–7.

„Szóljatok, játszók, regölők!”

Ezt a történetet úgy is kezdhethetem, hogy, „aki nem hiszi, járjon utána!”. Ma is talány számomra az a „véletlensorozat”, ami gyökeresen megváltoztatta, egészen új irányt adott az életemnek.

1973-ban, nyár utóján az Érd-Ófalusi Általános Iskola felsős tanulóival és néhány kollegámmal Mátrafüred mellett, egy erdőben sátoráboroztunk. Egyik éjszaka hatalmas vihar ébresztett bennünket. Iszonyatosan dörgött az ég, villámok csapkodtak, ömlött az eső és hamarosan nagy szél is kerekedett, az összes sátrunkat felborogatta. A közelben sehol nem volt egy épület, ahová bemenekülhettünk volna. A gyerekek sírtak, mi, felnőttek kétségbeesetten igyekeztünk a sátrakat újra felállítani. Mindenki bőrig ázott. Hajnal felé végre elvonult a vihar, a gyerekek is, mi is nagy nehezen elcsendesedtünk. Zaklatott voltam, nem bírtam sehogy elaludni. Hogy ne zavarjam a kolleganőmet, kimentem a sátorból s egy marék újságpapírból meg egy kis köteg száraz rőzséből tüzet gyújtottam.

Hajnalig üldögéltem a pislákoló tüzecke mellett. Ahogy a nap első sugarai átszűrődtek a lombokon, a hamvadó tűz szélén, a hamuban a szemem rávetődött egy féltényérnyi újságdarabkára. Fel-emeltem, elolvastam a rajta lévő szöveget. Egy kis keretben a Népművelési Intézet országos színjáték-pályázatának a felhívása volt. „Szóljatok, játszók, regölők!” címmel népművészeti témájú forgatókönyv-pályázatot hirdettek. Az égett újságdarabkán a szöveg teljesen ép volt, határidővel, kívánalmakkal, postacímmel stb. Bár még soha életemben nem írtam forgatókönyvet, azt hiszem, nem is láttam, azonnal elhatároztam, hogy részt veszek ezen a pályázaton: két forgatókönyvet írok, az egyiket a népdalkörömnek, a másikat magamnak. Még két órám volt a gyerekek ébresztőjéig. Háromnegyed hétre a fejemben már készen voltak a „művek”. Bementem a sátorba, felköltöttem Kertész Zsuzsa kolleganőmet s a kezébe nyomtam az újságdarabot.

- Nézd! Ezt én megnyerem.
- Mi? Mit akarsz? – kérdezte álmosan, morcosan.

Domokos Vilmosné,
az Érdi Bukovinai Székely Népdalkör egyik alapítótagja

- Megnyerem ezt a pályázatot!
- Neked az agyadra ment az éjszakai vihar – felelte bosszúsan Zsuzsika és mérgesen otthagytam.

Köztünk soha többé erről a dologról több szó nem esett. Miután hazajöttünk a táborozásból, két hét alatt könnyedén megírtam a forgatókönyveket, szinte kigurultak a fejemből, határozottan éreztem, hogy jók. Az egyik forgatókönyv címét egy szép bukovinai székely népdalból merítettem: „Édes hazám, mit vétettem?”. Ebben a szerkesztett műsorban népdalok, balladák, mondák segítségével felelevenítettem a bukovinai székelyek történetét.

A monodrámám címe – Csiki Veronika nannyókám hozzájárulásával – „Csiki Véro élete” lett. Ebben egyik szeretett, boldogtalan adatközlőm keserves életét dolgoztam fel, aki kiszolgáltatottságában mindig kibőjtöléssel próbált elégtételt nyerni az elszenvedett sérelmeiért.

A forgatókönyveket kézzel írtam, mert nem volt írógépem. Egy ideig töprengtem, hogy kinek is mutassam meg ismerőseim közül a „zsenéimet” benyújtás előtt. Nagyon félttem, hogy kinevetnek, ezért végül úgy döntöttem, hogy nem mutatom meg senkinek.

Közeledett a határidő, már csak egy jó gépírónőre lett volna szükségem. Abban az időben az iskolákon kívül csak a tanácsházán voltak írógépek. Az érdi piacon összetalálkoztam egy ismerőssel, megkérdeztem tőle, hogy nem ismer-e valakit, aki jól tud gépelni és vállalna gépelést.

- Itt van egy – felelte nevetve, s a mellettem salátákat válogató asszonyra mutatott.

Molnár Tiborné Erzsikével pillanatok alatt megegyeztünk, s délután már hozzá is fogtunk a munkához. Két nap múlva „Vadrózsa” jelisével útra bocsátottam az írásaimat.

1974 januárjának elején értesítést kaptam a Népművelési Intézetből valami ilyenféle szöveggel: „Tisztelt Asszonyom! Az Ön forgatókönyve is díjat nyert a »Szóljatok, játszók, regölők!« című országos színjáték-pályázaton.”

A díjkiosztó ünnepséget Hajdúszoboszlón rendezték meg 1974. január 25-én. Nagy sereglet gyűlt össze, főként az amatőr színjátásban érdekelt, egymást jól ismerő szakemberek voltak jelen. Mint utóbb megtudtam, összesen száztizenketten pályáztunk.

A bíráló bizottság hosszasan sorolta a neveket, rengeteg különdíjat is kiosztottak, méltatták a versenyzőket. Valahogy elvesztettem a fonalat, nem tudtam követni, hogy hanyadik helyezettnél is tartanak. Egyszer csak elhangzott az én nevem is: Szentés Jánosné. A bejelentés nyomán hatalmas hahota tört ki a teremben. Néhányan felmordultak, hogy „Ki a fene az a Szentés Jánosné?”

Elvörösödve, riadtan nyújtottam a kezemet a zsűri elnökének, Debreceni Tibornak, átvettem az oklevelet, de csak később mertem rápillantani, hogy hanyadik is lettem. Az oklevél alján ez állt: „A bíráló bizottság I. díjban részesítette”.

Szünetben odajött hozzám Bicskei Gábor, a Népművelési Intézet munkatársa és mentegetőzve magyarázkodott:

- Ne haragudjon a kollegákra, nem bántani akarták, de hát magát itt senki nem ismeri! A mi köreinkben nem szokás asszonynéven írni. Kérem, a szünet után olvasson fel egy részletet a monodrámájából, hogy megismerhessék.
- Kívülről tudom az egészet – feleltem és vállaltam a hirtelen fellépést.

A jelmezemmel egy kis gondom támadt, mert a történet egy nyolcvanéves öregasszony életéről szólt, én meg magassarkú cipőben, miniszoknyában voltam, és mindössze harmincéves. A forgatókönyvemben díszleteket, jelmezeket, háttérjátékokat terveztem, itt, most csak egy hatalmas, kopasz színpad állt rendelkezésemre. Hirtelen megláttam, hogy az egyik, balladát játszó diákcsoportnál van egy jó nagy, fekete berliner kendő. Elkértem és a színpad szélén álló szék karfájára terítettem. Amikor jelt kaptam a kezdésre, a színpad mögül hosszú, ki-mért léptekkel a székig sétáltam. Leemeltem a karfáról a nagykendőt s egyetlen lendülettel beleburkolóztam. A kendő alatt szinte összekuporodtam, felemeltem a fejemet s mondani kezdtem a nyolcvanéves asszony panaszait. Akkor, ott, a színpadon megszületett Csiki Véró. Mikor vége lett rögtönzött előadásomnak, számomra aggasztóan hosszú csend következett, majd kitört a szűnni nem akaró taps. Az emberek felálltak és kiabáltak. Értetlenül álltam a siker ilyen megnyilvánulása előtt, nem is igen tudtam, hogy hogyan kellene viselkednem. Amikor letántorogtam a színpadról, körülvettek, ölelgettek az emberek. Akkor sokan a szívükbe zártak, többekkel máig tartó barátságot kötöttem.

Bernát László, kiváló újságíró a Pesti Hírlapban másnap nagy cikket szentelt a díjkiosztó ünnepségnek. Azt írta: *„A bemutatók között volt azután olyan is, amely egységes sikert, egyenesen lelkesedést váltott ki. Kóka Rozália érdi tanítónő adta elő Csiki Véró élete című monológját, ... fekete nagykendőt terített a vállára és elkezdte székely dialektusban egy megdöbbenő paraszti életút, szinte napjainkban játszódó balladisztikus tragédiájának tolmácsolását... Úgy írta meg ezt a históriát, hogy az valóban modern ballada, a nők huszadik századi kiszolgáltatottságáról a paraszti környezetben, s külön egy népcsoport tragikus útjáról.”*

Az Egyetemi Színpad öltözőjében Tornai Józseffel és Pribojszky Mátyással
(Fotó: Sági István)

Az Érdi Bukovinai Székely Népdalkör, 1989. december 17.
(Fotó: Gy. Balás Béla)

A hihetetlen nagy siker, még nagyobb közönség előtt hamarosan megismétlődött az Egyetemi Színpadon is. Ekkor az Érdi Bukovinai Székely Népdalkörrel bemutattuk a második díjat nyert „Édes hazám, mit vétettem?” című műsort is. Az eredetileg tervezettől eltérően, most is a Hajdúszoboszlón kipróbált, puritán módon előadtam a Csiki Vérót.

A „Szóljatok, játszó, regölök!” pályázatnak hátra volt még egy fordulója, a díjnyertes pályamunkák színpadi bemutatójának versenye, amit márciusban, Szolnokon rendeztek meg. Ide már vittem a népdalkörömet is. Az előadásunkkal nem volt semmi baj, hibátlan volt, a közönség is nagyon jól fogadta, felvette a Kossuth Rádió is és a televízió is. Az együttesem első díjas lett, én a bemutató nagydíját nyertem el.

Néhány nap múlva valaki közölte velem telefonon, hogy a televíziós felvétel nem sikerült. Furcsálltam ugyan, de nem fogtam fel tragikusan a dolgot, beletörődtem. Az asszonyokkal együtt nagy izgalommal vártuk a rádiófelvétel lejátszását. A Kossuth Rádió hamarosan műsorra is tűzte. Amikor meghallottam, nem akartam hinni a fülemnek. Műsorunkból az összes helynevet: Madéfalvát, Moldvát, Bukovinát, Bácskát, a népeket: az osztrákokat, a románokat, az oroszokat, a svábokat és az időpontokat is mind kivágták. Másnap dühösen felhívtam a műsor szerkesztőjét, Asperján Györgyöt, és elég durva szavakat használva, számonkértem tőle, hogy:

- Miért herélte ki a műsorunkat?
- Ne legyen közönséges – utasított rendre a szerkesztő elvtárs. – Meg van örülve? Nemzetközi bonyodalmakat akar?

Nem értettem meg az érveit, egyáltalán nem voltam tisztában az akkori kultúrpo-

litika elveivel, mérhetetlenül sértőnek találtam az eljárását, tovább ágáltam. Végül Asperján György megdühödött, szinte rikácsolva kiáltotta:

– Amíg én élek, maga a lábát a Magyar Rádióba be nem teszi!

Sokáig neheztem a szerencsétlen emberre, csak sok idő elteltével értettem meg, hogy ő egy báb, egy eszköz volt az elnyomó hatalom kezében.

Azért egyszer még bementem Asperján György „utcájába”. Salgótarjánban volt egy színházi fesztivál, ahol az érdi gimnázium irodalmi színpadával lettünk riválisok. Városunk kiváló magyartanárnője összefogott a nagyhatalmúnak látszó rádióssal és hatalmas kampányt folytatott a versenyből való kizárásunkért, mondván, hogy amit mi csinálunk, az „nacionalista iszonyat”. Az akciójuk nem sikerült, a zsűri többi tagjai megvédték bennünket, megkaptuk az immár szokásos I. és II. helyezést, de sikerült a szíven nagy sebet ütniük.

Végül a Csiki Vérót a Népművelési Intézet megbízásából Pauló Lajos filmrendező filmre vette, vagy kétszer bemutatták a televízióban is. A Népművelési Intézet munkatársai oktatóanyagként vetítették továbbképzéseken. Később a forgatókönyv is megjelent egy intézeti kiadványban. Még egyszer eljártam a Zenetudományi Intézetben és azután örökre levettem a műsorról. Amikor az „Egy asszon két vétkeskéje” című kötetemet írtam, a forgatókönyvet átalakítottam novellává. [...]

Mint említettem, a népdalkör megalakulásakor előbb a könyvtárban, majd a Vörösmarty Mihály Gimnáziumban kaptunk próbalehetőséget. 1972-ben – nagy örömünkre – végre felépült és megnyílt a művelődési ház. Szokatlan küllemén kissé fanyalgotunk mi is, miként minden konzervatív ízlésű érdi lakos, de hamarosan felfedeztük az épület sokoldalúságát, nagyszerű lehetőségeit, és igazi alkotó térként használtuk és használjuk ma is.

Akkor nem tudtunk semmit se az építészekről, se az épület stílusáról, csak most, az internet korában akadtam rá az alábbi feljegyzésre.

Az Aranypáva vetélkedőn Salgótarjánban – az Érdi Bukovinai Székely Népdalkör és a Mákvirág együttes (Szijjártó Csaba, Dövényi Péter, Nagymarosy András)

„Az 1969-ben, Emödy Attila és Vukovich Miklós által tervezett, 1972-ben átadott Művelődési Központ volt az első építészeti jelentős középület a város központjában. Az épület kemény geometrikus vonalaival, »tisztá« tömegével, tradicionális hangulatot árasztva talán elsőként tett kísérletet a modern és a hagyományos építészeti ötvözésére, figyelembe véve közvetlen környezetének, az Alsó utcának a karakterét is. Ez a tervezői szándék egy kertvárosi központjában bizonyította egy »másfajta«, az államilag támogatottól eltérő építészeti gondolkodás jelenlétét Magyarországon – azt, hogy volt alternatívája az egyetemes modern építészeti nemzeti jellegű értelmezésének is. Egyes vélemények szerint az érdi Művelődési Ház nem tartozik a modern stílusú épületek közé, hanem már az 1960-as évek végén más utat kereső építészeti alkotása.”

Azt se tudtuk, hogy a ház funkciója az MSZMP KB legfelsőbb vezetésében már formálódó és majd 1976-ban törvényerőre emelkedő közművelődési törvény (1976: V. tc.) végrehajtásának egyik színtere lesz. A cél „az általánosan és szakmailag művelt, szocialista világnézetű közösségi gondolkodású emberek formálása, a művelődési különbségek felszámolása, a nemzeti művelődés anyanyelven történő biztosítása”.

A népdalkör Szekszárdon (Fotó: Sági István)

Számomra ez az intézmény arra teremtett lehetőséget, hogy összeszedjem az Érdre költözött bukovinai székelyeket, hogy időről időre találkozzunk, beszélgessünk; hogy különböző rendezvények során megerősödjön az annyira megtört, elhalványult bukovinai székely öntudatuk. Hamarosan az Érdi Bukovinai Székely Népdalkör a lelke lett ennek a kis közösségnek.

A színpadi bemutatkozások, az újságcikkek, a jó kritikák nagyon gyorsan megtették a hatásukat. A népdalkörömmel együtt is, egyedül is rengeteg meghívást kaptam az ország minden részéből. Minden szereplést elvállaltunk, mindenhová elmentünk. Évente ötven-hatvan előadást tartottunk. Hét közben mindenki dolgozott vagy tanult, a hétvégeken utaztunk, felléptünk, szinte nem

volt egy szabad hétvégénk sem. Az asszonyok egy ideig győzték lekedéssel, de egyre több család kezdett lázadni, hogy az édesanya soha nincs otthon. Sorra maradoztak ki az együttesből az asszonyok. Szerencsére az iskolában hetedik, nyolcadik osztályban éneket tanítottam, kiválogattam hát egy csapat szép hangú, tehetséges és lelkes kislányt és megtanítottam nekik a bukovinai székely népdalokat. Ha nem is pótolták teljesen a kimaradott székely asszonyokat, de a színpadon megállták a helyüket, és biztosították az együttes folyamatos, magas színvonalú működését. Ezúttal az iskola igazgatója is támogatta a munkámat.

Sajnos nem találok feljegyzéseimben a nyomát, de bizonyosan 1974-ben történhetett, hogy a népdalkörömmel a Kölni Rádió készített műsort. A felvételre az Olasz Kultúrintézetben, a Bródy Sándor utca 8-ban került sor. A csodálatos, sötétkék bársonnyal kárpitozott, kiváló akusztikájú teremben csak mi voltunk és a német zenei rendező. Mi talpig népviseletben, mély átéléssel fújtuk a legszébb keservesünket, ő papucsos lábát az asztal tetején keresztbe téve, közönyös képpel forgatta pofazacskójában a rágógumiját. Sérelmesnek találtam a viselkedését, és amikor a felvétel véget ért – megfélekedve a reám szerelt mikroportról –, mérgesen megjegyeztem: „A fene a pofáját ennek a svábnak! Mi a legszentebb dalainkat énekeljük, ő meg itt felkalangyált lábakkal nyámmog a képünkbe!”. Erre kiszólt a stúdióból a magyar hangmérnök: „Ezekről ne várjanak semmi tiszteletet! Ezek azt képzelik, hogy ők az Atyaistenek.”. Mondhatom, hogy keserű szájjal hagytam el a nagyszerű termet. A felvétel nagyon jól sikerült, egy szép, negyvenperces műsor született belőle.

Alig telt el néhány hét, több előadásból álló hangversenysorozatra kaptunk meghívást Kölnbe. Elmondhatatlanul örültünk. Mentem megbocsátottam minden bűnét a tiszteletlen német úrnak. A kiutaztatást a Vörösmarty téren, a Pesti Vigadóban székelő Nemzetközi Koncert Igazgatóság (NKI, másik nevén Interkoncert) kezdte szervezni. Heteken át szaladgáltam az irodájukba, míg végre, nagy keservesen elkészültek az útleveleink. Lázasan, boldogan készülődünk, vészesen közeledett az utazás napja. Egyik nap hívtak az érdi pártbizottságra. Mit sem sejtve megjelentem a mondott időre. Az érdi párttitkár, a KISZ-titkár és egy idegen, „járás elvtárs” fogadtak. Hosszú és kínos faggatás következett. Milyen kapcsolatom van a Szabad Európa Rádióval? Kiket ismerek Nyugat-Németországban? Hogy kerültem kapcsolatba a kölniekkel stb., stb.

Elmondtam részletesen mindent, hogy s mint történt a rádiófelvétel, hogy nem ismerek senkit Németországban, a Szabad Európa Rádiónál sincs ismerősöm. Egy hatalmas és kemény hangú kioktatás következett. Mit képelek én? Van fogalmam, hogy micsonda veszélyeket rejt magában a mi kiutazásunk? Száz szónak is egy a vége: az utazást nem engedélyezték. Az asszonyok nagyon szomorúak voltak. Másnap megverten és megszegyenülve kellett bemenem az Interkoncert irodájába, hogy lemondjam az utazást. Hogy mentsem a menthetőt, saját kezemmel áztattam le az útleveleinkről az okmánybélyegeket, visszavették és visszakaptuk a befizetett nyolcszáz forintjainkat.

Én azelőtt soha nem vágytam Nyugatra, de most végtelenül elfogott a düh és a dac: azért is kimegyek! Megnézem, hogy mi a fene van Nyugaton, amitől annyira óvnak bennünket. Még megvolt a „Szóljatok, játszó, regőlők!” pályázaton kapott pénzjutalmam, és volt egy párizsi, meg egy Ulm melletti faluba, Biberachba szóló meghívásom. Összeszedtem magam, és amint megkaptam az útlevelemet, kiutaztam egy hónapra.

Biberachban vendégmunkásként dolgozott az egyik bajmoki unokatestvérem, Somogyi István, aki mérlegkészítő technikus volt, és a felesége, Margit, aki betanított munkásként dolgozott egy üzemben. Két hétig nálunk laktam. Kirándulást tettünk Ulm-

A népdalkör tagjai (Fotó: Sági István)

ba, megcsodáltam a híres, gyönyörű gótikus székesegyházat, felkerestünk néhány szép kirándulóhelyet a Duna partján. Nem tagadom, a Németországban látott bőség, a számunkra elérhetetlen gazdagság, a hétköznapi emberek számára is rendelkezésre álló, mindennapi kényelem sokkoló volt. Többször is könnyekre fakadtam. Állandóan hasonlítottam a dolgokat. Még a rokonaim albérletét is luxus otthonnak láttam az én lakásomhoz képest. Unokatestvéremek jól kerestek, két autót tartottak fenn. Náluk találkoztam és beszélgettem több kinn dolgozó vajdasági magyarral is. Hamar kiderültek számomra a vendégmunkás lét árnyoldalai is. Többen is elmondták, hogy a német munkáltatók nem veszik emberszámba, csupán valamiféle dolgozó páriáknak tekintik őket.

Németországból Párizsba utaztam, ahol egy Prat Christian nevű fiatal ember vendége voltam. Vele Budapesten, a Fővárosi Művelődési Házban ismerkedtem meg egyik előadásunk alkalmával. Utána sokáig beszélgettünk. Elmondta, hogy 1956-ban Párizsban rekedt magyar cigányzenészekkel találkozott. Általuk úgy megszerette Magyarországot, hogy a következő évben – profi kerékpárversenyző lévén – elbiciklizett Budapestre. Attól kezdve évente eljött Magyarországra és bebarangolta a legszebb tájait. Jól megtanult magyarul és nagy baráti kört alakított ki magának, akik közül többeket vendégül látott már Párizsban. Christian ismeretségünk idején metróalkalmazott volt. Menyasszonyával, Reginával nagyszerű programot szerveztek nekem. Nappal, amíg ők dolgoztak, én a múzeumokat, képtárakat jártam. Estéknként hangversenyekre, éttermekbe mentünk. A Notre-Dame-ban orgonahangversenyt hallgattunk, egy Párizs melletti kastélyban Gheorghe Zamfir, román pánsíp-művész koncertjén vettünk részt. Elvittek Trianonba is. Július 14-én, az 1789-es nagy francia forradalom évfordulóján megnéztük a Tour de France befutóját a Diadalív közelében. Éppen francia versenyző lett a bajnok. Azt az örömmujongást! Este a Szajján, egy sétahajóról néztük végig az ünnepi tűzijátékot.

Láttam az Invalidusok Dómjában Napóleon síremlékét. Nem győztem csodálkozni a franciák Napóleon-imádatán.

Estéknként, amíg a Notre-Dame előtti téren várakoztam a barátaimra, bámultam a sok színes bőrű embert: arabok, afrikaiak, kínaiak hangoskodtak, nyüzsögtek önfeledten körülöttem. Akkor még meg se fordult a fejemben, hogy féljek tőlük.

A nyugati kirándulás nagyon tanulságos volt számomra. Nagyon jót tett a lelkemnek, hogy elmentem és körülnéztem egy kicsit. Egészen megnyugodtam, megerősödtem abban a hitemben, hogy akárhogy is van nálunk, nekem itthon a helyem. Újult erővel folytattam a munkámat.

KROÓ KATALIN VERSEI

SZIVÁRGÓ ELSZÁRMAZÁS

Kis árulások, talajbéli átszivárgások,
Jobbra-balra csusszanások,
Maszatólások.

Milliméternyi oldalra sasszézás,
Vonalon túli báméskodás – sóvárgás – átlopakodás.
Visszaszólás. Felszólamlás. Beomlás.

Elsőre nesztelenül, majd mind neszezősebben.
Egykor lelket kínálva, kendőzetlenül –
Majd ruhaborítású vértetben mind keszkenősebben.
Dacosan felkenten.

Újabban arctalanul-pofátlanul, leplezetlen elhajlásokkal,
Robbanászajoktól éles szóváltásokkal,
Szilárdan odafagyó borzolóadásban,
Kitartottan lefojtott hisztériában.

Végül ránk ereszkedik arcvesztésünk sótalansága,
A szétsodródó világfelek megpecsételt bénultsága,
A némaság sótalansága.

Keskenyen szivárog a fájdalom.

Óriás lélekcsuszamlás helyett csak egy utolsó, alig érzékelhető újabb arrébbmozdulás,
Csusszanás – átszivárgás
A létezésen kívülre.

Nemtelenül-becstelenül,
Keszkenőtlenül-dicstelenül,
Csúszósan elszivároghva,
Hűtlenül.

Visszahozhatatlanul elszármazva.

Ekkor már nem vagyunk.

ÉS AKKOR JÖTT EGY ANGYAL

Úgy kezdődött... Hogyan is?

Bevégződött. Elvégezték.

A jóságot és megértést kivégezték. Magukat felvértették.

Netán volt eleje is, nem csak vége?

Vagy csak eleje, ám soha nem faragják teljesen készre?

Folytonos kezdésben-zárásban halad egy helyben topogva előre?

Csak te nem vagy hajlandó elhinni, így elsőre?

És sokadszorra sem.

Örökkévalóan sohasem.

Hited tiszta életbor, az pedig lőre.

Reményed, hidd meg, dőre.

Bevégződött. A meleg-puha megnyugvást, a szép szavakat és békét kivégezték.

Heves mozdulatokkal leterítették.

Elhessegették.

Áttetsző világunkból kitessekelték.

Zöldfüvű életmezőnkről kivezették.

Bensőséges gondolatainkat megerőszkolva, képzeletünket aprólékos bontásban feltérképezve, kárörvendő vigyorral kiszegescselték mocskos faliújságjukra.

Lelkünk összes rezzenését Röntgen-villanásokkal lefényképezték és filléres sóval tartósították.

Mindazt, mi suhanó, rebbenő, lebegő, imbolygó, hozzárögzítették a cölöphöz – odacövekelték.

Testünk madzaggal rátekerítették, oda rá, a pózna-oszlopra – egy darabig tekervényesen vonaglott.

Az oszlop meredezett, lelkünk kínban tekeredett.

Ők is csúszkáltak jobbra-balra kemény és szilaj vértetükben, mely mégsem védelmezte őket.

Öndicsőségük merev pajzsa ugyan soha nem horpadt be, de hullónyálas-öntudatlanságban csusszantak jobbra balra, millimétereket, centimétereket lengtek ki.

Majd kilométereket, de az sem változtatott semmin, mert vonaglni nem bírtak, csak szánalmasan-nyákosan billentek le újra és újra az égbemeredő egyenes céltengelyről, egyre nagyobb köröket leírva.

Mégis odaragadtak a függőleges tengelyhez.

Lecsusszanva voltak odaragadva.

Kilométeres centiméterekben oldalazva-kikanyarítva a létezés értelmetlenségét agyuk tompa alkotóképtelenségében.

Nem volt rajtuk mit fényképezni – hiányzott képzeletük.

Nem lehetett mit odaszögezni – embert meghazudtoló anyagból volt testük, a szegecsre méltó kalapács nem fogta.

Nem volt érdemes lökdösní és toszogatni őket, lépéseik, lélegzetük, szellemük nélkülözöte a ruganyosságot.

Bemozdíthatatlanok voltak, miközben alpári csusszanásaikkal egyre nagyobb körökben kanyarították ki lélegzetterünköl saját életmozgásunkat.

Fojtogattak bennünket.

A suhanás megtorpant, majd leszállt.

A rebbenés megrettent.

A lebegés megrekedt.

Az imbolygás megkövült.

A lélek megjegecesedett.

Testünk tovább vonaglott a póznán.

Még tekervényesen, de fogyva tekergő ívekben.

Egyre kisebbekben.

Végül elfogytak a vonaglások is.

Beledermedtek a leszálló suhanásba, a megrettent rebbenésbe, a megrekedt lebegésbe.

Imbolygás sem volt már, csak kövület.

A lélek kékesen szikrázó jégtáblákban végleg befagyott.

Így végeztetett be kivégzésünk.

Elvégezték.

És akkor valahonnan jött egy angyal.

Lágyan lefogta szemünk, és gyengéden végigsimított arcunkon.

Mégsem sikerült legyőzni bennünket.

Lelkünk az utolsó pillanatban felengedett, úgy léptünk át a halálba.

SZÍVDOBBANÁS

Dibben-dobban, ritmusosan,
Koppan-pulzál rigmusosan,
Egyenletes – megszalad,
Gyorsulóan kimarad.

Szíved cséplik, meghasad,
Lelked verik, beszakad,
Sebed tépik, felszakad,
Dobbanásod lekushad.

Mind ott fekszünk laposan.
Kúszva-mászva sármosan.
Bábozódva-tokosan.
Kátrányosan, sablonban.

Csépelten-hasadtan-gyorsulva-meredten
Ritmusban-rigmusban-lassulva-keverten

Kiverten-űzöten-felnyitva-átszakadva
Kúszottan-mászottan-hálósan-pókhálózva.

Sablon, ha mondom, sablon-sármosan
Bábos, ha kérded, bábos-tárkonyban
Punnyadt gazos-mámorban

Lapos kúszásban
Semmitmondásban
Létúszkálásban.

Dibben-dobban, ritmusbontásban,
Koppan-dörren, felricsajozva,
Dübörög már, kihangosultan,
Kivet magából, szilajosultan.

És íme ott vagy – te *ecce homo*.

Színtelen lételszigeteltségben
Harsogó jellegtelenségben
Megtaposott életakarásban
Ivartalanított tiltakozásban
Kilúgozott testetlenségben
Aritmiás félszepségben.

Ecce excelben.

Még a tövis sem szűrös.
A vér sem bíbor.
Nincs áldozat, sem kereszt.

Még cipelni sincs mit a
Semmitmondó léttempózásban.

Nincs hullámhegy vagy domb, ahova fölemelkedhetnél.
Hova vinnéd fel magányosan a keresztet a nagy alföldi
rónaságban?

Szemed előtt merőlegesen szögelt két fadeszka.
Senki sem törölgeti szivaccsal tested a víz alatt.

Íztelen, szagtalan büztelenség
Verejtéktelen könnytelenség
Ecce excel-kerevetbe dermedtség.

Csitt-csitt, ne hangosulj
Ne ritmusozz, ne rigmusozz
Maradj ki a létből, feküdj megkúszott-laposan
Azért kúsztad meg, nemdebár.

Úgysem foghatsz egeret.
Elég, ha kint dübörög, hangosul és robban.
Ha kintről befelé jutóan szétrobban.

Miért jönne bentről ki – rég nem *vagy*.
Aritmiás mezzofortéd meghunyászkodva
Elapasztja bíborvéred.
Lelohad karod, hogy föltedd a tövist.

Nincs tövis.
Vagy más helyezi fejedre?
Más még erre sincs.

Kereszt helyett – belső vérzés
Hiányszavak és megézés
Sablon rigmus, kiújuló kushadás.

Gyíksíkos kutyahasalás
Vesetaposott elkotródás
Infúziós aláfutás
Alulmaradó pulzálás.

A hetedik te magad légy.
A hetedik sordobbanás az *exce-excelben*.

Ez „kiválóságod” –
Vegyék-vigyék az excellenciások.

MÉG ITT VAGY, HOLNAP NEM LESZEL...

Még itt vagy, holnap nem leszel
az életből innentől nem veszel
semmi jót soha már nem teszel
fájdalmad, örömed, reményed
benned e világon többé nem neszel

neszel másban, ott maradsz
nősz majd fákbán, sóhajtasz
forrásokban felfakadsz
sóvár vágyat átadhatsz
a tiszta jóban ellakhatsz

ellakhatsz szeretteiddel
lélegezhetsz kertjeiddel
alhatsz kedveseiddel
ölelkezhetsz keserveiddel

itt maradsz

még itt vagy, holnap nem leszel
de sóhajtasz
felfakadsz
ellakhatsz
s mindörökké adhatsz

szeretteidben
kertjeidben
szerelmeidben
keserveidben

a kert fáiban
forrásokban
vágyaidban
a tiszta jóban

itt maradsz

lélegezel
ölelkezel
ellakol
a tiszta jóban

szeretben
szépségben
békében.

Palacsinta – III.

A hajdinalepénytől a császármorzsáig – palacsintatúra a világ körül

A különböző összetételű és sűrűségű, önthető tésztakeverékből sült lepényeket a világ minden táján készítik, persze mindenhol egy kicsit másként. Az előző részekben már megismerkedtünk az ostyafélékkel, a vékony palacsinták és a burgonyalepények néhány típusával. Kalandozásunk végén – desszertként – néhány magyar és külföldi specialitást kínálunk.

A mikor egy kicsit utánanézttem, hogy egy-egy országban milyen típusú palacsinták készülnek, számítottam rá, hogy sok érdekességet találok, mégis meglepődtem, hogy ez az egyszerű étel milyen sokféle változatban ismert szerte a világon. A palacsinta világtörténetéről az amerikai Ken Albala könyvet is írt, amely *Pancake: A Global History* címmel 2008-ban, Chicagóban jelent meg. A könyvből kiderül, hogy a palacsintafélék – amellet, hogy nagyon elterjedtek – a legtöbb népnél az ünnepek vagy más meghatározott napok, illetve napszakok érendjének is elengedhetetlen részét képezik.

Svédországban például már a középkor óta a téli időszak minden csütörtökjén tartalmaz, húsos borsóleves után *plattar*-t, azaz svéd palacsintát fogyasztanak vörösáfonya lekvárral.

Franciaországban gyertyaszentelőkor és húshagyókedden fogyasztották a francia módra készült, nagyon vékonyra sült palacsintát (neve *crepe*, a latin *crispus*=hullámos, göndör szóból), amely a megújulást jelképezte, és – hitük szerint – szerencsét, boldogságot hozott a következő idősakra. Franciaországban volt szokás az is, hogy egy pénzérmét a kézben tartva kellett kisütni majd elfogyasztani a palacsintát, közben pedig kívánni kellett valamit. Itt elsősorban édességként ették a palacsintát, de voltak sós változatok is, például gombás tejszínes szósszal vagy a tenger gyümölcseivel. Néhol a kisütött palacsintát metéltre vágva, levesbetétként fogyasztották.

Az angolok a nagyböjtöt megelőző napot *Pancake Day*-nek vagyis Palacsinta Napnak is nevezik, ugyanis e nap estéjén a házban megmaradt tojásból, vajból, zsírból palacsintát készítettek és még utoljára jól belakmároztak belőle. Sajátos húshagyókeddi angol hagyomány volt az ún. palacsintafutás (*pancake race*) is, melyet a Buckinghamshire-i Olney faluban már 1445 óta minden évben megtartanak.

Egyébként szerte Európában szokás volt húshagyókedden palacsintát fogyasztani.

Hollandiában hagyományosan hajdinaliszttól készítették a *pannekoek*e nevű palacsintát, amelyet 1560-ban Pieter Aertsen holland festő is megörökített. [1. kép] Egy 1740-ben született dokumentumban *buckwheat cakes* azaz hajdinasütemény néven említik az amerikai holland telepesek hagyományosan hajdinából sült lepényét.

Amerikában a benszülött indiánok is sütték kukoricából féltényérnyi lepényeket, erről 1607-ből származik az első adat: ekkor *Indian cake*, vagyis indián sütemény volt a neve.

1745-ben említik az amerikaiak *hoe cake* (kapasütemény) nevű palacsintaféléjét, „talán azért, mert a kapa lapos felületén süttötték” – olvasható az 1999-ben, New Yorkban kiadott *Amerikai ételek és italok enciklopédiájában*. Rhode Island-hez köthető az amerikai palacsinta egyik legerjedtebb korabeli elnevezése: *Johnnycake* vagy másként *journey cake*. A talán legtipikusabb amerikai reggeli, a ju-

1

harsziruppal leöntött „amerikai palacsinta” (*pancake*) mai formájában az 1870-es évektől terjedt el, amikor a juharszirup kereskedelmi forgalomba került. (A juharszirupot eredetileg az őslakos indiánok fogyasztották, a hódítók tőlük vették át a használatát).

Hasonló, kicsi, vastag palacsinta a holland *poftertjes*, amelyet élesztővel, kelesztéssel lazítanak és speciális, a cseh *tarkedli*-sütőhöz hasonló serpenyőben sűtik – egyszerre több kis palacsintát. [2. kép]

A japán *dorayaki* is ehhez a típushoz tartozik – ezt sütőporral lazítják és a piskótaszerű lepényeket párosával, valamilyen töltelékkel összeragasztva eszik.

Az orosz minipalacsintát, a *blincsiki*-t (*блинчики*) sósan, kaviárral vagy füstölt hallal rakják meg, és különösen nagy ünnepi ivászatok alkalmával fogyasztják előszeretettel. Édes változata kefirrel, ritkábban élesztővel készül, és *olagyi* (*оладьи*) a neve. Az oroszok még egy fajta hasonló lepénykét is sűtik túrós masszából *szirnyiki* (*сырники*) elnevezéssel, amely minden étkezéskor kapható, és amelyet annyira kedvelek, hogy amikor Oroszországban vagy a volt szovjet birodalom területén járok, feltétlenül eszem ilyet. Amint

2

majd látjuk, rendkívül egyszerű elkészíteni, ezért mindenképpen érdemes otthon is próbálkozni vele. És ha már megint a kedvenc orosz ételeimnél tartunk és a túró is szóba került, feltétlenül meg kell emlékeznünk egy másik orosz specialitásról, amely az ukránoknál, lengyeleknél is népszerű, ez pedig a *kétszer sütött palacsinta*. Ennek lényege, hogy a világosra kisütött közönséges palacsintákat úgy töltjük meg a nem folyós töltelékkel (például túró, alma, meggy vagy sósan párolt káposzta, darált hús stb.), hogy csinos kis batyut formálunk belőle, majd ezt vajban vagy más zsiradékban minden oldalán pirosra sütjük. Ezt a fajta palacsintát be is lehet panírozni, és úgy sütni ki bő olajban, de már csak a sok macera és a fölösleges kalóriák miatt sem ajánlom ezt a változatot, ráadásul a csak simán, egy kis vajban megpirított töltött palacsintabatyu elkészítésem finom tud lenni.

Hogy ne csak általánosságban beszéljünk az említett palacsintafélékről, lássunk néhány receptet is, hogy a kedves olvasók is kipróbálhassák ezeket az igazán egyszerű, de finom ételeket!

*

Poffertjes – holland minipalacsinta hajdinaliszttel

Ezt a minipalacsintát hagyományosan hajdinaliszttel készítették, ma már inkább fehér lisztet használnak. Mi most egy keveréklyesztes receptet adunk közre. A szükséges 3 dl langyos tej felében elkeverünk egy evőkanál cukrot és 4 g szárított élesztőt. Egy keverőtálban felverünk két tojást egy csipet sóval és még két kanál cukorral, hozzákeverjük az élesztős tejet, 100 g hajdinalisztet és 150 g fehérlisztet. Csomómentesre keverjük, majd hozzáadjuk a maradék tejet. Letakarva, meleg helyen hagyjuk kelni. A folyós tésztát célszerű egy nagy flakonba tölteni, melyből jól tudjuk adagolni a sütéshez. Az erre szolgáló, sok mélyedéssel ellátott serpenyőt (ha ez nincs, tarkedli-sütőt) felforrósítjuk, vajjal megkenjük, majd minden mélyedésbe engedünk a tésztából. Amikor egyik oldala megpuhult, egy hegyes pálcikával ügyesen megfordítjuk, és a másik oldalát is aranybarnára sütjük. A hollandok a forró lepénykékre egy-egy darabka vajat tesznek, és megszórják porcukorral. Ha nincs megfelelő serpenyőnk, megpróbálhatjuk palacsintasütőben is megsütni. Ez az élesztős tészta a belga gofri rokona. Ha a tésztához kevesebb tejet, több cukrot adunk, és 10 dkg olvasztott vajat is keverünk hozzá, a gofrisütőben is megsüthetjük.

*

Most lássuk az orosz minipalacsintákat és a kétszer sütött palacsintát!

*

Olagyi

Az olagyi attól finom, hogy a tésztája kefirrel és szódabikarbónával készül. A szódabikarbóna a kefir savas közegében azonnal pezsegni kezd, így a tészta könnyű, puha lesz. 3 dl kaukázusi kefirhez adjunk 1-1,5 csa-

pott teáskanál szódabikarbónát, 1-1,5 evőkanál cukrot (ne többet!), csipet sót és másfél pohár (kb. 3 dl) lisztet! Keverjük gyorsan csomómentesre (a tészta lágy galuskatészta állagú legyen!) és azonnal kezdjük hozzá a kisütéshez! A serpenyőbe tegyünk 3-4 evőkanál olajat, forrósítsuk fel, és kanállal 4-5 adagot kezdjük el közepes lángon sütni, úgy, hogy a szépen emelkedő lepénykék ne érjenek össze! Amikor az egyik oldaluk aranyszínűre sült, fordítsuk meg, és fedő alatt (!) süssük meg a másik oldalát is! Azonmód, melegen neki is eshetünk. Megszórhatjuk porcukorral, adhatunk mellé tejfölt, lekvárt, de a jó olagyi csak úgy, magában is finom. [3. kép]

*

Szirnyiki

A szirnyiki legfőbb összetevője a túró, amelyből 10-12 lepénykéhez fél kg-t 2 evőkanál cukorral, egy vanília cukorral, egy csipet sóval és egy tojás sárgájával jól kikeverünk, és villával krémszerűvé törjük. Hozzákeverünk 2 evőkanál lisztet. Kézzel jól formázható masszát kell kapnunk. Ha a túró túl nedves, akkor egy kis lisztet adunk még hozzá. Ezután kb. 1 púpos evőkanálnyi adagonként, kistányérra tett lisztbe forgatva, lisztes kézzel gombócokat formálunk és ellapítjuk őket a deszkán. Ekkor egy serpenyőben olajat vagy vajat hevítünk, és a lapított gombócokat lassú-közepes lángon mindkét oldalukon aranyszínűre sütjük. Tejfőllel tálaljuk. A szirnyiki tésztájába eredetileg nem tettek sót és vaníliacukrot, manapság már igen, sőt egy kis reszelt citromhéj sem árt neki. Ha az eredeti ízre vagyunk kíváncsiak, próbáljuk ki ízesítők nélkül is – így is, úgy is finom! Legutóbb Üzbegisztánban, a buharai Mahara családi hotel orosz háziasszonya, Ljuba Hakimova és üzbég menyé örvendeztetett meg reggelire ezzel a finomsággal. [4. kép]

*

Blincsiki - zakuszka

Sűrű, sós palacsintatésztát készítünk, esetleg tehetünk bele csipetnyi sütőport, sőt készíthetjük a holland hajdinalisztes változatot is, de cukor nélkül, majd kb. 6-7 cm átmérőjű kis palacsintákat sütünk. A kihűlt lepénykéket egyenként megkenjük sűrű tejfőllel, majd mindegyikre egy kis szelet füstölt lazacot vagy vörös kaviárt teszünk. Adhatunk mellé apró marinált gombát (orosz élelmiszerboltban kapható) vagy sa-

vanyú uborkát is. Kaporral díszítjük. Az étvágygerjesztő kupica vodka után igen jól tud esni. Vigyázat, ez drága és babrás étel, de megéri! [5. kép]

*
Vajban sült túros palacsintabatyu (két-szer sült palacsinta)

Közönséges palacsintákat sütünk, majd mind-egyiket megtöltjük sűrű túróteléssel, és batyut készítünk belőlük. A töltékhez ¼ kiló túró villával krémesre törünk 1-2 evőkanál cukorral, csipet sóval, egy vaníliás cukor felével, kevés reszelt citromhéjjal és egy kanál tejjel. A megtöltött batyukat nagyon kevés vajban, közepes lángon pirosra sütjük. Tejjel vagy csak

5

natúr fogyasztjuk. A batyukat vajazott tűzálló táliba lerakva, kevés olvasztott vajjal meghintve a sütőben is megsüthetjük. [6. kép]

*

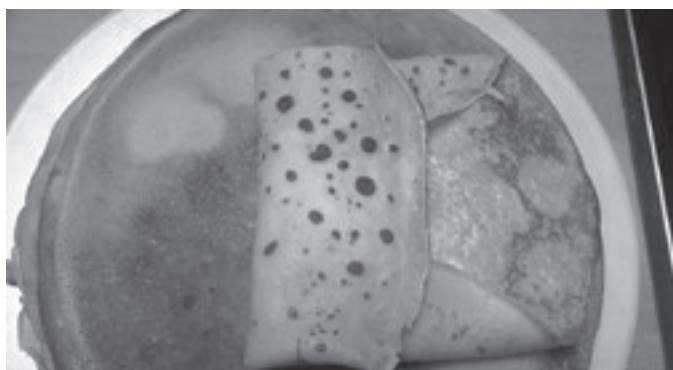
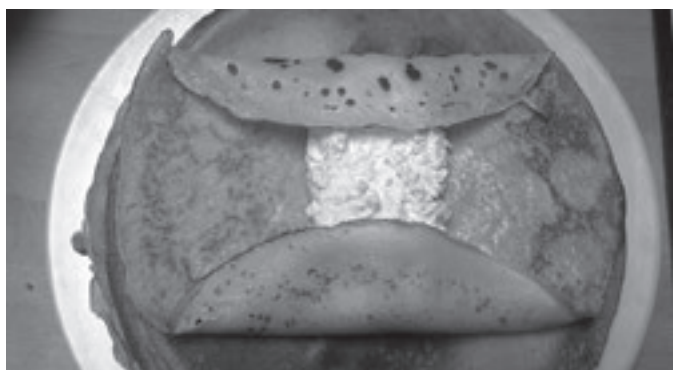
Császármorzsa, Daramorzsa

A császármorzsa osztrák eredetű tésztaétel-típus, amely különböző elnevezésekkel (*daramorzsa, aprópalacsinta, smarni, cicvara, porozinkó, kajršmorn, císařský trhanec, císařov trhanec* stb.) és receptváltozatokban az egész volt Osztrák-Magyar Monarchia területén népszerű.

A *császármorzsa* elnevezés a német *Kaiserschmarrn* tükörfordítása, ami Ferenc József császárhoz köthető, akinek állítólag ez volt a kedvenc étele. Erről több legenda is szárnyra kapott. Az egyikben az orvosai által szigorú diétára fogott osztrák császár már nagyon szeretett volna valami finomságot, ezért az éj leple alatt nekiállt palacsintát készíteni. Azonban – mivel nem volt gyakorlott szakács – a palacsinta túl vastag lett és szétszakadozott – így született meg a *Kaiserschmarrn*. Egy másik legenda szerint a karcúságára betegesen vigyázó Sissi királyné megkérte az udvari szakácsot, készítsen neki valami könnyű édességet. A szakács elkészítette az akkor még csak *schmarrn*-nak nevezett fogást, amely minden volt, csak nem könnyű desszert, emiatt Erzsébet királyné panaszt emelt férjénél a szakács ellen. Hogy igazságot tehessen, a császár maga is megkóstolta az ételt, és feleségével ellentétben neki igencsak elnyerte a tetszését, annyira, hogy a kedvenc fogása lett. A harmadik közkezdelt magyarázat szerint a császár vadászat közben betért egy parasztkunyhóba, ahol *Schmarrn*-nal vendégelte meg a házigazda. Ferenc Józsefnek annyira ízlett az egyszerű paraszti étel, hogy attól fogva saját szakácsától is gyakran rendelt ilyet és az étel nevéhez is hozzábiggyesztette a Kaiser (császár) jelzöt.

A XVI. századi felső-német nyelvújítás *Schmer, schmieren* (=szétkenni) szavából eredeztethető *Schmarrn* vagy *Schmarren* a sváb, badeni, bajor és osztrák konyhában azoknak az ételeknek a gyűjtőneve, melyek egy sűrű massa serpenyőben, darabokra tépkedve való sütésével, kevergetve készülnek. Ezeknek az ételeknek többsége édes. A legismertebb közülük a már említett tépkedett palacsinta, a *Kaiserschmarrn*, a császármorzsa. A *Semmelschmarrn* (daramorzsa) búzadarával készül, a sós változat krumplis palacsintatésztából, és hús mellé, köretként fogyasztják. A *Schmarrn* szót egyébként átvitt értelemben „értelmetlenség”, „butaság” jelentéssel is használják a német nyelvben.

A fentiek alapján tehát a császármorzsa elnevezés – bár Magyarországon széles körben használjuk – valójában csak a tisztán liszttel készült, majd darabokra szaggatott palacsintát jelölhetné. A vegyesen búzadarával és liszttel, vagy csak darával készülő étel neve helyesen daramorzsa, ahogyan a német nyelvben is. Az elkészítés időtartamában is nagy a különbség, hiszen a császármorzsa igazi „gyorsétel”: a tészta kikeverése után azonnal, percek alatt kisüthető, míg a daramorzsaéhoz a grízt legalább egy órán át kell tejben áztatni, hogy megfelelő állagú legyen a végeredmény. De persze tulajdonképpen bárhol készítjük, bárhol is nevezzük, mindegyik változat garantáltan sikert fog aratni az asztalnál. A császármorzsa vagy daramorzsa hozzávalói olyan egyszerűek, hogy bizonyára még a boltba sem kell elmennünk, ha kedvünk támad elkészíteni. Nem kell hozzá

6

más, mint liszt (vagy gríz), tojás, cukor, tej, s ha ínycseck akarunk lenni, gazdagíthatjuk tejszínnel, mazsolával, vajjal, rummal, lekvárral, kompóttal is. Lássuk a két alaptípus részletes receptjét!

*

Császármorzsa szilvaröszttivel, avagy Kaiserschmarrn mit Zwetschkenröster

A császármorzsa tésztája tulajdonképpen egy nagyon könnyű, habos palacsintatészta. Kutatásaim során nagyon különböző tej-tojás-liszt arányú tésztakeverékek receptjeit táltam, ezért arra biztatok mindenkit, hogy nyugodtan kísérletezze ki a saját változatát. Én most a jellegzetes, szilvaröszttivel tálalt bécsi császármorzsa alapreceptjét adom közre az osztrák Katrin Ludwig leírása szerint, de a két tojáshoz számított 'től-ig' liszt- tej- és cukormennyiségeket is megadom a kísérletezéshez. Ha a tojáshoz képest kevesebb a liszt és a tej, akkor piskótaszerű, ellenkező esetben inkább palacsintaszerű lesz a végeredmény.

Ha szeretjük benne a mazsolát, pár órával a felhasználás előtt egy-két evőkanálnyiit áztassunk be fél deci forró rumba, hogy megszívja magát (de anélkül is finom)!

Hozzávalók 2 tojáshoz: 200 (70-250) ml tej (fele tejszín is lehet!), 50 (50-120) g liszt, 1-2 evőkanál cukor (lehet por- vagy kristálycukor is) +

fél csomag vaníliacukor, csipet só, ízlés szerint 1-2 kk. reszelt citromhéj. A tojásokat szétválasztjuk, a fehérjét kemény habbá verjük. A sárgáját fehéredésig kikeverjük a cukrokkal és a sóval, hozzáadjuk a tejet, a citromhéjat, a lisztet, és – ha szeretjük – az áztatott mazsolát, jól összekeverjük, végül óvatosan – hogy össze ne törjük – beleforgatjuk a felvert tojásfehérjét. Egy hígabb piskótatészta-szerű keveréket kell kapnunk, amit a serpenyőnk méretétől függően egy vagy több adagban, kevés felforrósított vajban elkezdünk sütni, mint a palacsintát (ne a legnagyobb lángon, mert megéghet a vaj!). Amikor már aranysárga az alja, egy falapáttal darabokra tépkedve sütjük tovább, míg minden darab szépen meg nem pirul. A vége felé megszórhatjuk még 1-2 kanál kristálycukorral, amivel jól átforgatjuk a forró serpenyőben, így a cukor karamelizálódik és még gazdagabb ízvilágot kapunk.

A kész császármorzstát porcukorral meghintve, baracklekvárral, vagy – ha igazán autentikusak akarunk lenni – bécsi módra, szilvaröszttivel

7

tálaljuk. Ez utóbbihoz fél kilónyi szilvát kettévágva kimagozunk, 2-3 evőkanál vízzel, kevés cukorral, citromhéjjal, fahéjjal és szegfűszeggel, gyakran megkevergetve puhára pároljuk.

A kész császármorzstát azonnal, forrón tálaljuk. Mivel a császármorzsa a nehezen elrontható ételek közé tartozik, kezdők is nyugodtan próbálkozhatnak vele. [7. kép]

*

Daramorzsa

A daramorzsa a paraszti ételek közé tartozik. Alapja a durvára őrölt búza, de készülhet más gabonatórettel is. Lényeg, hogy előre beáztat-suk, mert csak így lesz kellően puha.

Készülhet csak grízzel, de ha egy kis liszt is kerül a tésztába, a végeredmény – legalábbis tapasztalataim szerint – finomabb lesz.

3-4 adaghoz 10 dkg grízt 3 púpos evőkanál liszttel, csipet sóval és 2,5 dl tejjel összekeverünk és egy órát állni hagyjuk. Ekkor hozzáadunk 2-3 to-

jást, 1 evőkanál cukrot (esetleg lehet egy kicsivel több is, de én gyakran egyáltalán nem adok hozzá cukrot), jó alaposan összekeverjük. Sűrű palacsintatészta állagot kell kapnunk, ha szükséges, még adhatunk hozzá egy kis tejet. Vanak, akik a tojásfehérjét a daramorzsához is külön felverik, én nem szoktam. Ezután egy nagy serpenyőben olajat hevíték és az egész masszát beleöntöm.

Amikor elkezd az alja pirulni, jön a „cincálás” a falapáttal. Addig tépkedem, forgatom, amíg sülés közben kisebb-nagyobb morzsákra nem esik szét a tészta, és minden része többé-kevésbé meg nem pirult. Forrón, porcukorral meghintve vagy baracklekvárral szokás tálalni, de a mi családjunkban a tejfölös-porcukros vagy a tejfölös-mézes is népszerű. [8. kép]

Juhász Katalin

8

ENGLISH TABLE OF CONTENTS

Page 3 The story of the **Téka Camp** – excerpts from **Lányi György's** book: *"Meséld el, Gyurkedli...!"* [My stories from **40 years with the Téka Ensemble**]. Distributed by Hungarian Heritage House. The first Téka Camp was held in 1983 in Hungary's Őrség region.

Everyone was surprised when over 300 young people flocked to the camp to learn and play Hungarian village music, dance, do folk crafts and be together for a week in the summer. Within a couple years they moved to another location outside the village of Nagykálló in Northeastern Hungary where Téka Camp was held until 1999, with as many as 1,200 people attending, at its peak. The Ensemble then moved the camp to Boldogkőváralja in the Zemplén region. "The idea of a camp first occurred to Téka when we wanted to play music at night [in the city], we'd get kicked out every time - sometimes politely, sometimes more aggressively..." The band needed a place where they could play and people could dance to their hearts content – which could mean until morning.

Page 6 Part IV – Excerpts from Bajcsy Zsilinszky Endre's (1886–1944) work entitled *"Mátyás király"* [King Mátyás]. Matthias Corvinus, Matthias I, was **King of Hungary and Croatia from 1458 to 1490**. He was born in Kolozsvár (now Cluj-Napoca, Romania) in 1443. His persona is often connected with the ideal of a true Hungarian mentality and spirit. "Mátyás was a great letter writer. His clear, natural, down-to-earth Hungarian thinking comes out in his letters. Though written in Latin, the sweet taste of Hungarian humor, warmth and merriment, the Hungarian expressions...; all shine through. A special Hungarian kindness, modest humanity, noble wisdom and manly charm pour out of his letters, speeches, ideas, ..." Kóka Rozália's series.

Page 8 **Eulogy for Barbócz Sándor** – respected lead **fiddler**, founder of Békés Banda, folk music instructor at Bartók Béla Secondary School for the Arts in Békéscsaba, Hungary, known for playing the traditional music of the local ethnic Romanian population in his region. He was 67 years old. His music and his work shall not be forgotten. By Árendás Péter – given at the funeral on July 27th 2018, in Gyula, Hungary.

Page 9 Report on the 30th meeting of ICTM's Study Group for Ethnochoreology – held in Szeged, Hungary between July 28th and August 4th, 2018. Attended by dance researchers from more than 21 countries, two themes had been chosen for the conference: dance and politics/ dance and age – though sessions discussing many other relevant subjects in ethnic dance research were held. The conference was sponsored by: University

of Szeged's Department of Ethnology and Cultural Anthropology, Hungarian Association for Ethnochoreology, the Hungarian Institute of Musicology (RCA HAS). By Pál-Kovács Dóra.

Page 10 Conversation with singer **Paár Julianna of Dalinda Ensemble**. She was educated at the Academy of Music in Budapest, then at ELTE University in Special Education. She is an accomplished performer (sang with the Hungarian group "Tárkány Művek" for 7 years, now with Dalinda) and a practicing music therapist. She talks about the ways music therapy can help both adults and children. By Ménes Márta (061.hu).

Page 12 **Children's dance houses** are an important part of the táncház movement. This is a detailed summary of all aspects of the family folk program held on Sundays at the Marczibányi tér Cultural Center in Budapest. This particular children's táncház focuses on Moldavian and Gyimes traditions. It has been ongoing since 1988 and always has live music to accompany folk games, song and dance and crafts especially for kids. By Sándor Ildikó.

Page 18 New Star of [Hungarian] Jazz: Bartók Béla. **Review of two Hungarian ethno jazz CDs: Párniczky Quartet: "Bartók Electrified" (BMC), and Borbély-Dresch Quartet: "Körbe-körbe" (Fonó)**. Both recordings have been influenced by the music and work of Bartók Béla. On the Párniczky album the track entitled *"Nagy szekundok"* is highlighted. On the Borbély-Dresch album, the tracks *"Jókívánság"*, *"Úton hozzád"*, *"Fogócska"* and *"Körbe-körbe"* are mentioned. Review by Végső Zoltan first published on 2018 June 22 at: ritmuseshang.blog.hu

Page 20 **"September Memory" by Móra Ferenc**. A story of how a bad hail storm in late August nearly changed a poor boy's life. The storm ruined Móra's family's grape crop that would have paid his tuition to his 3rd year at secondary school. He was an excellent student, but his parents were poor and had counted on the income from the grape harvest. In desperation, he snuck into the school and listened in on classes outside the classroom door. Móra Ferenc (1879–1934) became a Hungarian novelist, journalist, and museologist. Selected by P. Vas János.

Page 28 52nd National Folk Arts Festival, Zselíz/Zeliezovce (in southwestern Slovakia) **2018 June 8-10**. The festival was held on the grounds of the Esterházy estate. A meeting of folk dance groups, choruses, folk arts, music, customs and traditions from the region, Hungary and Transylvania. The event was sponsored by the Slovak Cultural Ministry and an organization known as CSEMADOK. It

is an "important event for Slovakian culture". Report by Takács András.

Page 34 **Bukovina, Bukovina – Part X – Excerpts from Kóka Rozália's book** of memoirs. Amongst recollections here, Rozália tells about a nationwide competition she entered in 1973 to write a script (for a theatre piece) with a folk arts theme. Her monodrama was like a ballad telling a Bukovina Székely woman's tragic life story. It won first prize in the competition. Her performance of the piece was recorded for radio and TV. However it brought up matters concerning Hungarians from outside of Hungary's borders that were sensitive issues given the cultural politics of the time. When it was broadcast on Hungarian radio, all the place names and names of ethnic groups had been removed.

Page 42 **Traditional foods – Palacsinta – part III – crepes and pancakes** from around the world, and the history of Hungarian "crumbled pancakes". Pancake traditions from Hungary, France, England, USA, Japan, Holland, and Russia are described. Recipes for Dutch buckwheat pancakes, Russian pancakes, little blini with sour cream and salmon or caviar, crepes with cottage cheese and two recipes for Hungarian crumbled pancakes served with powdered sugar, apricot jam, sour cream. By Juhász Katalin.

Sue Foy

folkMAGazin

2018/4, XXV. évfolyam, 4. szám
Megjelenik évente 6+1 alkalommal
Kiadja a Táncház Alapítvány
Alapítványi gondnok: Nagy Zoltán
Kuratóriumi tagok: Sándor Ildikó, P. Vas János

Felölös szerkesztő: Grozdits Károly
Tervező-szerkesztő: Berán István

Munkatársak:

Bede Judit, Gósi Anett,
Juhász Katalin, Kóka Rozália,
Juhos Kiss Sándor, Széki Soós János

Budapest, I. ker., Szilágyi Dezső tér 6.
Levélcím: 1255 Budapest, Pf. 153
Tel./fax: (36.1) 214-3521
folkmagazin@tanchaz.hu
www.folkmagazin.hu

Porszinter Nyomda
Tel.: 1/388-7632

ISSN - 1218 - 912X

Országos terjesztés: Lapker Zrt.

Bankszámla-szám: 11701004-20171625
Külföldről: OTP I. ker. fiók,
1013 Budapest, Alagút u. 3. Hungary
Táncház Alapítvány (B.I.C.) OTPVHUHB
HU55 11701004 20171625 00000000

Támogatónk a Nemzeti Kulturális Alap
Népművészet Kollégiuma

NKA 25. Népművészeti Gála

Népművészet Mestereinek és Ifjú Mestereinek műsora

2018. szeptember 29. 17:00, Szentendrei Skanzen – Vigadó

Gyermekműsorok délelőtt és délután a Kisbodaki Pajtában

BaHorKa Társulat előadásai, 10:00 és 13:00

Korpás Éva és zenekara koncertjei, 11:30 és 15:30

Az ünnepi gálaműsor az NKA Népművészet Kollégiuma és a Halmos Béla Program által megvalósuló Szent Mihály-napi Népművészeti Fesztivál záró eseménye

1. Vajdaszentiványi verbunk, sebes forduló és cigánycsárdás

*Horváth Elek, Virágvölgyi Márta – hegedű, Fekete Antal „Puma” – brácsa,
Enyedi Tamás – cimbalom, Ötvös János – bőgő*

2. Felvidéki énekek

Dalinda a cappella együttes: Orbán Johanna, Paár Julianna, Tímár Sára

3. Moldvai dallamok

*Hodorog András, Salamon Soma – furulya, Németh László – koboz
Mentés Másként: Ivánovics Tünde – ének, Lipták Dániel – hegedű, Fábri Géza – koboz*

4. Mezőkölpényi lassú csárdás, korcsos és cigánycsárdás

Szabó Teréz, Szabó Szilárd – tánc, Magos zenekar

5. Kalotaszegi hajnali nóta, legényes, csárdás és szapora

*Kubinyi Júlia – ének, ifj. Kalló Ferenc – tánc, Tükrös zenekar
„Fordulj Kispej Lovam” táncegyüttes: Besenyő Gábor, Hahn-Kakas István, Kádár Ignác,
Leidinger Dömötör, Linczenbold Maximilien, Szabó Szilárd, Végső Miklós*

6. Magyarországi roma dallamok

Kalyi Jag együttes

7. Ördögösfüzesi lakodalmas dallamok

Hideg Anna, Havay Viktória – ének, Horsa Banda

8. Gyimesi muzsika és férfitáncok

*Tankó Dezső – furulya, tánc, Juhász Réka – ének,
Lipták Dániel – hegedű, Fekete Antal „Puma” – gardon
„Fordulj Kispej Lovam” táncegyüttes*

9. Küküllő menti asztali nóta, pontozó, csárdás és szökő

Gilyén Miklós, Dudásné Mosóczi Lívia – tánc, Szászcsávási zenekar

10. Dráva menti dallamok és kólók

Végh Andor, Dervár Ferenc „Kume”, Vizin Antal „Antus”, Vizin zenekar

11. Szatmári verbunk és friss csárdás

*Murguly Lajos, Tóth Miklós – tánc, „Fordulj Kispej Lovam” táncegyüttes
Tükrös zenekar*

SZENT MIHÁLY-NAPI NÉPMŰVÉSZETI FESZTIVÁL A SKANZENBEN

SZEPTEMBER
29.

NKA NÉPMŰVÉSZET
KOLLEGIUMA

SKANZEN 50

25 nka
Nemzeti Kulturális Alap

RÉSZLETEK: WWW.NKA.HU/NKA_25

25 év, 25 nap, 25 esemény - minőség, érték, mecenatúra

20184

FOLKMAGAZIN²⁵

nka
Nemzeti Kulturális Alap